

A magyar lakosság klímaváltozási attitűdvizsgálata

Készítette a Magyar Természetvédők Szövetsége

a Klímabarát Települések Szövetsége megbízásából

a KEHOP-1.2.0-15-2016-00001 "Klímastratégia kidolgozásához kapcsolódó módszertan- és kapacitásfejlesztés, valamint szemléletformálás" projekt keretében

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A tanulmányban készítésében résztvevő szakértők:
Botár Alexa, Cselószki Tamás, Éger Ákos, Farkas István, Fekete Zsombor,
Lajtmann Csaba

Az adatfelvételben részt vett MTVSZ tagszervezetek és partnerek:
Balokány-ligetért Egyesület, Csalán Környezet- és Természetvédő Egyesület,
CSEMETE, E-misszió Természet- és Környezetvédelmi Egyesület, Holocén
Természetvédelmi Egyesület, Magyarországi Éghajlatvédelmi Szövetség,
Reflex Környezetvédő Egyesület, Tanácsadók a Fenntartható Fejlődésért.

Adatfelvétel: 2016. október-november

Tartalom

A magyar lakosság klímaváltozási attitűdvizsgálata

I. Összefoglalás.....	4
II. Rövid bevezetés, háttér.....	8
2.1 A felmérés célja, kérdései	8
2.2 Módszertan	9
III. Lakossági elemzés.....	10
1. Mi jut az emberek eszébe az éghajlatváltozásról?	10
2. Milyen szerepe van az emberi környezetszennyezésnek az éghajlatváltozásban?	12
3. A klímaváltozás fontossága a társadalmi és környezeti kihívások tükrében.....	14
4. Van-e kapcsolat a klímaváltozás és a migráció között?	19
5. Az éghajlatváltozás milyen káros hatásaitól tartanak az emberek.....	22
6. Ma mely szektorok felelősek leginkább az éghajlatváltozásért?	28
7. Kiket terhel leginkább a klímaváltozás felelőssége?	31
8. Az éghajlatváltozást lassító megoldások ismerete	36
9. Ismeretek az alkalmazkodással kapcsolatban	42
10. Mi motiválja a magyar embereket az éghajlatváltozás elleni fellépésnél?	47
11. Megvalósult, vagy tervezett klímabarát háztartási beruházások	50
12. Mennyivel vagyunk hajlandóak többet fizetni a környezetbarát termékekért?	55
13. Milyen feltételekkel kezdenénk bele egy háztartási energetikai beruházásba?	58
14. Milyen forrásokból tájékozódunk a klímaváltozással kapcsolatban?	61
15. A szemléletformáló rendezvények lakossági megítélése	64
IV. Véleményvezérek.....	66
V. Irodalomjegyzék	69
VI. Melléklet - Kérdőív.....	70

I. Összefoglalás

A közvéleménykutatást a Magyar Természetvédők Szövetsége készítette a Klímabarát Települések Szövetsége megbízásából a KEHOP-1.2.0-15-2016-00001 "Klímastratégia kidolgozásához kapcsolódó módszertan- és kapacitásfejlesztés, valamint szemléletformálás" projekt keretében. A kutatás során a magyar emberek éghajlatvédelemmel kapcsolatos tudását, beállítódását és cselekvési készségét vizsgáltuk. A vizsgálat keretében 15 kérdés került lekérdezésre 1607 magyar állampolgártól regionális léptékben reprezentatívan. A felmérést kiegészítette 161 véleményvezér lekérdezése is.

Az éghajlatváltozással kapcsolatos tudás

A megkérdezett magyar emberek 90%-a szerint az emberi környezetszennyezésnek az éghajlatváltozásban meghatározó szerepe van, és spontán asszociációként meg tud nevezni olyan jelenséget vagy fogalmat, amelynek valóban köze van az éghajlatváltozáshoz.

Ugyancsak a lakosság kilenctizede tud megjelölni egy vagy több olyan káros hatást, amelytől tart a saját életében. Leggyakrabban (közel az emberek fele) a szélsőséges időjárási jelenségeket említik. Az említett káros hatások 60%-a éghajlati, természeti változásokra, 15%-a az élővilágban bekövetkezett változásokra és 25%-a valamilyen társadalmi, gazdasági jellegű hatásra vonatkozik. Egy 2009-es közvéleménykutatás eredményéhez képest jelentősen nőtt a társadalmi és gazdasági hatások említése.

Más problémákkal összehasonlítva az éghajlatváltozás problémáját az emberek közepesen súlyosnak látják. A klímaváltozásnál fontosabb kérdés az egészségügy helyzete, az elszegényedés, a környezetszennyező életmód és a pazarló fogyasztás. Kevésbé fontos az oktatás helyzete, a munkanélküliség, az árak emelkedése, a migráció, a közbiztonság és a terrorveszély. A migráció és a terrorveszély megítélése a legkevésbé konszenzusos a válaszadók körében. Az éghajlatváltozás fontosságával kapcsolatos eredmények szinte teljesen megegyeznek az MTA tavalyi mérésének eredményeivel.

A válaszadók szinte mindegyike kapcsolatot lát az éghajlatváltozás és a szélsőséges időjárási jelenségek között, illetve 90%-uk az új növényi és állati kórokozók megjelenése között is, és negyedük köti a migrációt az éghajlatváltozáshoz.

Megoldáskeresés – ki felelős érte? Kinek mit kell tennie ellene?

A szektorok között leginkább felelősnek a hulladéktermelést gondolják a válaszadók, és csak jóval lemaradva követik azt sorrendben a közúti közlekedés, az energiatermelés, a légi közlekedés és a nagyüzemi mezőgazdaság. Az oktatás és a pénzügyi szektor felelősségének megítélése láthatóan megosztotta az embereket.

A megkérdezettek leginkább a politikusok klímavédelmi cselekvésével elégedetlenek és eléggé felelősnek tartják a nagyvállalatokat a klímaváltozás okozásában, szerepüket a klímavédelemben. Ezzel szemben a fogyasztókat csak részben tartják felelősnek. A tudósok klímavédelmi tájékoztató tevékenységével inkább elégedettek az emberek. Az emberek közel 75%-a teljesen, vagy eléggé egyetért azzal, hogy neki magának is tennie kell az éghajlatváltozás ellen.

A klímaváltozás lassítására a megkérdezettek 86%-a tudott legalább egy lehetőséget megnevezni. A válaszadók közel fele fogalmazott meg olyan javaslatot, mely az

energetikához kapcsolódik. A válaszadók negyede-ötöde mondott olyan lehetőségeket, amelyek a hulladékgazdálkodáshoz, a környezetkímélő közlekedéshez, a technológiai fejlesztésekhez, a tudatos fogyasztáshoz vagy a zöldfelület fejlesztéséhez kapcsolódtak.

Az éghajlatváltozás káros hatásaihoz való alkalmazkodás kérdésében jóval bizonytalanabbak voltak az emberek. Közel egy hatodik nem tudott válaszolni a kérdésre, egy másik hatodik pedig azt válaszolta, hogy nem tudunk alkalmazkodni, el kell viselni a hatásokat. A válaszok kétharmada releváns volt adott a kérdésre, azaz valóban alkalmazkodási tevékenységet nevezett meg. A legtöbbet említett alkalmazkodási módok a vízgazdálkodás, a személyes változtatások, a zöldfelületek növelése és a jobb építési technológiák voltak.

Motiváció és cselekvés

Válaszadóink közel 60%-a szerint a magyarok akkor tesznek a klímavédelemért, ha az anyagilag is megéri nekik. A megkérdezettek ötöde gondolja a magyarokról, hogy anyagi érdek nélkül is szívesen tesznek az éghajlatváltozás ellen, egy másik ötöde azt, hogy nem is érdekli őket a téma.

Környezetbarát termékekért a megkérdezettek átlagosan 15%-kal hajlandók többet fizetni. A válaszadók felének többletfizetési hajlandósága 5-20% közötti, ötödük nem hajlandó egy ilyen termékért többet áldozni.

A lakosság fele szerint lenne érdemes saját forrásból (33%), vagy hitelből (17%) elvégezni lakóépülete energetikai felújítását. A relatív többség (40%) szerint szükség van ehhez pályázati támogatásra, egytizedük szerint nem éri meg a lakóépületeinket felújítani, vagy bizonytalanok e kérdésben.

Önbevallás alapján a magyar háztartások az elmúlt években átlagosan öt területen tettek az éghajlatvédelem irányába ható lépéseket, és a következő három évben legalább további két fejlesztést terveznek. Legtöbben (négyötödük) a hulladékgazdálkodás területén környezettudatosak. Sokan tettek olyan lépéseket, melyek csak kisebb anyagi ráfordítást igényelnek. A háztartások több mint fele valósított meg legalább egy épületenergetikai fejlesztést és ötödük a következő három évben is tervez ilyen fejlesztést. Egyelőre kevesen valósítottak meg megújuló energia fejlesztést, a válaszadóink tizede tervezi a közeljövőben.

Az elemzés alapján a hazai lakosok elsősorban a televízióból tájékozódnának a klímaváltozásról (75 %), másodsorban az internetes hírportálokból (56%), és rádióból (50%). Az intézmények közül a civil szervezetek információira számítanak leginkább. A megkérdezettek 90%-a szerint szükség lenne a településén klímaváltozás elleni szemléletformáló rendezvény megszervezésére.

Az egyes társadalmi csoportok válaszainak elemzése

Az átlagos társadalmi véleménytől **a 15-24 év közötti fiatalok** válaszai térnek el leginkább, a kérdések nagy többségében szignifikánsan. Egyes esetekben hasonlóan az átlagtól eltérő válaszokat adtak a **tanulók** is.

A fiatalok kevésbé hisznek abban, hogy az emberi tevékenységnek a klímaváltozásban jelentős szerepe van. Az egyes problémák közül lényegesen kisebbnek ítélik meg az éghajlatváltozás aktualitását (az ötödik helyett a kilencedik helyezett) és kevésbé látják összefüggést a migráció és az éghajlatváltozás között. A káros hatásokat illetően kevésbé tartanak az egészségügyi hatásoktól, de jobban aggódnak a növényzet károsodása miatt.

A fiatalok kevésbé tartják felelősnek a különböző gazdasági szektorokat a klímaváltozásért, jóval kisebbnek tartva a pénzügyi szektor felelősségét. Az alkalmazkodás kapcsán nagyobb arányban neveztek meg módszerként a zöldfelületek megóvását és a személyes változtatásokat.

A 15-24 év közötti válaszadók csupán 8% hiszi azt, hogy érdek nélkül is teszünk az éghajlatvédelem ellen, kétharmaduk szerint csak akkor, ha ez anyagilag is megéri. Közöttük magasabb azoknak a száma is, akik szerint a magyar embereket nem érdekli az éghajlatváltozás kérdése. Háztartásukban nagyobb számban tervezik az energetikai beruházásokat, amelyekhez inkább használnának saját forrást, mint a többi korosztály. A fiatalok a környezetbarát termékekért is többet hajlandóak fizetni. Körükben értékeesebb információs forrás a közösségi média és jobban támaszkodnak a civil szervezetekre is az idősebb korosztályoknál.

A **65 év feletti korosztály** válaszai a kérdések felében mutatnak szignifikáns eltérést a többségtől, részben hasonlóan a **nyugdíjas** foglalkozási csoporttal. Ők a spontán asszociációs kérdésnél nagyobb számban gondolnak félelmekre, mint a többiek. Inkább hisznek a migráció és a klímaváltozás összefüggésében. Jobban tartanak az éghajlatváltozás egészségügyi hatásaitól, és kevésbé félnak a zöldterületek károsodásától, mint a más korcsoportba tartozók. Bizonytalanabbnak érzik magukat az éghajlatváltozás kérdésében, mert ellentmondó információkat érzékelnek a témában.

A nyugdíjasok inkább hisznek abban, hogy a magyarok érdek nélkül cselekszenek a klímaváltozás ellen, és kevésbé gondolják, hogy társadalmunkat az anyagiak motiválják. A többi korcsoportnál kevesebb nagyléptékű háztartási beruházást valósítottak meg eddig és kevesebbet is terveznek. A környezetbarát termékekért való fizetési hajlandóságuk kisebb az átlagnál. E korosztályba tartozók a televízión, a rádión és napilapokon/magazinokon keresztül érhetők el leginkább.

A megkérdezettek között **iskolai végzettség** szempontjából is szignifikáns különbségeket mértünk a kérdések kétharmadánál. A válaszadók az iskolázottság növekedésével egyre magasabb arányban vélik az emberi környezetszennyezést meghatározónak az éghajlatváltozásban. A felsőfokú végzettségűek nagyobb arányban gondolják, hogy összefüggés van a klímaváltozás és a migráció között. Ők jóval több káros hatást tudnak megnevezni, mint az alacsonyabb végzettségűek. Minél magasabb végzettségű a válaszadó, annál inkább érzi, hogy neki személyesen tennie kell az éghajlatváltozás ellen. A magasabb végzettségűek több módot tudnak megnevezni a klímaváltozás lassítására, illetve a veszélyes hatásokhoz való alkalmazkodás érdekében.

A motivációknál ugyancsak teljesül, hogy minél magasabb egy válaszadó iskolai végzettsége, annál inkább gondolja, hogy az anyagi szempontok határozzák meg a magyar emberek éghajlatvédelmi cselekvését. Háztartási beruházások esetén végzettség tekintetében a megújuló energia fejlesztésekhez adott válaszoknál látható egyértelmű tendencia: a magasabban képezettek közül többen valósítottak meg és terveznek ilyen beruházásokat. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők jóval többet hajlandók kifizetni a környezetbarát termékekért. Az információ forrásokat illetően is van különbség: az általános iskolát nem végzetteknek TV, rádió, napilapok/magazinok a sorrend, míg a felsőfokú végzettségűeknek az internetes hírportálok vezetnek, majd a TV, harmadikként pedig

megjelennek a civil szervezetek. A civil szervezetek említésének gyakorisága nő a végzettség emelkedésével.

Különbségek tapasztalhatóak az **egyes régiókban élők** válaszaik között a kérdések közel felében. A régiókat az éghajlatváltozással kapcsolatos tudásuk, attitűdjeik szerint három csoportba sorolhatjuk. A klímavédelemmel kapcsolatban a legpozitívabb attitűddel a Budapesten és Pest megyében élők rendelkeznek. Az éghajlatváltozással kapcsolatban több káros hatást, lassítási és alkalmazkodási módot tudnak megnevezni. Az itt élőknek fontosabb probléma a klímaváltozás, nagyobb arányban fizetnének többet a környezetbarát termékekért is.

Jelentősen eltér ettől az Észak-Magyarországon és Észak-Alföldön élők attitűdje. Jóval kevesebb káros hatást, lassítási és alkalmazkodási módot említenek, mint a többi régióban lakók. Nem annyira fontos probléma számukra az éghajlatváltozás, kevesebbet fizetnének a környezetbarát termékekért és kevésbé tudnak/akarnak saját forrást rendelni az energetikai beruházásokhoz.

A dunántúli régiókban és Dél-Alföldön élők attitűd szempontjából a fenti két csoport között helyezkednek el.

A **véleményvezérek** válaszaikat a felsőfokú végzettséggel rendelkező megkérdezettek válaszaival hasonlítottuk össze.

A véleményvezérek érzékenyebbek a klímaváltozás társadalmi hatásaira. Nagyobb számban látják összefüggést a migráció és az éghajlatváltozás között és nagyobb gyakorisággal neveznek meg társadalmi hatásokat, amikor az éghajlatváltozás káros hatásairól kérdezzük őket. A csoport az éghajlatváltozásban lényegesen nagyobb felelősséget tulajdonít az energiaszektorban és a pénzügyi szektorban. A nagyvállalatokat kevésbé tartják felelősnek az éghajlatváltozásért, kevésbé bizonytalanok az éghajlatváltozással kapcsolatban, illetve kevésbé hiányolják tudományos oldalról a tájékoztatást. Az éghajlatváltozás mérséklésének/lassításának lehetőségei közül a válaszadók ezen csoportja kiemelkedően gyakrabban említett meg energetikai megoldásokat, a közösségi közlekedést, valamint a zöldfelületek növelését.

Az éghajlatváltozásért való cselekvés motivációit illetően a civil véleményvezérek sokkal inkább hittek az érdekek nélkül való cselekvésben, míg a politikusok lényegesen magasabb arányban gondolják azt, hogy csak anyagi érdekeltség esetén hajlandóak valamit tenni az emberek. A megvalósított vagy tervezett klímabarát beruházások esetében a véleményvezérek a zöldfelületek növelése és a tudatosan kevesebb fogyasztás, életmódváltás esetében lényegesen magasabb arányban valósították meg, illetve terveznek tevékenységeket. A megújuló energiás fejlesztések esetében csak a tervek tekintetében van eltérés, ott viszont jelentős mértékben. Ez a csoport nagyobb készséget mutat cselekedni az éghajlat védelmében.

Véleményvezér válaszadóink az információszerzés csatornáik közül is szignifikánsan eltérően választanak: kevésbé a televízióból és a rádióból, hanem inkább internetes hírportálokról és közösségi oldalokról szerzik információikat, illetve jóval gyakrabban jelölték meg a civil szervezeteket információforrásként, mint a felsőfokú végzettségű referencia csoport.

II. Rövid bevezetés, háttér

2.1 A felmérés célja, kérdései

A lakosság klímaváltozással kapcsolatos tudásának, attitűdjeinek, cselekvési hajlandóságának felmérésére irányul. A felmérés célja, hogy reprezentatív információ álljon rendelkezésre a következőkről:

- Mennyit tud a lakosság a klímaváltozás globális / hazai környezeti, gazdasági, társadalmi hatásairól általában?
- Mennyire tartja fontosnak más problémákhoz viszonyítva?
- Milyen hatásait érzi / érezte a saját életében?
- Mit gondol, hogyan érintheti a jövőben őt és a családját?
- Kik / milyen mértékben felelősek a klímaváltozást gyorsító emberi hatásokért?
- Kiknek / mit kellene tennie a klímaváltozás lassításáért az alkalmazkodásért globális / hazai szinten?
- Mit tett eddig, ami valamilyen módon kapcsolódik a klímaváltozás lassításához vagy az alkalmazkodáshoz?
- Mit tenne meg a jövőben ennek érdekében? (anyagi áldozatvállalás; részvétel bizonyos tevékenységekben stb.)

a.) Lakossági felmérés

- A mintának nemre, korra, településtípusra és iskolai végzettségre országosan és régióként is reprezentatívnak kellett lennie (ennek alapja lehet a 2011-es Népszámlálás eredményei)
- Elemszám: 1607 fő.
- Az attitűdvizsgálati tanulmányban be kellett mutatni, hogy a felmérési eredmények hogyan viszonyulnak más, hasonló jellegű, korábbi reprezentatív felmérések (MTVSZ-Cognitive, MTA KRTK, Eurobarometer) eredményeihez

b.) Véleményvezérek felmérése

- A lekérdezés során a klímaváltozás ügyében érintett helyi véleményformálók (polgármesterek, média, oktatási intézmények) véleményét kellett felmérni
- Elemszám: 161 fő

A kérdőív 3 részre tagolódik:

1. TUDÁS a KLÍMAVÁLTOZÁSRÓL: 1.-5. kérdés: Ebben a részben mérjük fel a válaszadó általános tudását a klímaváltozásról, illetve azt, hogy mennyire tartja ezt fontos kérdésnek. Ez a rész arra is lehetőséget nyújt, hogy megtudjuk, hogy saját lakóközösségében milyen hatásokat tapasztal meg. Ezzel feltárhatjuk azt, hogy milyen hatásaival találkozhatnak a mindennapjaikban – valószínűleg ezekkel kapcsolatban jobban mozgósíthatók az emberek.

2. MEGOLDÁSKERESÉS: 6.-10. kérdés: Ki a felelős a kialakult problémáért és kinek kellene leginkább tennie a megoldásáért? Ebben a részben lehetőség van pl. Likert-skálával többféle – a klímaváltozás szempontjából releváns – vélemény vizsgálatára, mint például a technooptimizmus, egyéni fogyasztás szerepe stb.
3. MIT TESZ/MIT TENNE? 11.-15. kérdés: Ebben a részben arra vagyunk kíváncsiak, hogy a kérdezett azok közül a tevékenységek közül, amelyek az ÜHG kibocsátások csökkentéséhez, illetve az alkalmazkodáshoz kapcsolódnak melyeket tette meg eddig, és a jövőben mekkora áldozatokat – milyen motiváció hatására – vállalna? Ezt vizsgálhatjuk egyrészt a fizetési hajlandóságon keresztül, másrészt pedig olyan kérdéseken keresztül, amelyek arra keresik a választ, hogy mi kellene a kérdezettnek ahhoz, hogy bizonyos változtatásokat megtegyen.

2.2 Módszertan

A Magyar Természetvédők Szövetsége azt a megbízást kapta, hogy készítsen országos, reprezentatív felmérést a lakosság klímaváltozással kapcsolatos ismereteiről, attitűdjéről. Az eredeti pályázati kiírásban a Megbízó 1600 fős mintát javasolt, amelyet egy másik kutatás egészített ki, amelyben 160 véleményvezért kérdeztünk meg a lakossághoz hasonló kérdőív segítségével. Ezek a beszélgetések az interjúk végén kiegészültek egy egyedi, nyitott kérdéssel, amivel a válaszadók gondolatait szerettük volna alaposabban feltérképezni.

A közvéleménykutatás során lekérdezett minta (1607 fő) nyolc régióban (Budapest, Pest megye, Dél-Alföld, Észak-Alföld, Észak-Magyarország, Dél-Dunántúl, Közép-Dunántúl és Nyugat-Dunántúl) egyaránt reprezentatív volt nemre, életkorra, településtípusra és iskolai végzettségre a 15 évnél idősebb magyar lakosságot illetően. A 161 véleményvezért egyenlő arányban választottuk ki az említett nyolc területi egységből. A véleményvezérek a helyi társadalmak politikusai, vállalkozói, oktatási szakemberei, civil szervezetei, illetve a médiában dolgozók közül kerültek ki.

Az adatfelvétel módszere papíros kérdőív volt véletlen sétás felméréssel, 15 kérdéssel, illetve demográfiával. A lekérdezés 25-40 percet vett igénybe. Az adatokat munkatársaink egy előre megadott Google Űrlap segítségével rögzítették, majd innen SPSS statisztikai kiértékelő programba exportáltuk, és feldolgoztuk őket. A kérdőívek feldolgozásakor azt tapasztaltuk, hogy a válasz-megtagadás / nem tudom válaszok egyetlen kérdés esetében sem fordult elő olyan mértékben, amely a kérdések megbízhatóságát befolyásolták volna.

Az adatelemzés során minden kérdésnél vizsgáltuk az alapeloszlást, a válaszadók egyszerű, összesített eredményeit, továbbá összevetettük ezeket a demográfia alapján képzett csoportokkal. A válaszadókat a nem, kor, iskolai végzettség, foglalkozási státusz, régió, illetve településnagyság szerint elemeztük, a nagy mennyiségű eredményből végül csak azokat emeltük be a jelen tanulmányba, ahol az eredmények közötti különbség értelmezhető, illetve megbízható (ahol a különbségek valószínűleg nem a mintavétel hibájából származnak). A megbízhatóság ellenőrzésére nominális, illetve ordinális skálák esetében Chi-négyzet próbát, illetve a skáláknak megfelelő asszociációs mérőszámokat; intervallum és arány-skálák esetében pedig varianciaanalízist alkalmaztunk.

III. Lakossági elemzés

1. Mi jut az emberek eszébe az éghajlatváltozásról?

Az első kérdés célja az volt, hogy kezdeti, a kérdőívtől nem befolyásolt képet kapjunk arról, milyen - egy vagy több - kifejezés, szó jut eszébe a lakosoknak, ha az éghajlatváltozás szót hallják.

A kérdés

Kérem, mondja el röviden, akár egy szóban, mi jut eszébe az éghajlatváltozásról!

A nyílt kérdést az alábbi jól kategóriák szerint tovább kódoltuk a mérhetőség érdekében:

- Semmi köze a klímaváltozáshoz (pl. ózonlyuk, felrobban a Föld stb.): 1
- Személyes hatásokat mond vagy félelmet fogalmaz meg (pl. egészségkárosodás, kihalunk/emberiség megszűnik, nagyon megvisel a hőség, katasztrofális, félelem stb.): 2
- a klímaváltozás szó egyik szinonimáját mondja (globális felmelegedés vagy csak felmelegedés, éghajlatváltozás vagy klímaváltozás): 3
- klímaváltozásról szimbolikus képet, (a médiában főként kommunikált) sablon hatást fogalmaz meg (olvadó jég/sarkok olvadnak, jegesmedvék, meleg/hőség): 4
- bármi egyéb lényegi válasz, aminek köze van a klímaváltozáshoz: 5
- nem tudja/nem válaszol: X

Összefoglalás

A válaszadók közel fele lényegi választ, azaz különféle jelenségeket, hatásokat fogalmazott meg, minden ötödik lakos a klímaváltozás szó szinonimáját. Harmadsorban a nyugdíjasok személyes félelmeket, hatásokat mondtak, míg a fiatalok inkább szimbolikus képeket említettek (jégsapka-olvadás, rekkenő hőség).

1.1 Címkefelhő - Mi jut az emberek eszébe az éghajlatváltozásról?

Részletes elemzés

A lakosok 42%-a adott meg az éghajlatváltozással kapcsolatos lényegi választ, minden ötödik lakos a klímaváltozás szinonimáját említette (klímaváltozás, felmelegedés), 15%-uk személyes hatásokat vagy félelmeket, míg 13%-uk szimbolikus képeket fogalmazott meg (jégsapkák olvadása, jegesmedvék, hőség, meleg). Négy százalékuk a klímaváltozással nem összefüggő dolgot mondott, leginkább az ózonréteg csökkenését ("ózonlyukat") a klímaváltozáshoz kapcsolva, és közel ugyanennyien nem válaszoltak.

A **korcsoport** elemzés alapján a fiatalok (15-24 év) a klímaváltozás lényegi válaszok (44%) és a szinonimák (30%) után harmadsorban inkább szimbolikus képeket fogalmaztak meg (23%), míg a 65 év feletti nyugdíjasok harmadsorban inkább személyes félelmeket, képeket (26%), és kevésbé szimbólumokat (10%). A **foglalkozási kategóriák**on belül a munkanélküliek az átlagnál kevésbé fogalmaztak meg személyes félelmet, hatást (9%), viszont az átlagnál több lényegi választ adtak (61%).

A **végzettség** növekedésével a szinonima válasz gyakorisága szignifikánsan nőtt, az általános iskolát nem végzettek pedig az átlagnál kevésbé említettek szimbólumot (7%).

A **régiók**on belül a budapesti lakosok említették a legtöbb személyes hatást (26%); Észak-Alföldön az átlagnál kevesebb szimbolikus képet (6%) és kevesebb lényegi választ (44%) adtak. Dél-Dunántúlra volt jellemző a legkevesebb személyes hatás/félelem válasz (6%), míg Pest megye az átlagnál magasabb arányban (60%) adott lényegi választ.

A **véleményvezérek** esetében a felsőfokú végzettségű lakosságtól nem mértünk eltérést, sőt a teljes lakossághoz mérten sem.

2. Milyen szerepe van az emberi környezetszennyezésnek az éghajlatváltozásban?

A kérdéssel azt vizsgáltuk, hogy a válaszadók mekkora szerepet tulajdonítanak az éghajlatváltozásban az emberi tevékenységeknek, környezetszennyezésnek. A kérdést egyszerű, három változós kérdésként tettük fel.

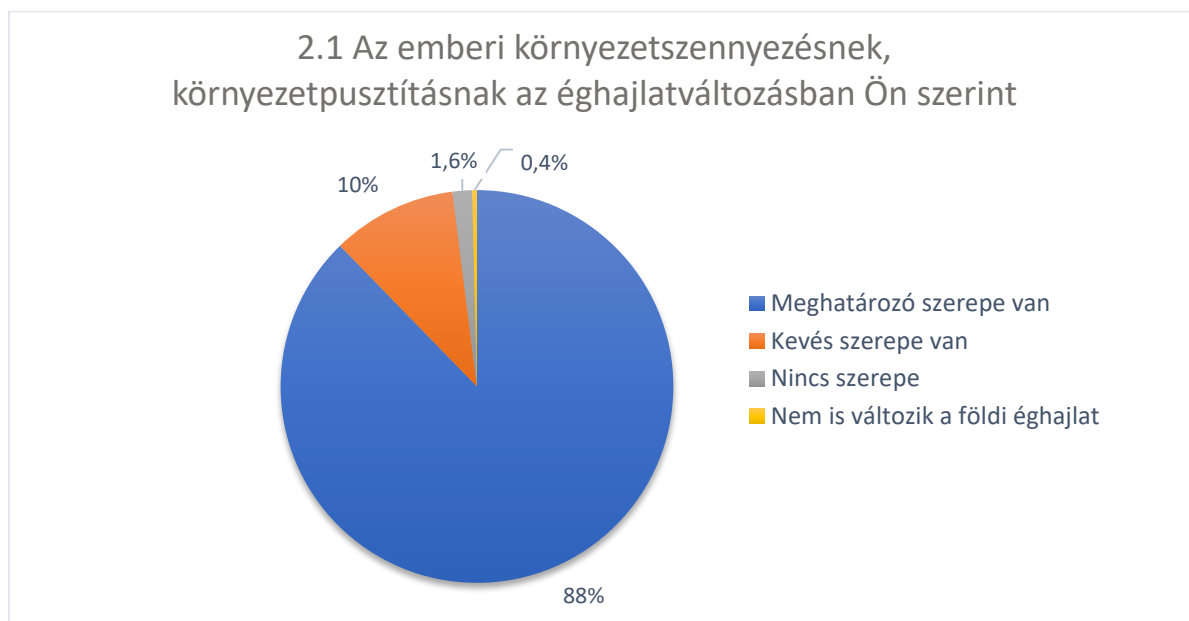
A kérdés

Az emberi környezetszennyezésnek, környezetpusztításnak az éghajlatváltozásban Ön szerint

- a). *Meghatározó szerepe van;*
- b). *Kevés szerepe van;*
- c). *Nincs szerepe.*

Összefoglalás

Tíz emberből kilenc úgy gondolja, hogy az emberi környezetszennyezésnek az éghajlatváltozásban meghatározó szerepe van. Ez a meggyőződés az iskolai végzettség növekedésével arányosan gyakoribb a válaszadók között.

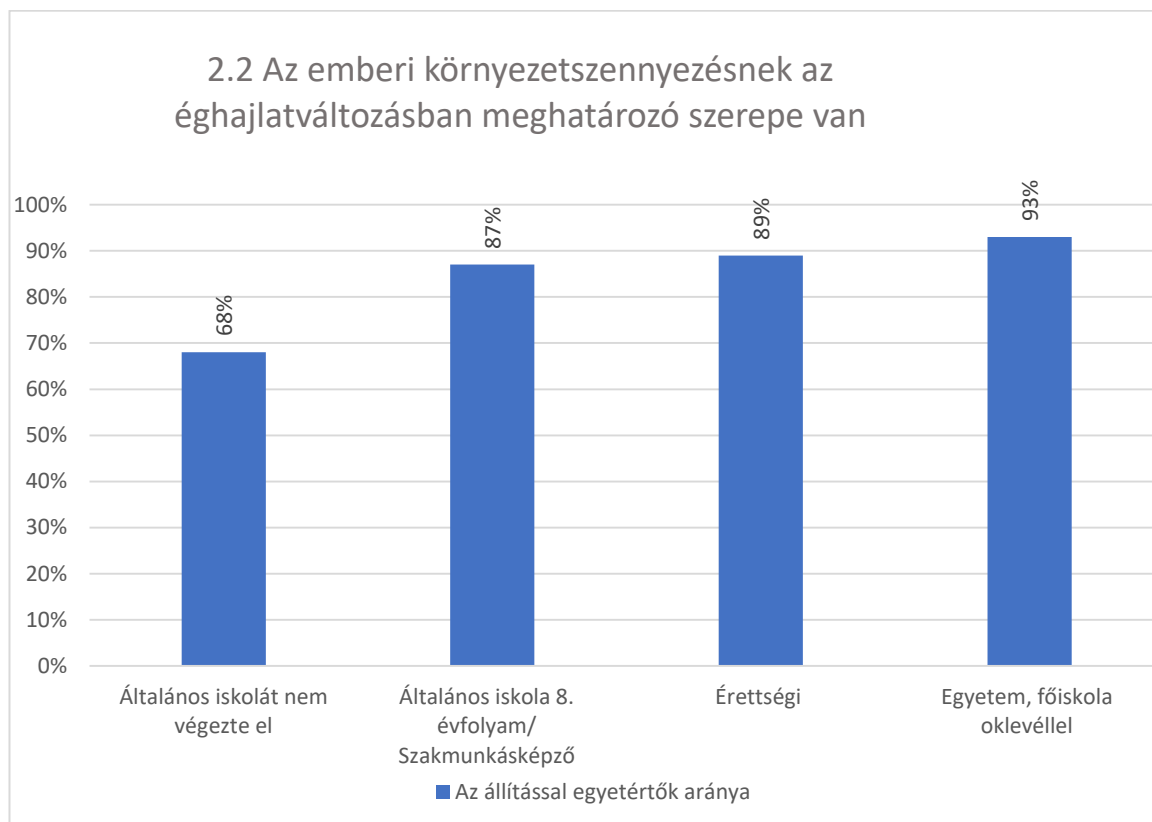

Részletes elemzés

A válaszadók 88%-a nyilatkozott úgy, hogy az emberi környezetszennyezésnek meghatározó szerepe van, míg 10% kevés szerepet tulajdonít neki az éghajlatváltozásban. Mindössze 1,6% válaszolt úgy, hogy nincs összefüggés az emberi környezetszennyezés és az éghajlatváltozás között.

A **csoportok** szerinti bontásban vizsgálva két szignifikáns eltérést találtunk. A **fiatalok (15-24 év)** a többi korosztálynál kisebb arányban (82%) gondolják úgy, hogy az emberi tevékenységnek meghatározó szerepe van (az átlag 88%). Ezen felül egyértelmű trend mutatkozott abban, hogy **az iskolázottság** növekedésével egyre magasabb arányban vélik az emberi környezetszennyezést meghatározónak az éghajlatváltozásban: az általános

iskola alatti végzettségűek közül 68%, az általános iskolai végzettségűek 87%-a, érettségivel rendelkezők 89%-a, míg a diplomások 93%-a ért egyet ezzel az állítással.

Az ezzel ellenkező állítás - értelemszerűen alacsony mintaszámmal - megerősítette a fenti tendenciát. A diplomások és az érettségivel rendelkezők gyakorlatilag elvetették azt a lehetőséget, hogy az emberi tevékenységnek ne volna szerepe (0% illetve 0,4% válaszolt így), míg az általános iskolai végzettségűek és a végzettség nélküliek ezt nem zárták ki egyhangúlag (2,4% illetve 8,5% gondolta úgy, hogy nincs szerepe).

A **véleményvezérek** válaszai közelítettek a diplomásokéhoz, azoktól 2 százalékponttal alacsonyabb mértékben tartották meghatározónak az emberi környezetszennyezés szerepét az éghajlatváltozásban. Értékeik a teljes lakosság értékeivel összehasonlítva a diplomás válaszadók és az érettségizett válaszadók értékei közé estek.

Egyéb társadalmi jellemzők érdemben nem befolyásolták az erre a kérdésre adott válaszokat.

3. A klímaváltozás fontossága a társadalmi és környezeti kihívások tükrében

A 3. kérdésben azt kértük a válaszadóktól, hogy értékeljék napjaink fontosabb környezeti és társadalmi problémáit. Az értékeléshez az iskolából ismert osztályozási módszert használtuk, ahol az „1 – Egyáltalán nem tartom aktuálisnak” választól az „5 – Nagyon aktuálisnak tartom” között minősíthették a problémákat.

A kérdés

Mennyire tartja Ön aktuálisnak az alábbi hazai kihívásokat?

Kérjük, osztályozzon úgy, ahogy az iskolában szokás, ahol az egyes azt jelenti, hogy egyáltalán nem aktuális, az ötös azt jelenti, hogy különösen aktuális.

- Az egészségügy helyzete
- Elszegényedés
- Környezetszennyező életmód
- Pazarló fogyasztás
- Munkanélküliség
- Éghajlatváltozás
- Az oktatásügy helyzete
- Az árak emelkedése
- Közbiztonság
- Migráció
- Terrorveszély

Összefoglalás

Több társadalmi és környezeti problémát is fontosabbnak tartunk, mint az éghajlatváltozást: tizenegy kihívás közül az ötödik legfontosabb lett a klímaváltozás. Az iskolai osztályzatok alapján értékelt problémák közül az első az egészségügy helyzete (4,45), ezt követi az elszegényedés (4,18), valamint a környezetszennyező életmód (4,17). A pazarló fogyasztás (4,1) után rangsorolták az éghajlatváltozást 4,01 értékkel.

*A felmérés eredményei összecsengenek az **MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Regionális Kutatások Intézetének** „A lakosság klímaváltozással kapcsolatos attitűdjének empirikus vizsgálata” tanulmányához 2015-ben elvégzett felméréssel, ahol ugyanígy az ötödik helyen végzett az éghajlatváltozás problémája.*

A választ adók **csoportjait** vizsgálva egy helyen van jelentős eltérés, a **25 év alatti fiataloknál** második helyen szerepel az oktatásügy helyzete, míg a klímaváltozás csak a kilencedik.

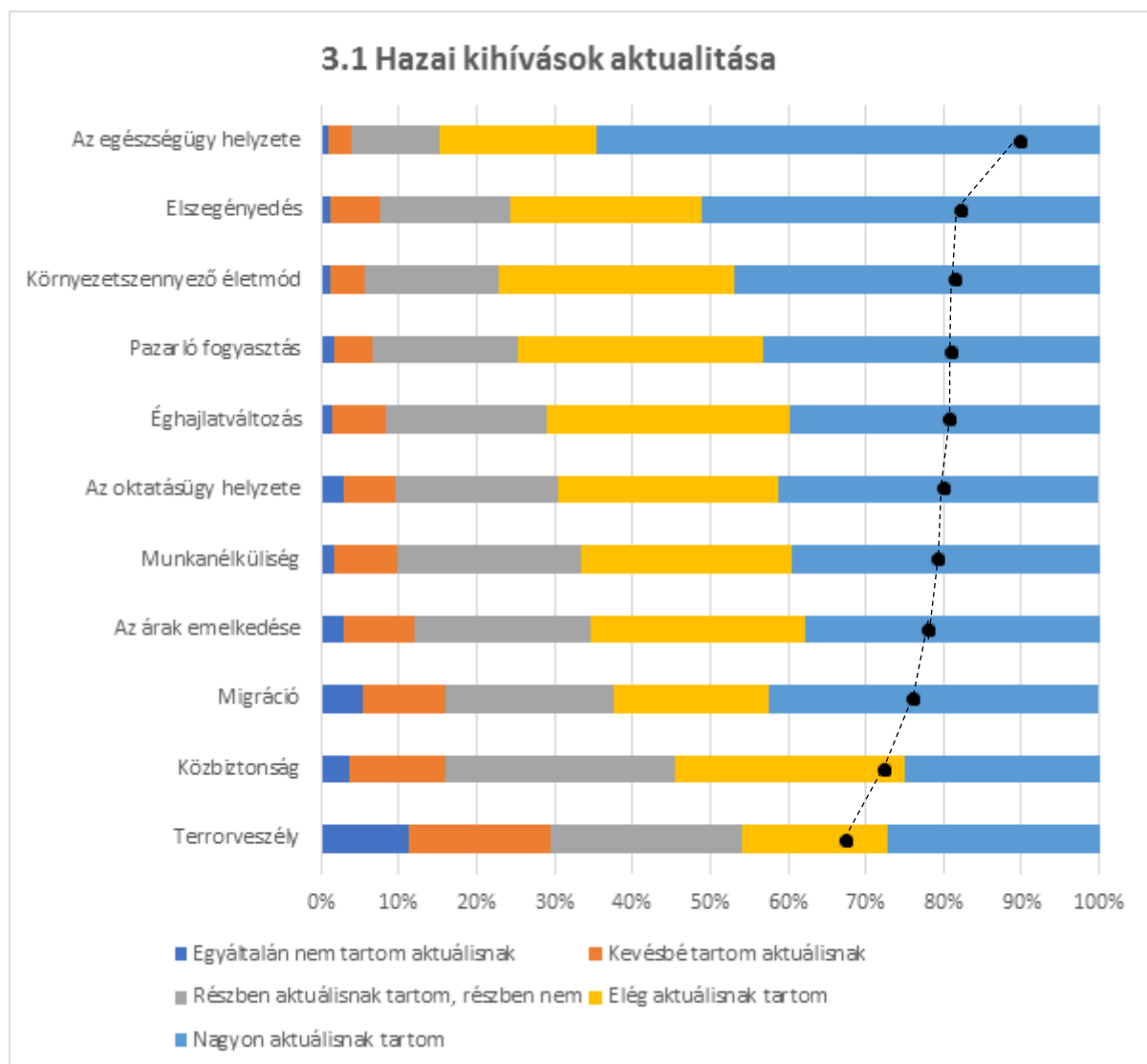
Földrajzilag az ország területfejlesztési régióiban és Budapesten az éghajlatváltozás értékelése változó, a fontossági sorrendben elfoglalt helye a negyedik (Budapest és Nyugat-Dunántúl) és a nyolcadik (Észak-Alföld) között változik.

Részletes elemzés

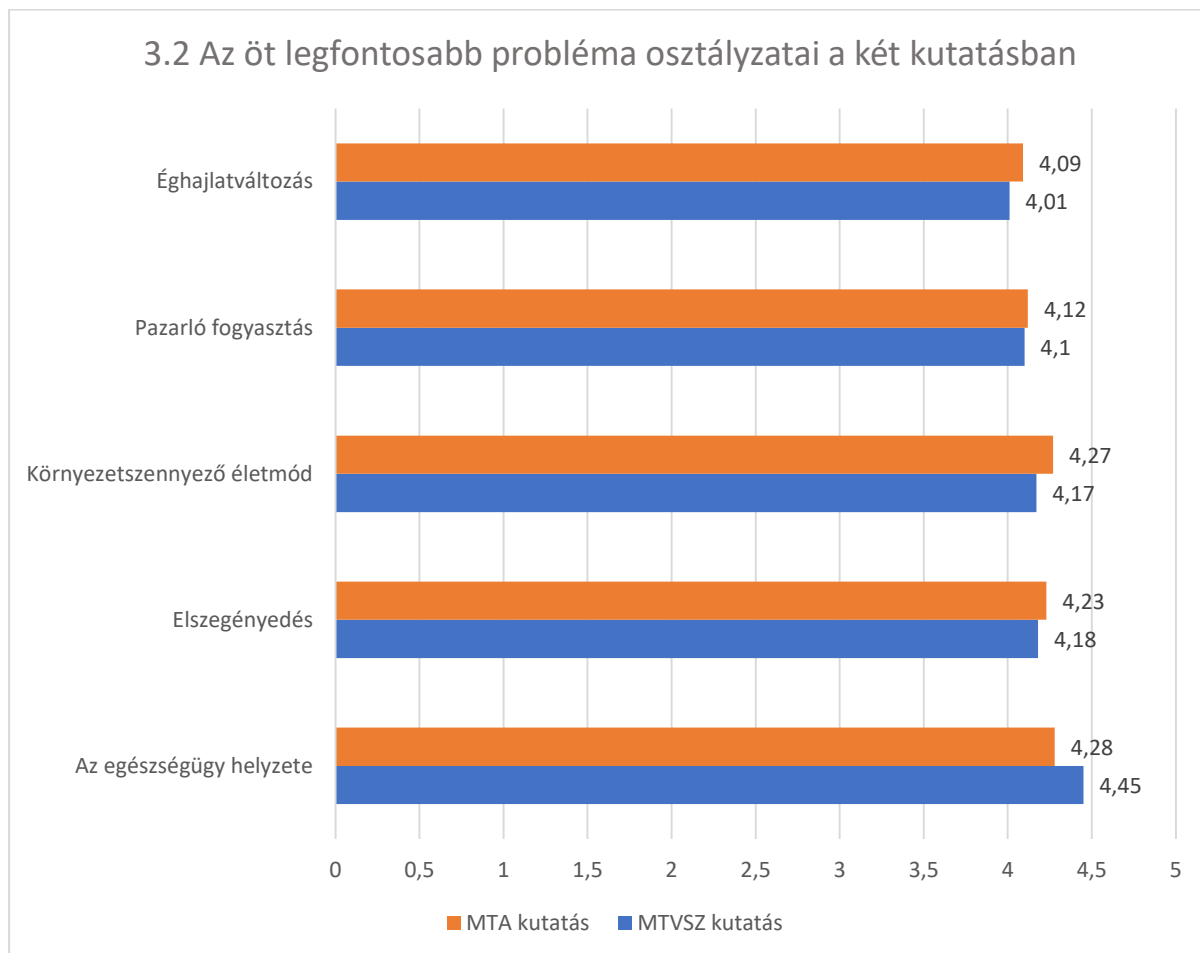
Az 11 lehetőségre 97 - 99% közötti értékelés született, a legtöbben a terrorveszélyt (3%), az oktatásügy helyzetét (3%) és a migrációt (3%) nem tudták, vagy nem akarták osztályozni.

Legfontosabb problémának 4,45 átlaggal az egészségügy helyzetét értékelték a válaszadók, ezt követi az elszegényedés (4,18) és a környezetszennyező életmód (4,17). A pazarló fogyasztást 4,1 az ötödik helyen követi az éghajlatváltozás 4,01 ponttal. Az oktatás helyzete 3,98, a munkanélküliség 3,95, az árak emelkedése 3,88 átlagot kapott. A lista végén a migráció 3,83, a közbiztonság 3,6 és a terrorveszély 3,31 ponttal állnak.

A migráció és a terrorveszély esetében a legnagyobb a válaszok szórása, az emberek véleménye itt tér el leginkább. A két fogalom az MTA felméréséhez képest újjal került fel a kérdőívre. Látható, hogy összességében kevésbé fontosnak tartják ezeket a kihívásokat a magyar emberek, mint az éghajlatváltozást.

A kérdés megfogalmazásánál figyelembe vettük az MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Regionális Kutatások Intézetének „A lakosság klímaváltozással kapcsolatos attitűdjének empirikus vizsgálata” tanulmányához 2015-ben elvégzett felmérést. Mindkét felmérésben ötödik legfontosabb problémaként szerepel a klímaváltozás úgy, hogy ugyanazok a kihívások előzik meg. Az öt legfontosabb probléma osztályzatai a két kutatásban:

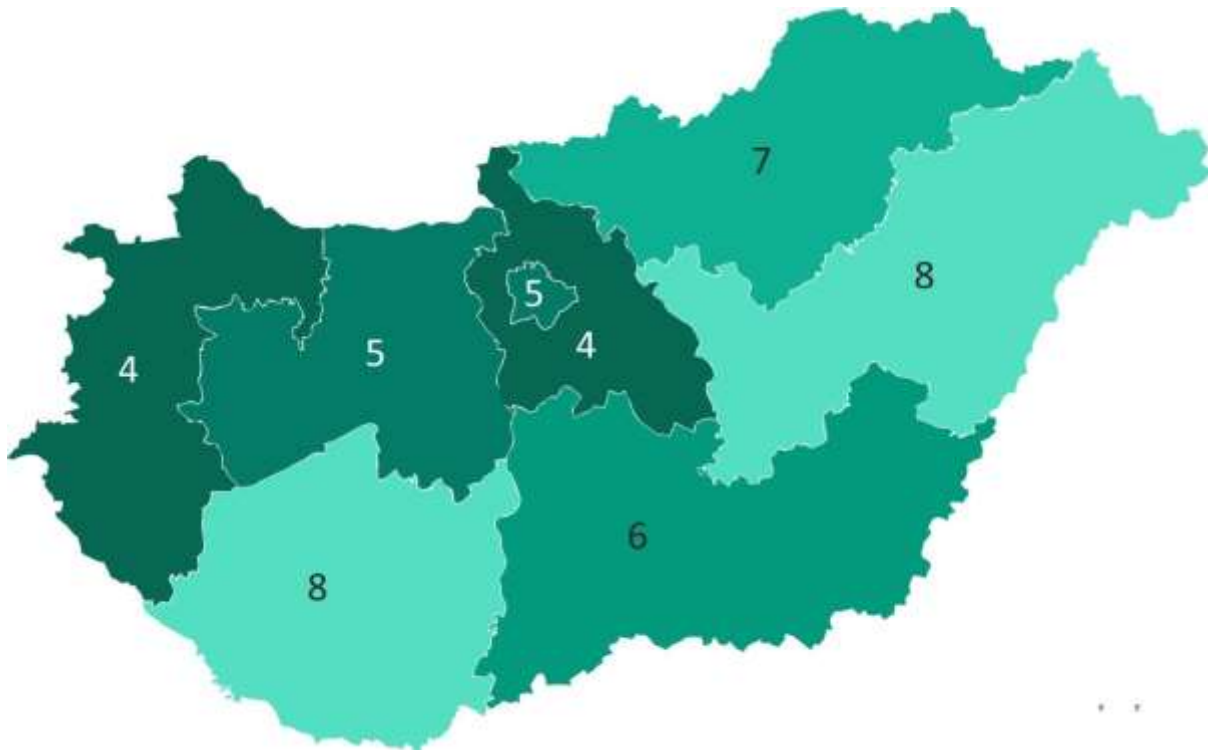

A **szignifikancia vizsgálatok** alapján nincs jelentős különbség a **férfiak és a nők**, az **iskolai végzettség**, illetve az egyes **településtípuson** élők válaszaik között.

Korcsoportok szerint vizsgálva az osztályzatokat elmondható, hogy a **25 év alatti fiatalok** kevésbé ítélik aktuálisan fontosnak a környezeti problémákat, míg az oktatásügy helyzete náluk az elszegényedés után második helyen szerepel 4,05 értékkel.

A **regionális** adatokat vizsgálva az éghajlatváltozás a tizenegy kihívás közül

- a negyedik legfontosabb Nyugat-Dunántúlon és Pest megyében;
- az ötödik helyen szerepel Budapesten és Közép-Dunántúlon;
- a hatodik Dél-Alföldön;
- a hetedik Észak-Magyarországon;
- míg a legrosszabb helyezést Észak-Alföldön és Dél-Dunántúlon érte el, ahol csak nyolcadikként értékelték a megkérdezettek.

3.3 Az éghajlatváltozás helye a tizenegy kihívás között

Több kihívás regionális megítélésének osztályzatai közötti különbség meghaladja a 0,5 pontot, ezek szélső értékei:

- Az elszegényedés problémáját a dél-alföldiek 3,88, míg az észak-magyarországiak 4,64 pontra értékelték.
- Az árak emelkedésétől az Észak-Alföldön (4,26) tartanak leginkább, míg Pest megyében ez a probléma csak 3,55 pontot kapott.
- A közbiztonság kihívása szintén Észak-Magyarországon kapta a legmagasabb 4,01 pontszámot, míg a Dél-Alföldön nagyobb biztonságban érzik magukat, hisz ott csak 3,27 pontra értékelték ezt a problémát.
- A terrorveszélytől legkevésbé a Dél-Dunántúlon tartanak (2,92), míg Észak-Magyarországon 3,63 pontra értékelték.

A **véleményvezérek** válaszai nagyon hasonlóak a diplomásokéhoz, néhány századszázalékos, hibahatáron belüli eltéréseket találunk az öt legfontosabb probléma esetében.

Mennyire tartja Ön aktuálisnak az alábbi hazai kihívásokat?			
	teljes felmérés	felsőfokú végzettségűek	véleményvezérek
Az egészségügy helyzete	4,45	4,66	4,63
Elszegényedés	4,18	4,18	4,22
Környezetszennyező életmód	4,17	4,34	4,35
Pazarló fogyasztás	4,1	4,28	4,31
Éghajlatváltozás	4,01	4,17	4,2

Az Eurobarometer 2015 évi felmérése szerint hazánkban a 2013-ban végzett felméréshez viszonyítva 7 százalékpontot esett (80%-ról 73%-ra) azoknak a száma, akik az éghajlatváltozást nagyon súlyos problémának tartják. Egy másik kérdésre adott válasz ugyanakkor ezzel ellentétes tendenciát mutat. Eszerint más problémákkal összehasonlítva a magyar válaszadók 14%-a nevezte a világon a legsúlyosabb problémának az éghajlatváltozást, és ez a 2013-as felméréshez viszonyítva 4 százalékpontos növekedést jelent.

4. Van-e kapcsolat a klímaváltozás és a migráció között?

A 4. kérdés fókuszában annak vizsgálata állt, hogy a válaszadók látnak-e összefüggést a klímaváltozás és a migráció között. A megkérdezettek a migráció mellett három másik lehetőséghez fogalmazhatták meg véleményüket.

A kérdés

Ön szerint van-e összefüggés a klímaváltozás és

- új növényi és állati kórokozók megjelenése között;
- a szélsőséges időjárás között;
- a munkanélküliség között;
- a migráció között?

Összefoglalás

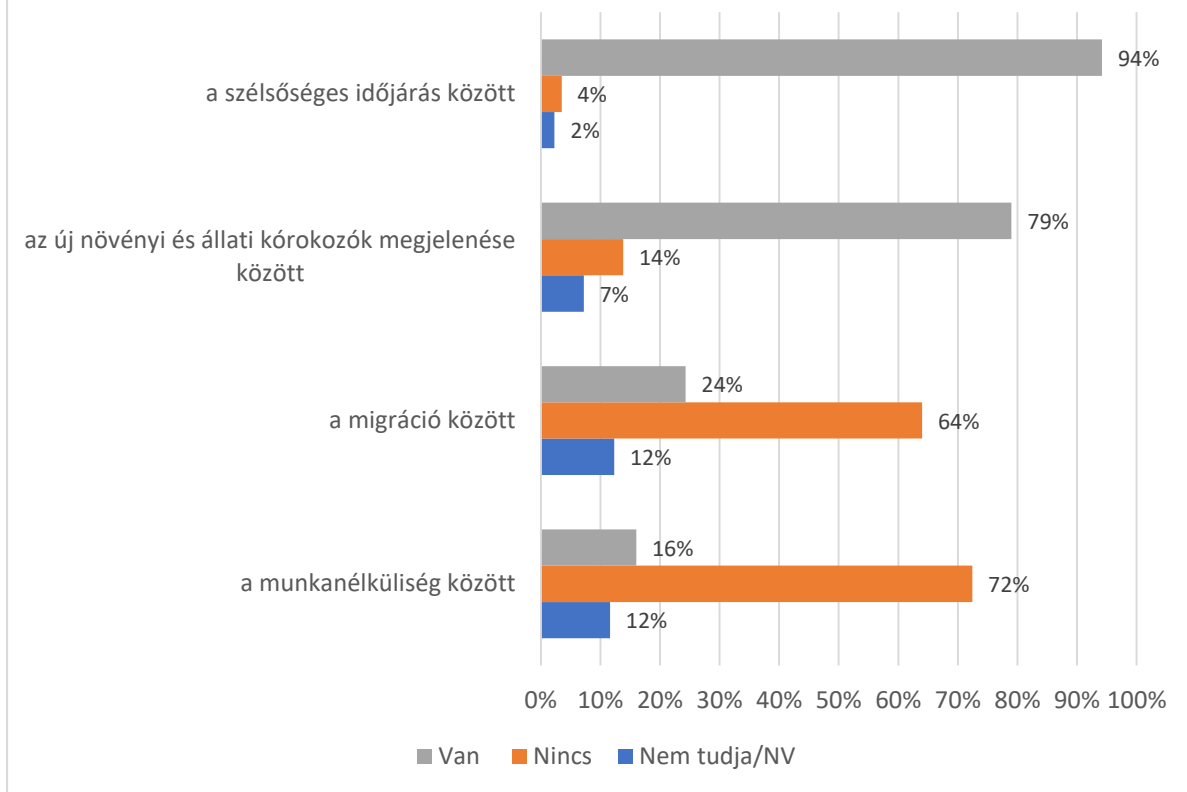
A magyarok jelentős többsége szerint a migrációnak nincs kapcsolata az éghajlatváltozással. A felmérésben négy lehetőséget ajánlva próbáltuk felmérni azt, hogy milyen kapcsolatot látnak az emberek a migráció és az éghajlatváltozás között. Míg a választani tudók nagy többsége lát kapcsolatot az éghajlatváltozás és a szélsőséges időjárás között (97%), valamint az új növényi és állati kórokozók megjelenése között (85%), addig a migráció kapcsolatát már csak a megkérdezettek kevesebb, mint negyede (24%) jelölte meg.

Részletes elemzés

Eltérés mutatkozott azok számában, akik a négy lehetőség összefüggéseit a klímaváltozással nem tudták, vagy nem akarták megválaszolni. Amíg a szélsőséges időjárásra 98% volt a válaszadók aránya, addig a migrációra tíz százalékponttal kevesebben (88%) fogalmaztak meg választ.

A válaszadók nagy többsége (97%) szerint összefüggés van a szélsőséges időjárás és a klímaváltozás között. Ezt követi az új növényi és állati kórokozók megjelenése, ahol 85% lát kapcsolatot. A migrációnál már jelentősen kevesebben vannak azok, akik összefüggést látnak: az összes megkérdezett 24 százaléka (a választani tudók 28%-a). A lista végén a munkanélküliség van - melynek gyaníthatóan valóban nincs közvetlen kapcsolata - a választani tudók 18%-a szerint azonban létezik az összefüggés a klímaváltozással.

4.1 Ön szerint van-e összefüggés a klímaváltozás és...

A **szignifikancia vizsgálatok** alapján gyakorlatilag nincs különbség a **férfiak és a nők** között.

A **csoportelemzésben** kimutathatóak különbségek, bár fontos kiemelni, hogy bármilyen csoportot vizsgálva jelentős kisebbségben vannak azok, akik összefüggést látnak a klímaváltozás és migráció között.

Életkor alapján a 15-24 éves fiatalok látnak legkevésbé (15%), míg a legidősebbek leginkább (42%) kapcsolatot. Az idősekhez kapcsolódó érték megjelenik a nyugdíjasoknál is (41%)

A **végzettséget** tekintve, az átlaghoz képest szintén magasabb (40%) az egyetemet, főiskolát végzettek aránya a migráció és klímaváltozás közötti kapcsolatot látóknak.

Területi, települési csoportokat vizsgálva a Budapesten (36%) és a megyei jogú városokban (32%) lakók azok, akik az átlaghoz képest némileg nagyobb kapcsolatot látnak.

A **véleményvezérek** esetében jól látható, hogy még a diplomásokhoz viszonyítva is többen látnak kapcsolatot az éghajlatváltozás és a munkanélküliség, valamint a migráció között. Ez utóbbi esetben a választ adók majdnem fele lát összefüggéseket.

Ön szerint van-e összefüggés a klímaváltozás és ...			
	teljes felmérés	felsőfokú végzettségűek	véleményvezérek
az új növényi és állati kórokozók megjelenése között	85%	85%	82%
a szélsőséges időjárás között	96%	99%	97%
a munkanélküliség között	18%	20%	25%
a migráció között	28%	40%	48%

5. Az éghajlatváltozás milyen káros hatásaitól tartanak az emberek

Arra voltunk kíváncsiak, hogy az emberek az éghajlatváltozás milyen káros hatásaitól tartanak a saját életükben, lakókörnyezetükben. A spontán említett hatásokat a kérdezőbiztosok jegyzetelték, majd kategorizálták a próbafelmérés tapasztalatai alapján.

A kérdés

Ön az éghajlatváltozás milyen káros hatásaitól tart az Ön életében, illetve lakókörnyezetében?

Válasz kategóriák:

1. Szélsőségesebb/extrém/kiszámíthatatlan időjárás
2. Csapadékeloszlás zavarai, vízállás-zavarok
3. Egészségügyi hatások, egészségügyi problémák növekedése
4. Évszakok zavara
5. Kevesebb zöldterület, növényzet károsodása
6. Légszennyezettség, por stb. szennyezés nő
7. Több növényi/állati/emberi kórokozó
8. Élelmiszertermelés zavarai
9. Egyéb társadalmi hatások (klímamenekültek, gazdák nem tudnak megélni stb.)
10. Egyéb gazdasági hatások (áramfogyasztás nő, versenyképesség csökken stb.)
11. Nem tart
12. NT / NV

Összefoglalás

A lakosság 89%-a említ valamilyen káros hatást, amitől a saját életét illetően tart. A leggyakrabban (közel az emberek fele) a szélsőséges időjárási jelenségeket említik. A válaszok 60%-a éghajlati, természeti változásokra, 15%-a az élővilágban bekövetkezett változásokra és 25%-a valamilyen társadalmi, gazdasági jellegű hatásra vonatkozik.

Az egészségügyi hatásoktól jobban tartanak az idősebbek és a nyugdíjasok, kevésbé a fiatalok és tanulók. A növényzet károsodását féltők aránya pont fordított az említett korosztályokban. A Fővárosban élők félnek legjobban az egészségügyi hatásoktól, a falusiak tartanak legkevésbé a légszennyezéstől. A felsőfokú végzettségűek kétszer annyi káros hatást tudnak megjelölni, mint az általános iskolát nem végzett emberek. Az utóbbi csoport negyede egy hatást sem tud/akar megjelölni.

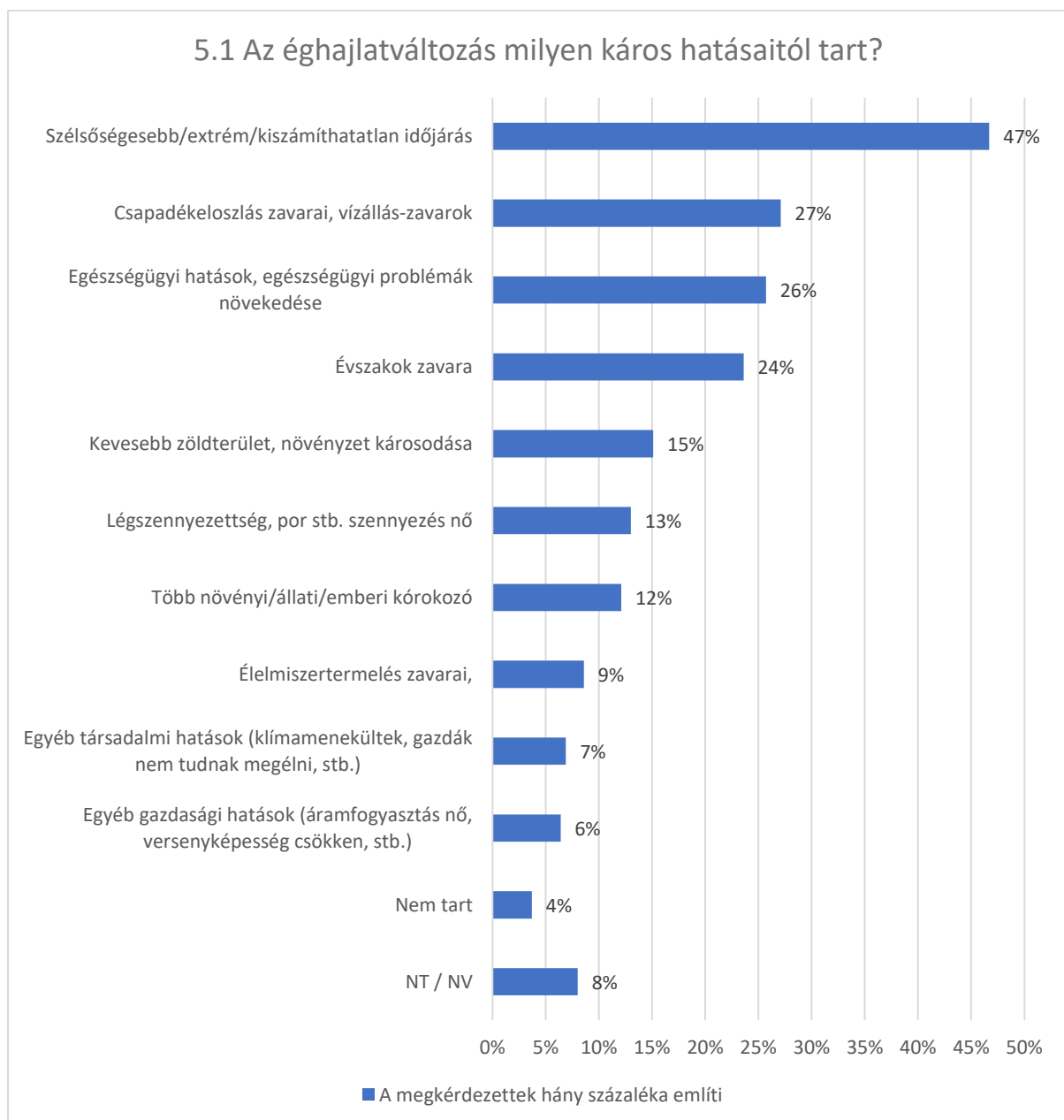
A különböző régiókban mért átlagostól eltérő említések összhangban vannak a természet földrajzi tényezőkkel: az alföldiek a csapadékeloszlás zavaraitól félnek, az észak-magyarországiak a légszennyezéstől, a budapestiek a káros egészségügyi hatásoktól.

A véleményvezérek jobban azonosítják a társadalmi hatásokat a felsőfokú végzettségű lakossági válaszadóknál, viszonylag többen említve a klímamenekültek megjelenésének lehetőségét.

Részletes elemzés

A **válaszok gyakorisága szerint** a következő csoportok hozhatók létre:

- Az emberek közel fele említette a szélsőséges időjárási jelenségeket, ez volt a leggyakoribb említett kategória
- A válaszadók negyede említette a csapadék/vízállás problémákat, az egészségügyi hatásokat és az évszakok zavarát
- A megkérdezettek 12-15% jelölte meg a zöldterületek károsodását, a légszennyezést és a kórokozók megjelenését
- Kevesebb, mint 10% tart az élelmiszertermelés zavaraitól és a különböző egyéb társadalmi és gazdasági hatásoktól
- Az emberek közel 4%-a nem tart semmilyen káros hatástól, a bizonytalanok aránya 8%

Ha a válaszokat tovább csoportosítjuk, elmondható, hogy az említett káros hatások 60%-a éghajlati, természeti változásokra, 15%-a az élővilágban bekövetkezett változásokra és 25%-a valamilyen társadalmi, gazdasági jellegű hatásra vonatkozik.

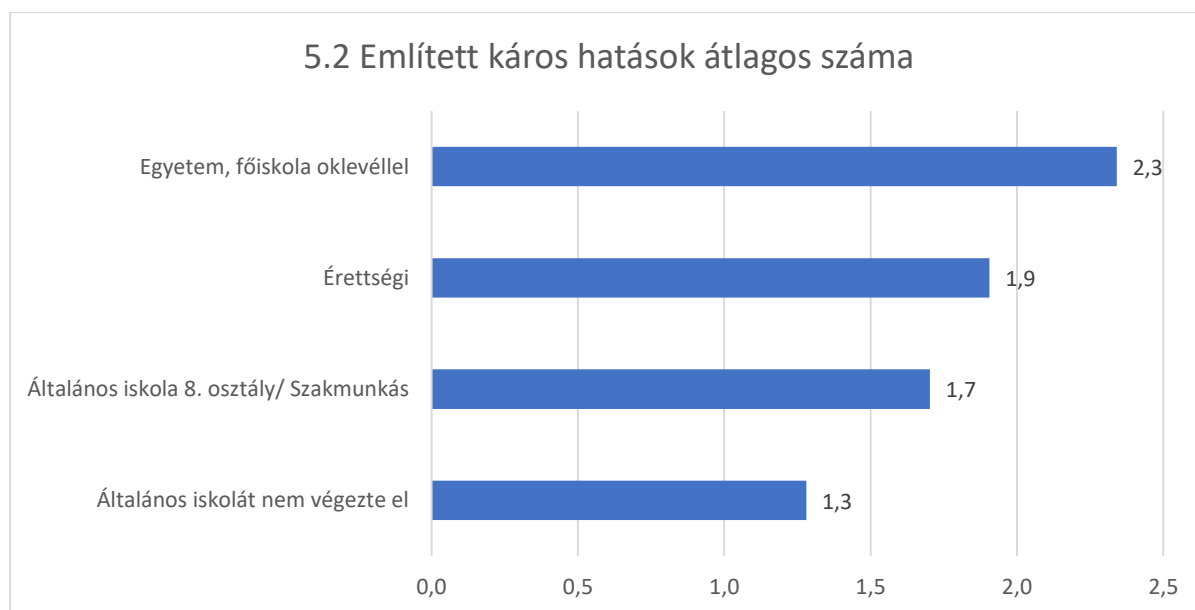
Az egyes **társadalmi csoportok szerinti** vizsgálatok:

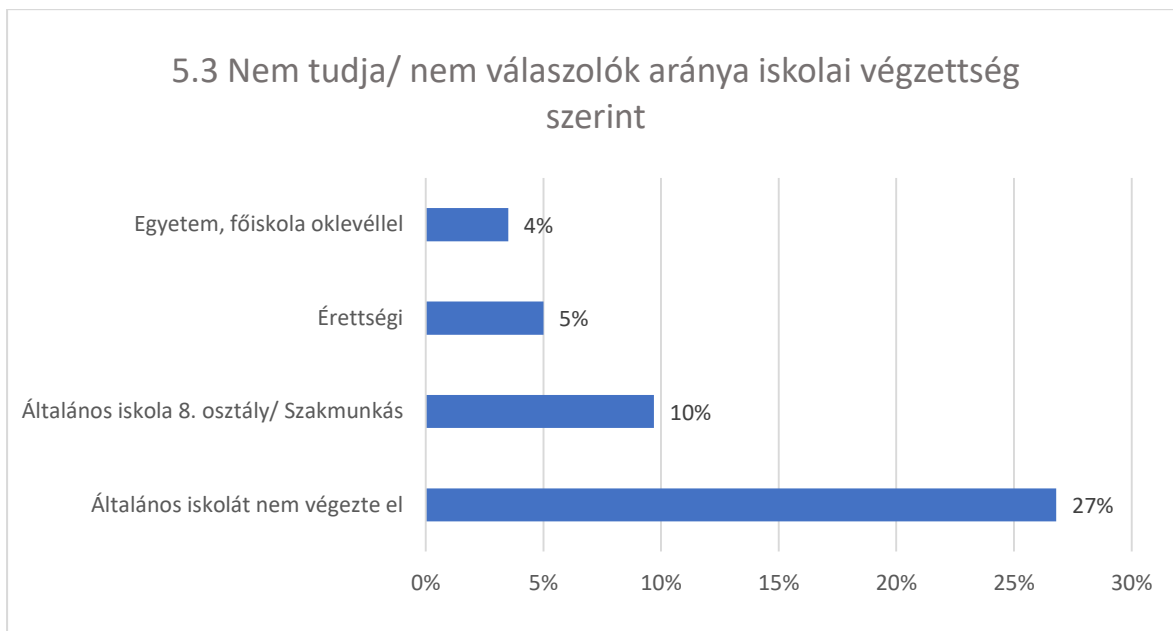
A megkérdezettek **neme szerint** két kategóriában volt eltérés. Mind az *egyéb társadalmi*, mind a *gazdasági hatásokat* több férfi említette, mint nő (8% szemben az 5%-kal)

Az **életkor** szerinti analízis két helyen mutatott szignifikáns eltérést. Az *egészségügyi hatásoktól* az 50 év felettek (30%) jobban tartanak, mint a 24 év alattiak (13%). A *növényzet károsodása* esetén a helyzet fordított: a fiatalok közül többen jelölték meg (22%), mint az 50 év felettek (12%).

Foglalkozási státuszszerinti eltérést - az életkorral valószínűleg korrelációban - szintén az *egészségügyi hatások* kategóriában mutattunk ki, a tanulók kevésbé (12%), a nyugdíjasok jobban (30%) tartanak ettől a faktortól.

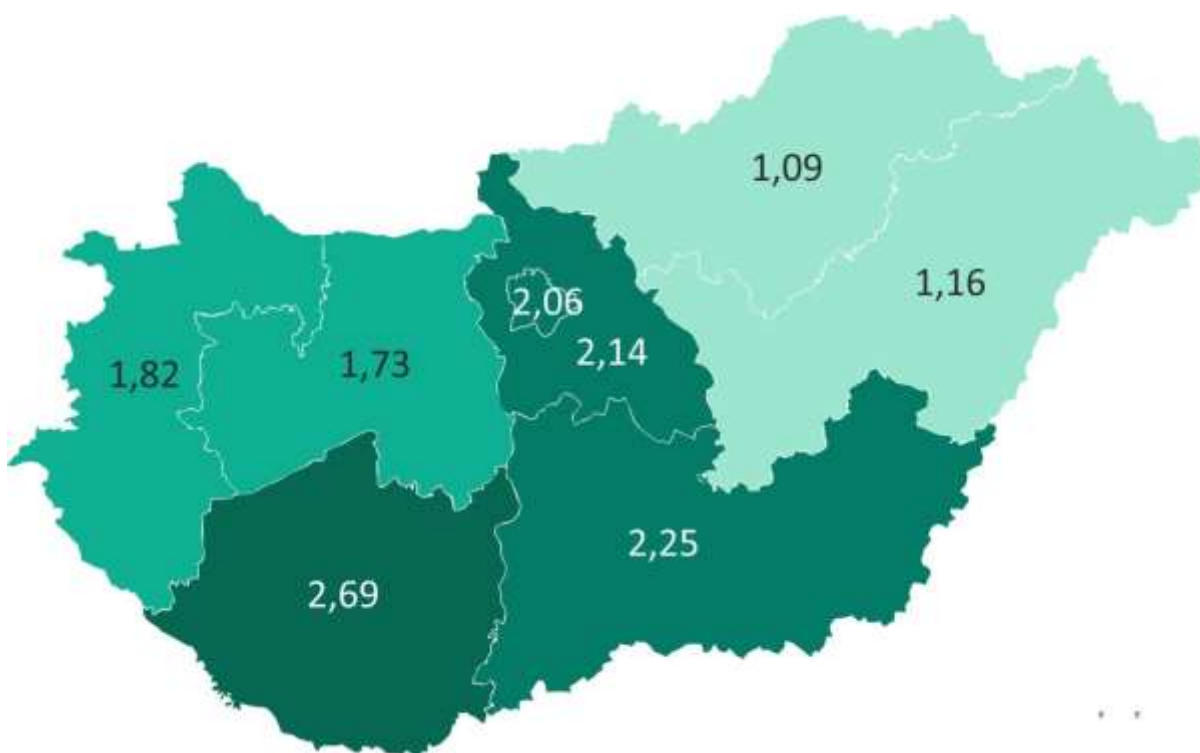
Az **iskolai végzettség** szerint szinte minden kategóriában szignifikáns eltérés van. Ennek oka, hogy a magasabb iskolai végzettségűek több káros hatást említenek, mint az alacsonyabb végzettségűek: a főiskolát végzettek kétszer annyit, mint az általános iskolát nem végzettek. Az általános iskolát végzettek negyede egyetlen hatást sem tud/akar említeni, ez az arány az érettségizett/felsőfokú végzettnél 5% alatti.

Településtípus szerint két kategóriában van jelentősebb eltérés. Az *egészségügyi hatásoktól* a Fővárosban élők nagyobb arányban tartanak (35%), mint az átlag. *Por és légszennyeződéstől* a községben élők tartanak kevésbé (9%).

A **régiók közötti** eltérés szignifikáns. Ez részben abból adódik, hogy az egyes régiókban élők különböző számú káros hatást említettek a kérdezőbiztosoknak. A legtöbb hatást a Dél-Dunántúlon lakók mondták, a legkevesebbet az Észak-Magyarországon és Észak-Alföldön élők.

5.4 Említett káros hatások átlagos száma

Az egyes régiókban az átlagtól jelentősen többet említett hatások:

- Budapest: egészségügyi hatások
- Dél-Alföld: növényzet károsodása, csapadékeloszlás zavarai, évszakok zavarai,
- Észak-Alföld: csapadékeloszlás zavarai
- Észak-Magyarország: levegő- és porszennyezés, illetve kiugróan magas a nem válaszolók aránya
- Dél-Dunántúl: csapadékeloszlás zavarai
- Nyugat-Dunántúl: gazdasági hatások
- Közép-Dunántúlon és Pest megyében nem volt jelentősen kiugró adat

A regionális eltérések egy része jól magyarázható a természeti és gazdaság földrajzi viszonyokkal. Az alföldi régiókban a csapadékeloszlás zavara (aszály, áradás) jellemző hatása lehet az éghajlatváltozásnak. Észak-Magyarországon a légszennyezés jelentős környezeti probléma, bár közvetlenül nem az éghajlatváltozás hatása, az emberek fontosnak tartották jelezni. A sűrűn beépített Fővárosban logikus az egészségügyi hatásoktól való félelem. S logikus lehet gazdagabb régióként a nyugat-dunántúliak félelme a gazdasági károktól.

A felsőfokú végzettségű lakossági válaszokkal összevetve a **véleményvezérek** valamivel több lehetséges hatást említettek fejenként (2,6 szemben 2,3-mal). A kategóriák közti eltérésből az látszik, hogy a véleményvezérek relatíve kevesebbszer említették az évszakok zavarát és a légszennyezést, de kétszer olyan gyakran jelezték a társadalmi hatásokat problémának. Ők az átlagnál lényegesen gyakrabban említették a klímamenekültek megjelenését.

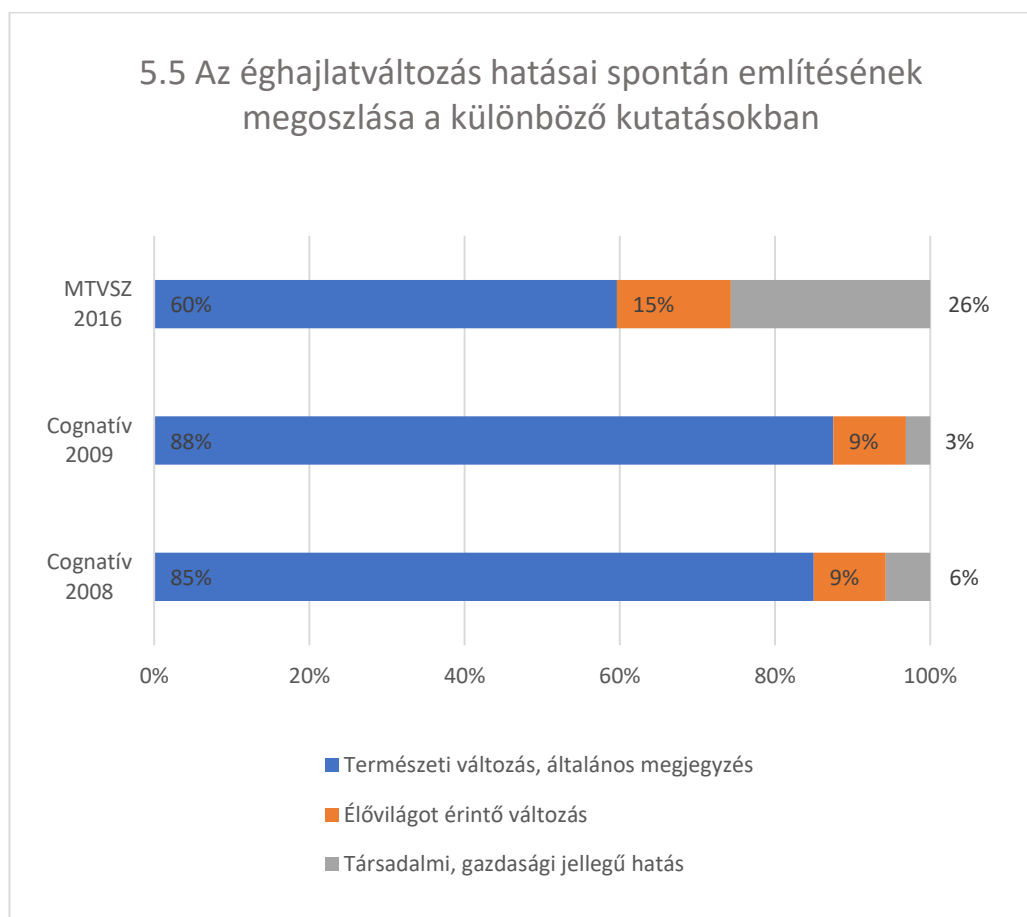
*A már idézett **MTA kutatás** két kérdése hasonló volt, amelyben nyitott kérdéssel a válaszadók klímaváltozással kapcsolatos tudására voltak kíváncsiak. A két kutatásban kapott eredmények nagymértékben egyeznek. Az MTA kutatásban meg kellett nevezni az éghajlatváltozás okait, illetve hatásait. Ott a válaszadók 93%-a tudott megnevezni legalább egy klímaváltozási okot, illetve 91%-uk legalább egy hatást. A mi kutatásunkban a válaszadók 89%-a említett legalább egy káros hatást, amitől tart.*

Mind az MTA kutatás, mind a mi kutatásunk kimutatta, hogy az éghajlatváltozással kapcsolatos tudás az iskolai végzettséggel nő. A klímaváltozás hatásait fel nem sorolók körében mind két kutatás szignifikáns területi különbséget mért, nagyon hasonló eloszlással. Az MTA kutatásban kiugróan sokan nem tudtak megnevezni egyetlen hatást sem Borsod-Abaúj-Zemplén, Csongrád, valamint Tolna megyékben, illetve jelen kutatásban Észak-Magyarországon. Az MTA felmérésben kiugróan alacsony volt a nem válaszolók aránya Budapesten, Pest és Baranya megyékben, Jelen kutatás esetén Budapesten, Pest megyében és Dél-Dunántúlon.

A **Cognatív** 2008-ban és 2009-ben végzett felmérései spontán válaszadás keretében kérdeztek rá az éghajlatváltozás hatásaira. Bár a mi kutatásunk részben más kérdéssel, más metodikával dolgozott, de néhány szempontból összehasonlíthatóak az eredmények. Ha a kapott válaszokat csoportosítjuk, láthatjuk, hogy az elmúlt hét-nyolc év alatt jelentősen nőtt azok száma, akik az éghajlatváltozás környezeti hatásain felül más, társadalmi-gazdasági hatásokat is észlelnek.

A **Cognatív** kutatásokban (2008-2009) a válaszok 85-88%-a természeti változás vagy általános megjegyzés. A mi kutatásunkban ez az érték 60%. Az élővilággal kapcsolatos válaszok mennyisége a **Cognatív**nál 9%-os, jelen kutatásban 15%-os. Míg valamilyen társadalmi-gazdasági jellegű hatást idéző válaszok száma a **Cognatív**nál 6-3%, jelen kutatásban eléri a 25%-ot.

5.5 Az éghajlatváltozás hatásai spontán említésének megoszlása a különböző kutatásokban

6. Ma mely szektorok felelősek leginkább az éghajlatváltozásért?

A kérdés keretében arra voltunk kíváncsiak, hogy a válaszadóink szerint a felsorolt szektorok, területek mennyire felelősek az éghajlatváltozásért. Az egyes szektorokat felsoroló sztenderd válaszok között 1-től 5-ig osztályozhatta a válaszadó a felelősség mértékét, ahol az 1 azt jelentette, hogy az adott szektor egyáltalán nem felelős, míg az 5 a nagyon felelős minősítés volt.

A kérdés

Ön szerint ma mely szektorok felelősek leginkább az éghajlatváltozásért?

Kérjük, osztályozzon úgy, ahogy az iskolában szokás, ahol az egyes azt jelenti, hogy egyáltalán nem felelős az éghajlatváltozásért, az ötös azt jelenti, hogy különösen nagy felelőssége van benne.

- a) közúti közlekedés, szállítás
- b) energiatermelés
- c) oktatás
- d) nagyüzemi mezőgazdaság
- e) légi közlekedés
- f) az emberek pazarló fogyasztása
- g) hulladéktermelés
- h) pénzügyi szektor

Összefoglalás

A szektorok között leginkább felelősnek a hulladéktermelést gondolják a válaszadók, és csak jóval lemaradva követik azt sorrendben a közúti közlekedés, az energiatermelés, a légi közlekedés és a nagyüzemi mezőgazdaság. Az átlagember az eredmények alapján kevés ismerettel rendelkezik az egyes szektorok éghajlatváltozásban játszott szerepéről, a hulladéktermeléssel kapcsolatos eredmény pedig valószínűleg azt tükrözi, hogy a hulladék probléma az emberek fejében mennyire elől van a környezeti kérdések között. Az oktatás és a pénzügyi szektor felelősségének megítélése láthatóan megosztotta a válaszadókat.

Részletes elemzés

Általában megállapíthatjuk, hogy a közúti közlekedés (4,02) és az energiatermelés (4,08) viszonylag magas pontszámot kapott, azaz a válaszadók szerint eléggé felelős az éghajlatváltozásért, azonban ez az értékelés még valószínűleg így is elmarad e szektorok valós szerepétől.

A hulladéktermelés, mint az éghajlatváltozásért felelős „szektor” kiugróan magas értéket kapott (4,29). Ez a kiugró érték valószínűleg nem annak köszönhető, hogy az emberek a hulladéktermelésben látnák energiaigényes és éghajlatra káros életmódunk megtestesülését. Reakcióikat is figyelembe véve inkább arról lehet szó, hogy a hulladékra érzékenyek, az a leginkább közismert környezeti probléma.

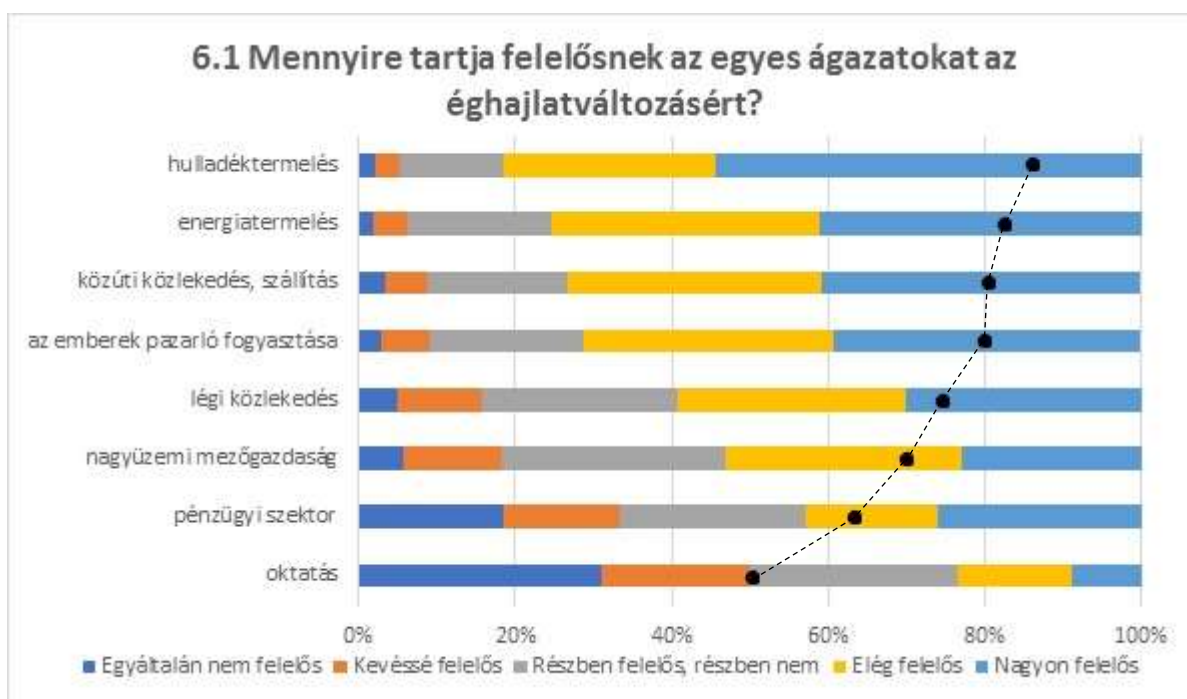
Az indokoltnál lényegesen alacsonyabb pontszámot kapott a légi közlekedés (3,69), ami valószínűleg azzal magyarázható, hogy a legtöbb válaszadótól távol áll a légi közlekedés, nincsenek tisztában a szektornak sem az energiafogyasztásával, sem a növekedési tendenciájával.

A másik viszonylag alulértékelt szektor a nagyüzemi mezőgazdaság (3,52), amelyet a válaszadók szintén a vártak ártalmatlanabbnak ítélték. Ez valószínűleg egyszerűen annak tudható be, hogy a válaszadóknak nincsenek mélyebb ismereteik a szektorról és annak környezeti hatásairól.

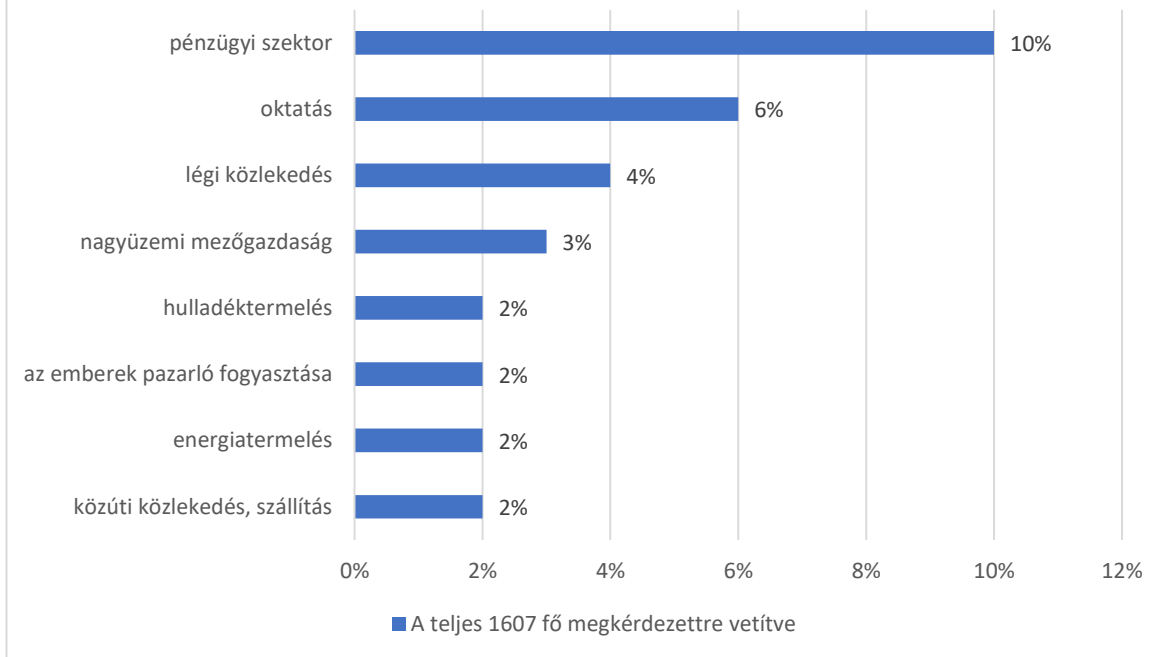
Az oktatás és a pénzügyi szektorok megítélése erősen megosztotta a válaszadókat, esetükben az átlagostól lényegesen nagyobb volt a válaszok közötti szórás. E két látszólag kakukktójas szektor esetében egyes válaszadók elgondolkodtak az összefüggéseken és a közvetett hatásokon, míg mások egyszerűen értelmezték a kérdést (az iskolák, vagy a bankok nem károsítják az éghajlatot). A két szektor közül a pénzügyi szektor megítélésével kapcsolatban figyelhető meg tendencia az iskolázottság függvényében: minél magasabban iskolázottak a válaszadók, annál nagyobb mértékben tartják felelősnek a pénzügyi szektort a klímaváltozásban.

A **társadalmi csoportok szerinti elemzés** alapján kevés tendencia figyelhető meg. Érdekes kiemelni a **fiatalok korcsoportját** (15-24 év), akik rendre minden egyes szektort kevésbé felelősnek értékelték - igaz csak néhány tizeddel -, mint bármelyik másik korcsoport. Ezen korcsoport esetében továbbá szembevetendő volt a különbség abban, hogy a pénzügyi szektort az összes korcsoport átlagához viszonyítva (3,17) jóval kevésbé gondolták felelősnek (2,54). Ez feltehetően arra is visszavezethető, hogy a fiataloknak még kevés tapasztalatuk van a pénzügyi szektorral kapcsolatban, nem voltak részesei hitelügyleteknek és sok felnőttel ellentétben nem szereztek negatív tapasztalatokat.

A **véleményvezérek** a diplomás válaszadókkal összehasonlítva a közúti közlekedést, a nagyüzemi mezőgazdaságot, a légi közlekedést és a hulladéktermelést lényegében azonosan ítélik meg, -míg az energiatermelést és a pénzügyi szektort jelentősen magasabb arányban (10, illetve 8 százalékpontos eltérések) tartják nagyon felelősnek. Valamivel nagyobb felelősséget tulajdonítanak az oktatásnak és az emberek pazarló fogyasztásának.

6.2 A Nem tudja/Nem válaszoló aránya az egyes szektorok éghajlatváltozási felelőssége tekintetében

*A hulladékgazdálkodás az éghajlatváltozással összefüggésben más kutatásban is kiemelkedő arányban szerepel a válaszok között. Az **Eurobarometer** (2015) éghajlatváltozással szembeni fellépést vizsgáló kérdésében a szelektív gyűjtést a válaszadók EU szinten 74%-ban jelölték meg, mint amit ők is megtesznek (magyar válaszadók 58%-ban). Ettől jóval lemaradva következnek más fogyasztói választások, viselkedések (energiahatékony háztartási gépek 42%, környezetbarát közlekedés 36%, épület szigetelés 23%).*

7. Kiket terhel leginkább a klímaváltozás felelőssége?

A kérdésben az érintett társadalmi csoportok, szereplők klímaváltozással és klímavédelmi cselekvéssel kapcsolatos felelősségét és a klímaváltozás információkról való bizonytalanságot mértük. A hat állítást 1-5-ig terjedő skálán jellemezték a megkérdezettek attól függően, hogy mennyire értettek egyet az adott állítással.

A kérdés

Kérem, mondja meg, hogy mennyire ért Ön egyet az alábbi kijelentésekkel!

Kérjük, osztályozzon úgy, ahogy az iskolában szokás, ahol az egyes azt jelenti, hogy egyáltalán nem ért egyet az állítással, az ötös pedig azt, hogy teljesen egyetért vele.

- a) *A politikusok többsége nem veszi elég komolyan a klímaváltozás kérdését.*
- b) *A globális felmelegedés a nagyvállalatok felelőtlen döntéseinek eredménye, ezért az ő felelősségük tenni ellene.*
- c) *A tudósok nem hívják fel eléggé a figyelmet az éghajlatváltozás veszélyeire.*
- d) *A globális felmelegedés elsősorban a fogyasztók felelőssége.*
- e) *Nekem is tennem kell a klímaváltozás ellen.*
- f) *Többféle ellentmondó információval találkoztam a klímaváltozásról, ezért bizonytalan vagyok.*

Összefoglalás

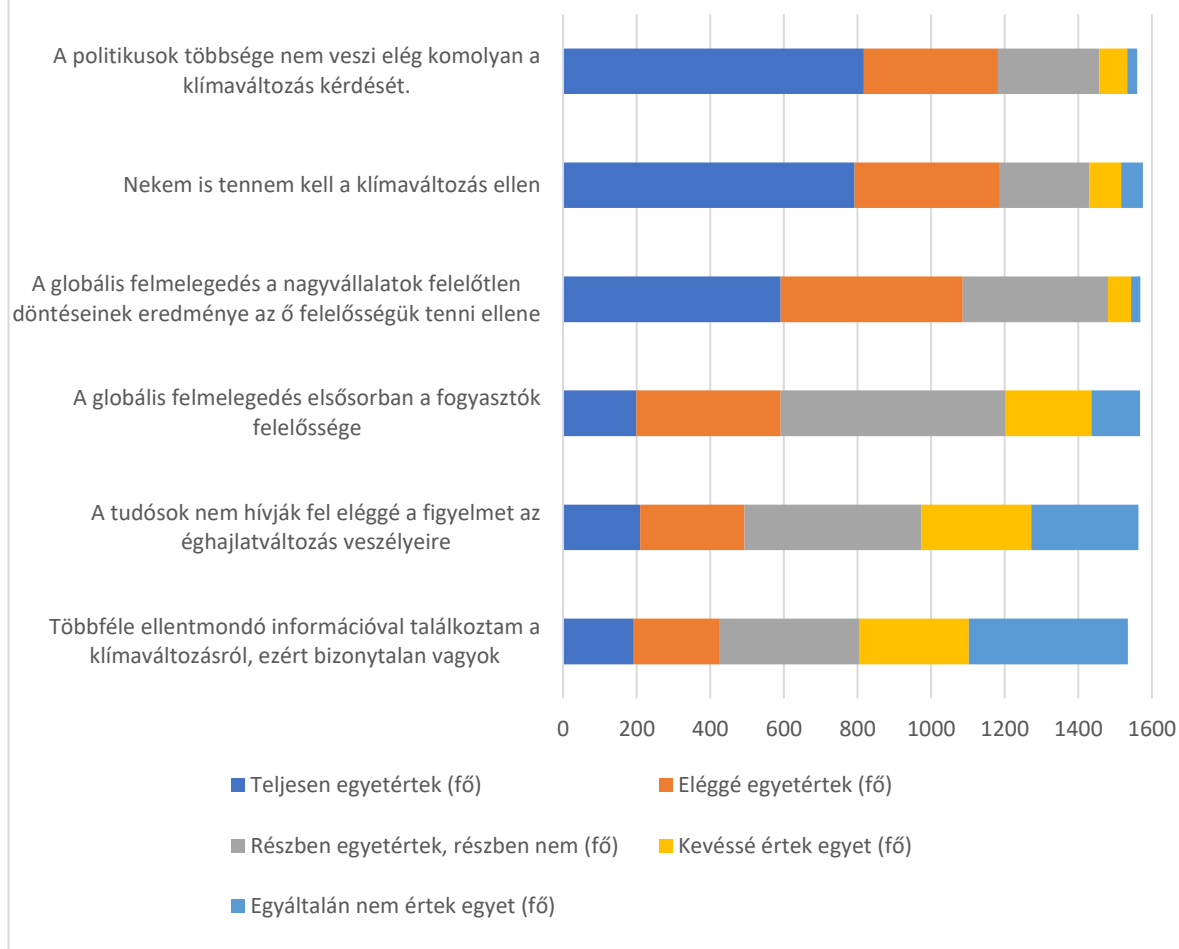
A megkérdezettek leginkább a politikusok klímavédelmi cselekvésével elégedetlenek és eléggé felelősnek tartják a nagyvállalatokat a klímaváltozás okozásában, szerepüket a klímavédelemben. Ezzel szemben a fogyasztókat csak részben tartják felelősnek. A tudósok klímavédelmi tájékoztató tevékenységével inkább elégedettek az emberek. Az emberek közel 75%-a teljesen, vagy eléggé egyetért azzal, hogy neki magának is tennie kell az éghajlatváltozás ellen.

Átlagban legkevésbé a bizonytalansággal kapcsolatos állítással értettek egyet.

A legnépszerűbb állításhoz (politikusok felelőssége) hasonlóan a személyes felelősségről szóló állítással minden második válaszoló teljesen egyetértett, minden negyedik pedig eléggé.

A kérdéseket összességében nézve a fiatalabbak, főleg a tanulók a saját ill. a fogyasztói felelősséget az átlagnál jobban hangsúlyozzák, míg az idősebbek, nyugdíjasok az átlagnál bizonytalanabbnak, tájékoztatlanak érzik magukat, ez a bizonytalanság a korrallal nő. A munkanélküliek inkább másoktól várják a megoldást, és az átlagnál több tájékoztatást várnak a tudósoktól.

7.1 Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal?

Részletes elemzés

a) *A politikusok többsége nem veszi elég komolyan a klímaváltozás kérdését.*

A hat állítás közül ezzel értettek leginkább egyet a válaszadó magyarok, átlagosan 4,2-es értékkel. Több mint felük (51%) teljesen egyetértett a kijelentéssel, míg minden ötödik (22%) eléggé egyetértett.

A **végzettség**gel arányosan enyhe mértékben, de nő az elégedetlenség a politikusok klímavédelmi cselekvéseivel kapcsolatban (általános iskolát nem végzetek átlag 4,09-re értékelték, felsőfokú végzettségűek 4,3-ra)

b) *A globális felmelegedés a nagyvállalatok felelőtlen döntéseinek eredménye, ezért az ő felelősségük tenni ellene.*

Ez a kijelentés átlagban 4,0-es értéket kapott, azaz eléggé egyetértett a lakosság (36%-a teljesen, 31%-a eléggé, míg 25%-a részben ért egyet).

A **korcsoportok** között mérhető különbségeket mértünk: a fiatalok (15-24 év) 3,81-es értéket adtak, míg az 50-64 év közöttiek átlag 4,2-t, a 65 év felettiak 4,08-at adtak, azaz a fiatalok kevésbé, míg az idősebbek jobban egyetértettek a nagyvállalatok felelősségével.

A **foglalkozási csoportok**on belül a tanulók kötötték legkevésbé a klímaváltozást a nagyvállalatokhoz, átlagosan 3,55-ös értéket adtak.

A **régiókat** tekintve Észak-Alföldön az átlagnál felelősebbnek tartják a nagyvállalatokat (átlag 4,49-es értéket adtak, azaz 9%-os eltérés az átlagtól).

c) *A tudósok nem hívják fel eléggé a figyelmet az éghajlatváltozás veszélyeire.*

Ez volt az egyik legmegosztóbb kérdés, jelentős szórással; összességében az állítással csak részben értettek egyet a hazai lakosok; átlagban 2,9-et kapott. A legtöbben (30%) részben értettek egyet, a többi válasz is 20% alatt volt.

A **korcsoport**-elemzés szerint az idősebbek jobban hagyatkoznának a tudósokra, a szakmai tekintélyre a klímaváltozás kérdésében, több információt várnak a tudósoktól, mint a középkorúak (35-49 év, 2,72-es érték) vagy a 35 év alatti fiatalok (2,8): az 50-64 év közöttiek 3,06-as értéket adtak az állításra, a 65 év felettiak 3,00-at.

Ugyanakkor minél magasabb a válaszadó **végzettsége**, annál elégedettebbek a tudósok figyelemfelhívó tevékenységével (ált. iskolát nem végzetek: 3,19-es érték, a felsőfokú végzettségűeknél átlag 2,69). A munkanélküliek 3,34-es értéket adtak az állításnak, ezzel a foglalkozási kategóriák közül messze a legelégedetlenebbek voltak (az átlagnál 16%-kal magasabb az érték) a tudósok figyelemfelhívó tevékenységével.

A tudósok tájékoztató munkája a **régiókat** is szignifikánsan megosztotta: Budapest és Pest megye szerint a tudósok tájékoztatása inkább megfelelő (Bp. 2,65-es, Pest: 2,69 érték), míg Észak-Magyarországon voltak a legelégedetlenebbek (3,22), Észak-Alföldön (átlag 3,11) és Nyugat-Dunántúlon (3,09) az átlagnál kevésbé elégedettek voltak a tájékoztatás mennyiségével.

d) *A globális felmelegedés elsősorban a fogyasztók felelőssége.*

A lakosság ezzel közepes mértékben értett egyet (átlag 3,19), azaz a többség részben tartotta elsősorban a fogyasztók felelősségének.

A **kort** tekintve a fiatalok (15-24) az átlagnál jobban (3,36), a középkorúak (35-49) az átlagnál kevésbé (3,02) értettek egyet az állítással, míg az 50 év feletti idősebbek a lakossági átlagértéket adták (3,2).

A **foglalkozási** csoportokon belül a tanulók (3,41) az átlagnál jobban érzik a fogyasztók felelősségét, míg a vállalkozók és munkanélküliek az átlagnál kevésbé, 3,05-3,06 értéket adtak rá.

A **régiós különbségek** markánsak a fogyasztói felelősséget tekintve: Észak-Alföldön az átlagnál nagyobbnak tartják (3,54), míg Nyugat-Dunántúlon az átlagnál kisebbnek látják (2,81).

e) *Nekem is tennem kell a klímaváltozás ellen.*

Az egyéni cselekvési felelősséggel kapcsolatos állítás a 2. legmagasabb átlagértéket kapta, 4,13-at. A legnépszerűbb állításhoz (a-hoz) hasonlóan az e) állítással minden 2. megkérdezett teljesen egyetértett, minden 4. pedig eléggé.

A hat állítás közül egyedülként a **nem** tekintetében szignifikáns különbséget mértünk: a férfiak az átlagnál kevésbé (4,02), míg a nők jobban egyetértettek (4,22) a személyes felelősséggel.

Egyértelmű, de gyenge összefüggés van a legmagasabb **végzettséggel**: minél magasabb végzettségű a válaszadó, annál inkább mondja, hogy neki is tennie kell az éghajlat védelmében (kompetencia nő): az ált. iskolát nem végzetek 4,02, a felsőfokú végzettségűek 4,41-es értéket adtak.

A **foglalkozási** csoportokon belül a munkanélküliek (3,84) az átlagnál kevésbé érzik kompetensnek magukat a személyes klímavédelmi cselekvésre, a friss szülők viszont nagyobb felelősséget éreznek a cselekvésre (4,38).

A **régiók** közül felelősségérzet tekintetében Észak-Alföld kiemelkedik (4,47), míg Dél-Alföldön (3,91) az átlagnál kissé kevésbé érzik személyes felelősségüket a klímavédelemben a válaszadók.

f) Többféle ellentmondó információval találkoztam a klímaváltozásról, ezért bizonytalan vagyok.

Ezzel az állítással értettek legkevésbé egyet (átlagérték 2,6), ugyanakkor ez mutatta a legmagasabb szórást. A legtöbben (28%) egyáltalán nem voltak bizonytalanok, de minden 4. ember részben egyetértett, hogy bizonytalan a kérdésben.

A **korral** egyértelműen és erősen nő a bizonytalanság (a 15-24 éves fiatalok 2,32-es értékéről fokozatosan eljutunk a 65 év felettiék 3,06 értékéig).

A **végzettség** növekedésével határozottan csökken a bizonytalanság is: az ált. iskolát nem végzettek 3,19-es értékétől kezdve határozottan csökken a felsőfokúak 2,31-es értékéig.

A **foglalkozások**at tekintve a nyugdíjasok (3,01), a munkanélküliek (2,89) és a közmunkások (2,86) (végzettségtől függetlenül is) az átlagnál bizonytalanabbaknak, tájékozatlanabbaknak gondolják magukat, a tanulók (2,26) és kisebb mértékben a vállalkozók (2,38) viszont az átlagnál biztosabbak a klímaváltozással kapcsolatban.

A **régiós különbségek** is jelentősek: Észak-Magyarországon (2,96) és Észak-Alföldön (2,97) az átlagnál bizonytalanabbak, míg Budapesten (2,46), Pest megyében (2,4) és Dél-Alföldön (2,46) kevésbé bizonytalanok a klímaváltozás terén.

A hatból ez az egyetlen állítás, ahol megfigyelhető trend a **településtípusra** nézve: minél kisebb a lakos települése, annál bizonytalanabb a klímaváltozás terén (Budapesten élők: 2,47, megyei jogú városban ill. városban élők: 2,6; nagyközségiek: 2,81).

Összefüggést is mértünk az állítások között: A bizonytalanságot mérő f) állítással eléggé vagy nagyon egyetértők (4-es vagy 5-ös választ adók) inkább válaszoltak igennel a nagyvállalatok ill. a fogyasztók felelősségére (gyenge összefüggés), a tudósok hiányos figyelemfelhívó tevékenységére (erős kapcsolat). Ugyanakkor a bizonytalanabbak kevésbé értettek egyet azzal, hogy nekik is tenniük kell a klímaváltozás ellenami érthető, hiszen kevésbé érzik magukat kompetensnek hozzá.

A **véleményvezérek** válaszai a nagyvállalatok, tudósok és a személyes bizonytalanság tekintetében szignifikáns eltérést mutattak mind a felsőfokú végzettségű lakossághoz, mind a teljes lakossághoz képest. A véleményvezérek a nagyvállalatok cselekvési felelősségét alacsonyabbra értékelték a felsőfokú végzettségű lakosságnál ill. a teljes lakosságnál (3,72-re a 3,90-hez ill. 4,00-hez képest). (A véleményvezérek között több eléggé egyetértő és kevesebb teljesen egyetértő volt e kérdésben.) A véleményvezérek a felsőfokú végzettségű lakossághoz képest szignifikánsan kevésbé értettek egyet azzal, hogy a tudósok nem hívják fel eléggé a figyelmet a klímaváltozás veszélyeire (2,35-re a 2,69-hez képest). A véleményvezérekre (átlag 2,06-os érték) a lakosságnál (átlag 2,64) és a felsőfokú lakosságnál (átlag 2,31) is kevésbé volt jellemző a bizonytalanság a klímaváltozással kapcsolatban.

Mennyire ért Ön egyet az alábbi kijelentésekkel?			
Véleményvezérek és lakosság	teljes felmérés	felsőfokú végzettségűek	véleményvezérek
A globális felmelegedés a nagyvállalatok felelőtlen döntéseinek eredménye, ezért az ő felelőségük tenni ellene.	4,00	3,90	3,72
A tudósok nem hívják fel eléggé a figyelmet az éghajlatváltozás veszélyeire.	2,88	2,69	2,35
Többféle ellentmondó információval találkoztam a klímaváltozásról, ezért bizonytalan vagyok.	2,64	2,31	2,06

Összehasonlítás más kutatásokkal

*Bár az állítások csak hasonlítottak a **MTA kutatásra** (Baranyai-Varjú, 262-263.o, *Kitől és mennyire várja a lakosság a klímaváltozás kezelését? kérdés*), a két felmérés közös pontja volt a “Nekem is tennem kell a klímaváltozás ellen/Minden embernek egyénileg” állítás: kutatásunk is megerősítette, hogy minél képzettebb a válaszadó, annál nagyobb arányban érzi a saját felelőségét.*

*Az **Eurobarometer** 2015-ös felmérése azt mutatta, hogy a magyar válaszadók 49%-a szerint a vállalatok és az ipar felelős az éghajlatváltozásért, ami lényegesen magasabb, mint az EU átlag (35%). Jelen felmérés keretében a válaszadók 67%-a teljesen, vagy eléggé egyetértett azzal, hogy “a globális felmelegedés a nagyvállalatok felelőtlen döntéseinek eredménye, ezért az ő felelőségük tenni ellene”. A két eredmény erősíti egymást, és arra enged következtetni, hogy az EU átlaghoz viszonyítva a magyar lakosság kritikusan ítéli meg a nagyvállalatok szerepét az éghajlatváltozásban.*

Az egyén felelőségét az Eurobarometer (2015) is vizsgálta, itt a magyar válaszok az EU átlagtól lefelé tértek el. A kérdés úgy szólt, hogy az EU-n belül ki a felelős az éghajlatváltozás kezeléséért, és az “Ön személyesen” választ 15% magyar jelölte meg, szemben az EU 19%-os átlagával.

8. Az éghajlatváltozást lassító megoldások ismerete

A kérdésben azt vizsgáltuk, hogy a lakosság milyen lehetőségeket lát, melyek segíthetnek fékezni, megelőzni a klíma változást. A megkérdezettek szabadon válaszolhattak a kérdésre, melyet a kérdezőbiztosok tizennégy lehetőség szerint kódoltak.

A kérdés

Milyen megoldásokról hallott Ön, amelyek lassíthatják az éghajlatváltozást?

A nyitott kérdésre kapott válaszok kódolása:

1. Fosszilis energiáról áttérés, kibocsátás-csökkentés, megújuló/alternatív energiák, környezetbarát üzemanyagok
2. Közösségi közlekedés, kevesebb autó és szállítás
3. Növényzet megóvás, erdőtelepítés
4. Környezetbarát mezőgazdaság, élelmiszertermelés
5. Hatékonyabb háztartási berendezések, energiatakarékoskodás
6. Életmód-váltás, tudatos fogyasztás, nemnövekedés
7. Oktatás, nevelés környezettudatosságra ill. intézkedéssel pl. adók, ellenőrzés
8. Technológiai fejlesztések (pl. elektromos autó)
9. Jobb hulladékgazdálkodás, hulladékcsökkentés
10. Jobb vízgazdálkodás, vízszennyezés-csökkentés
11. Egyéb válasz
12. Elutasító válasz
13. Nemzetközi egyezmények, ipar átalakítása
14. NT/NV

Összefoglalás

A megkérdezettek 86% tudott legalább egy lehetőséget adni a klímaváltozás fékezésére. A válaszadók közel fele fogalmazott meg olyan javaslatot, mely az energetikához kapcsolódik. Egy nagyságrenddel kisebb, de szintén jelentős hányadban – a válaszadók negyede-ötöde mondott olyan lehetőségeket, amelyek a hulladékgazdálkodáshoz, a környezetkímélő közlekedéshez, a technológiai fejlesztésekhez, a tudatos fogyasztáshoz vagy a zöldfelület fejlesztéshez, növeléséhez kapcsolódott.

Jelentősen kevesebben, a válaszadók nem egészen tizede tett említést a környezetkímélő mezőgazdasághoz, vízgazdálkodáshoz, környezeti neveléshez és a nemzetközi egyezményekhez kapcsolatos lehetőségekre.

13% nem tudott válaszolni, akik leginkább az alacsonyabb végzettséggel rendelkező, kevésbé fejlett régiók községeinek lakói, 1% elutasító választ fogalmazott meg.

Részletes elemzés

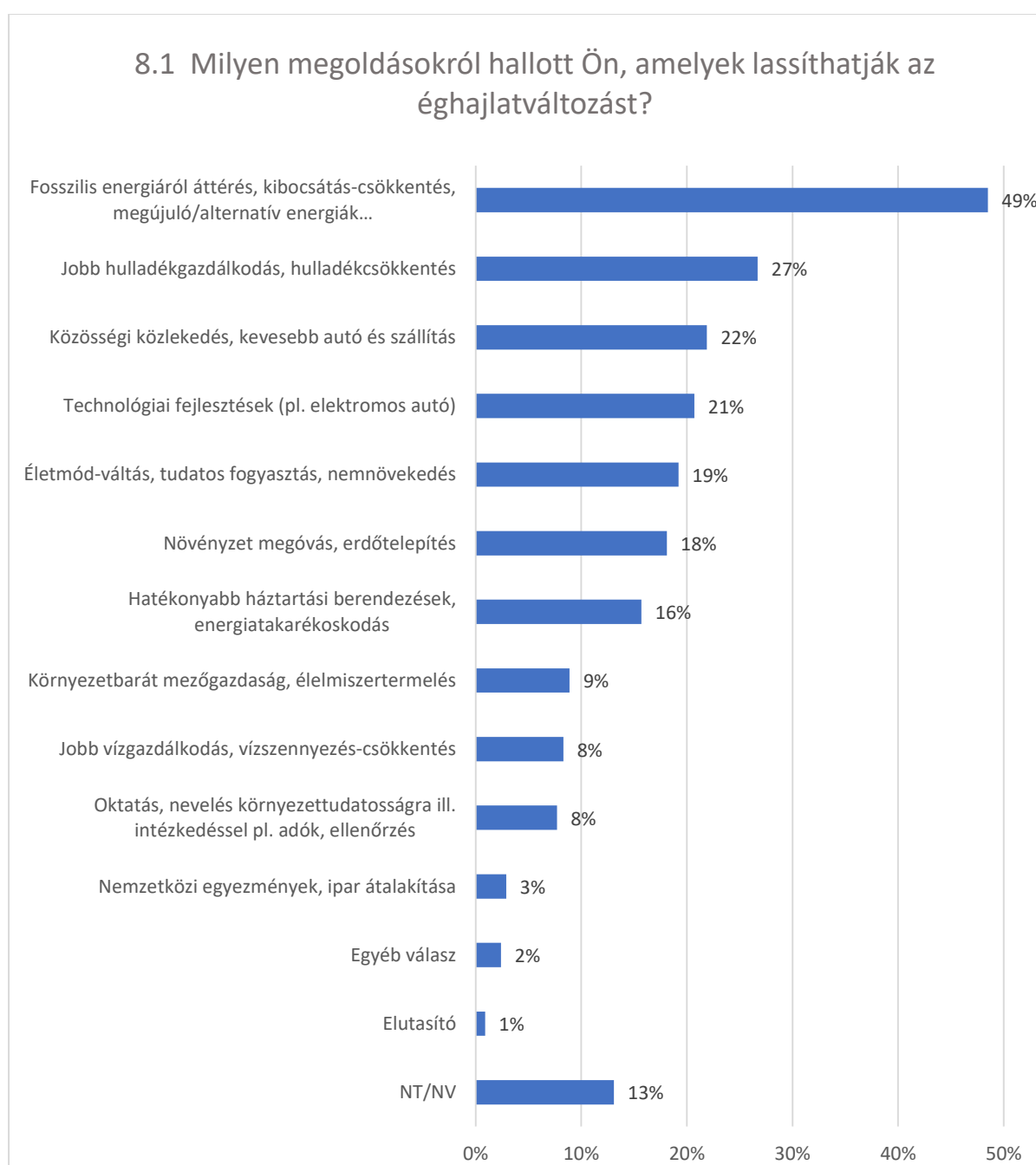
A megkérdezett 1607-ből 1382 fő legalább egy, összességében 3 232 olyan lehetőséget sorolt fel, amely hozzájárulhat a klímaváltozás mérsékléséhez, megelőzéséhez. 211 fő nem tudott vagy nem akart válaszolni, 14 fő pedig elutasító választ fogalmazott meg a kérdésre.

Kiemelkedően a legtöbben a megkérdezettek 49% adott meg olyan választ, mely az energetikához kötődik és a „fosszilis energiáról áttérés, kibocsátás-csökkentés, megújuló/alternatív energiák, környezetbarát üzemanyagok” kategóriába csoportosíthatók.

Az első kategóriát 5 olyan követi, melyekhez a válaszadók negyede, ötöde adott meg lehetőségeket: jobb hulladékgazdálkodás, hulladékcsökkentés 27%; közösségi közlekedés, kevesebb autó és szállítás 22%; technológiai fejlesztések (pl. elektromos autó) 21%; életmód-váltás, tudatos fogyasztás, nemnövekedés 19%; növényzet megóvás, erdőtelepítés 18%.

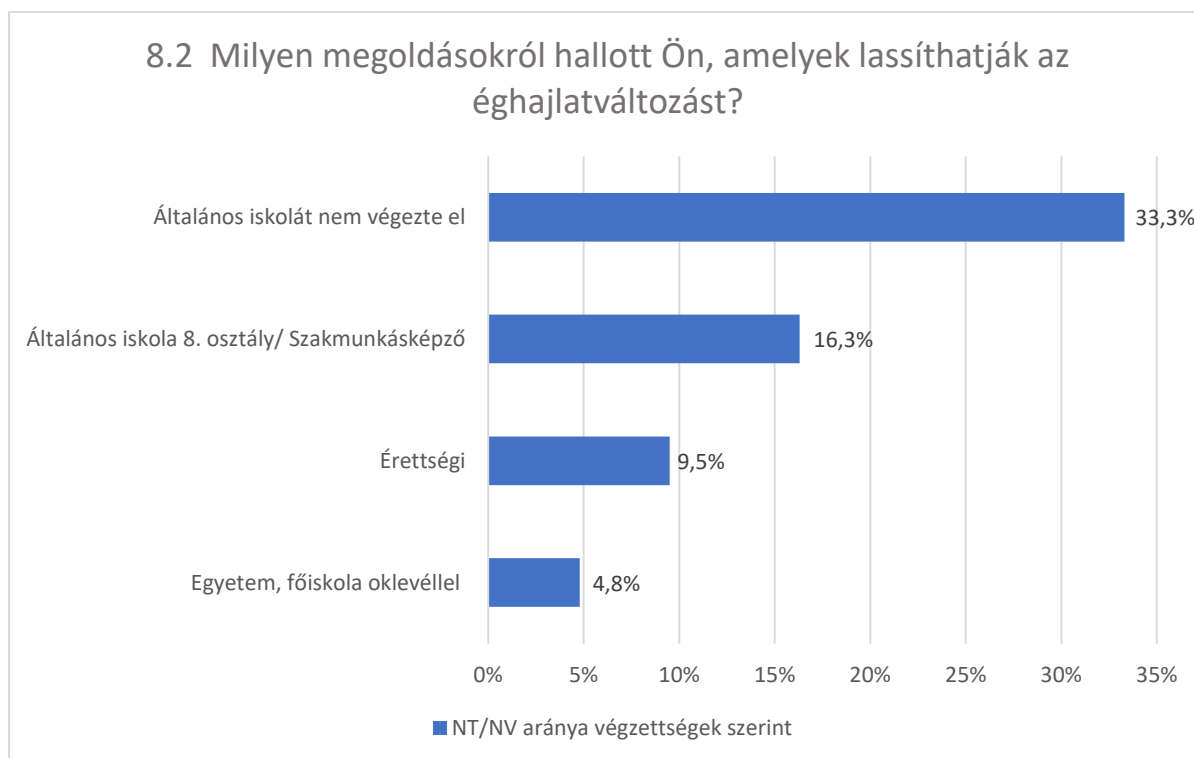
A „Hatékonyabb háztartási berendezések, energiatakarékoskodás” kategóriába a válaszok 16%-át tudunk kódolni.

A lista végén 4 olyan kategória található, ahova jelentősen kevesebb – 10% alatti – lehetőség volt kódolható: környezetbarát mezőgazdaság, élelmiszertermelés 9%; jobb vízgazdálkodás, vízszennyezés-csökkentés 8%; oktatás, nevelés környezeti tudatosságra ill. intézkedéssel pl. adók, ellenőrzés 8%; nemzetközi egyezmények, ipar átalakítása 3%. A válaszok 2%-a egyik fenti kódba sem volt sorolható, ezért egyéb kódot kapott.

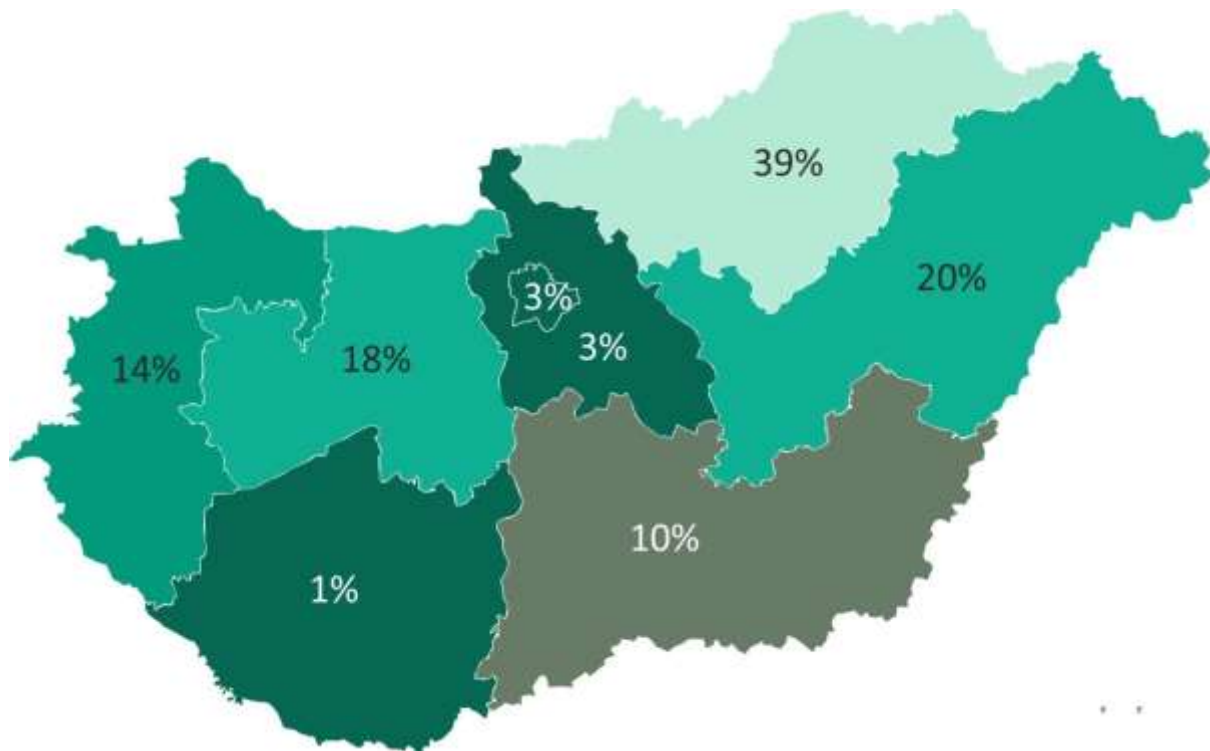

A **szignifikancia vizsgálatok** alapján gyakorlatilag nincs különbség a **férfiak és a nők** válaszai között. Nem mutatható ki markáns, figyelemre méltó különbség **korcsoportok alapján sem**.

Iskolai végzettség alapján vizsgálva szembetűnő, hogy az alacsonyabb végzettségűek között sokkal többen nem tudtak, nem akartak válaszolni a kérdésre. NT/NV aránya végzettségek szerint: általános iskolát nem végezte el (8. osztály alatti) – 33,3%, általános iskola 8. osztály / Szakmunkásképző / egyéb (középfokú) szakmai oklevél – 16,3%, érettségi – 9,5%, egyetem, főiskola oklevéllel (diploma) – 4,8%

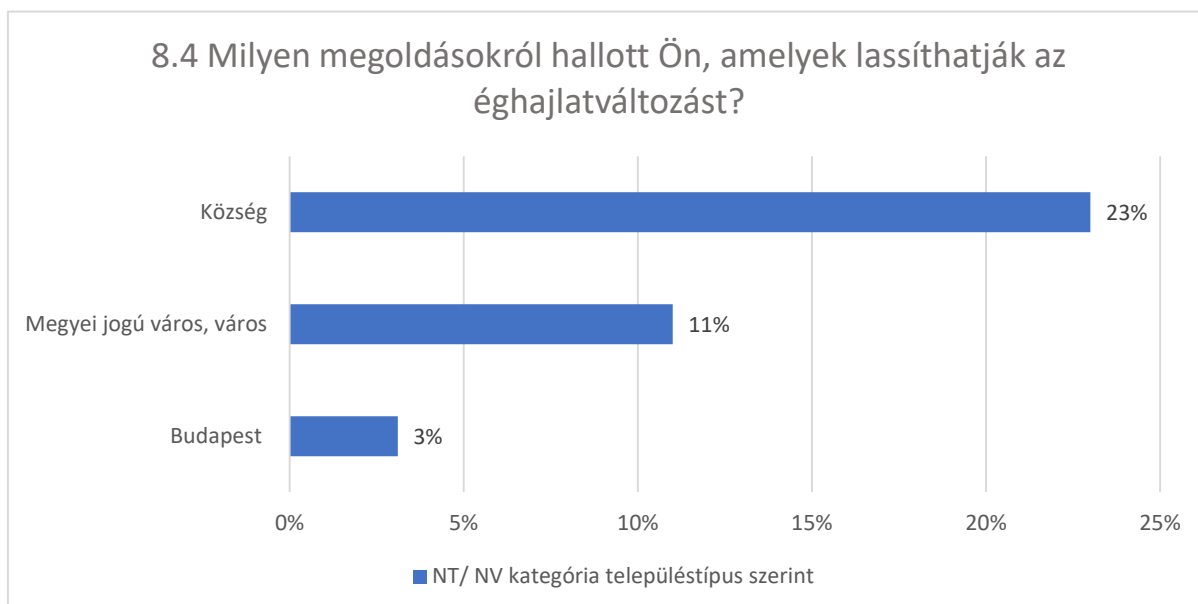

Regionális bontásban szintén a nem válaszolók (NT/NV) arányában mutatható ki szignifikáns különbség.

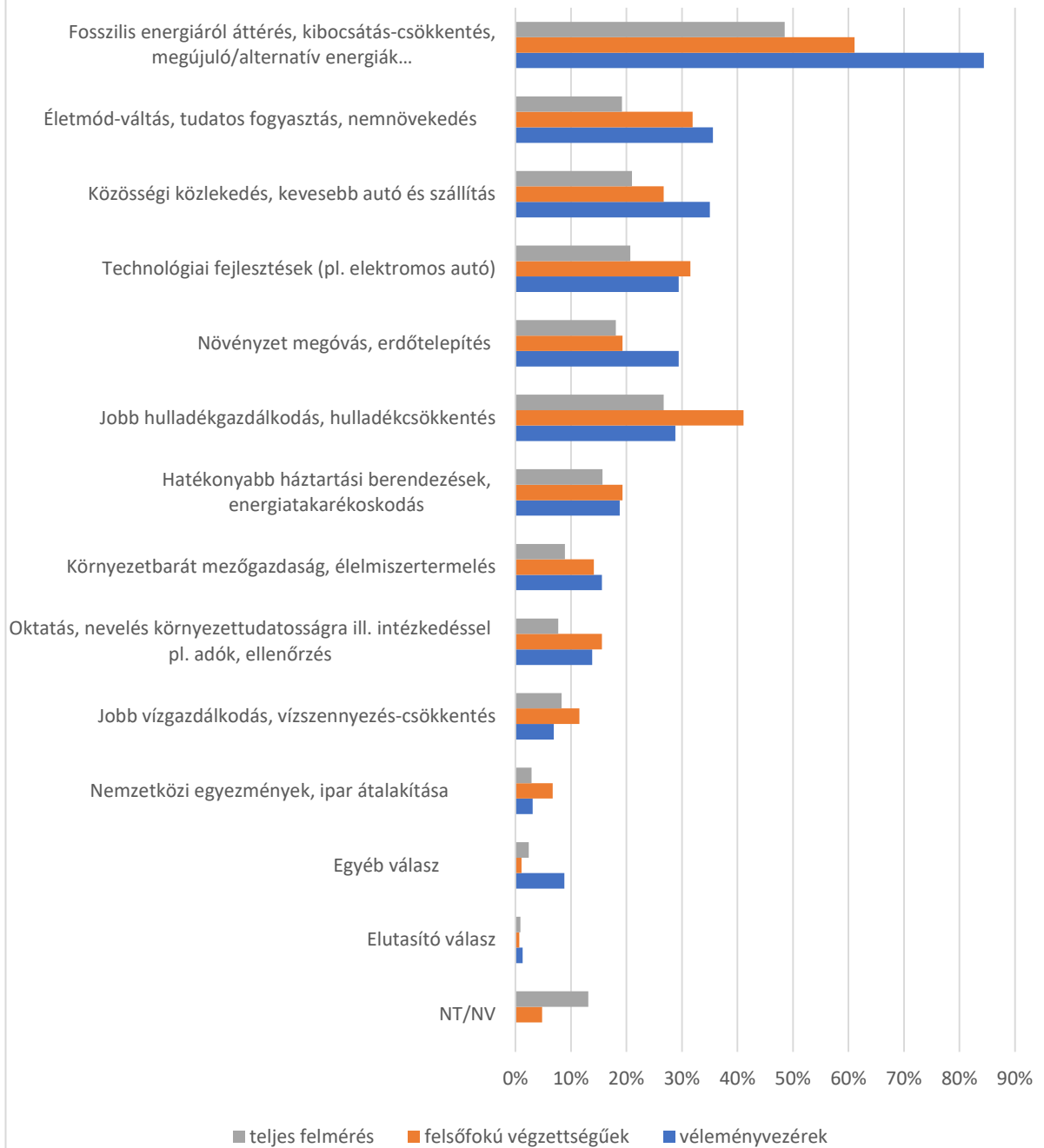
8.3 Milyen megoldásokról hallott Ön, amelyek lassíthatják az éghajlatváltozást? „Nem” választ adók régiók szerint

Ugyanez a tendencia megjelenik a **településtípus**nál is, míg Budapesten a nem válaszolók aránya 3, %, a megyei jogú városokban és a városokban 11%, addig a községekben jóval magasabb 23%.

A **véleményvezérek** közül 1 fő fogalmazott meg elutasító választ, a többiek legalább egy lehetőséget meg tudtak nevezni. Ahogy az alábbi táblázatból kiderül, a véleményvezérek még nagyobb mértékben az energetikában és a kibocsátás csökkentésben látják a legfőbb lehetőséget. A diplomásokhoz viszonyítva nagyobb hányad lát lehetőséget a zöldfelület fejlesztésben és a környezetkímélő közlekedésben, míg jóval kevesebben adtak meg hulladékgazdálkodáshoz vagy vízgazdálkodáshoz kapcsolódó lehetőséget.

8.5 Milyen megoldásokról hallott Ön, amelyek lassíthatják az éghajlatváltozást?

9. Ismeretek az alkalmazkodással kapcsolatban

A kérdés keretében azt vizsgáltuk, hogy mennyire ismert az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás fogalma, illetve a válaszadók milyen módokat ismernek az alkalmazkodásra, ha már jelentkezik a káros hatások.

A kérdés

Ön szerint hazai szinten hogyan tudunk alkalmazkodni az éghajlatváltozás káros hatásaihoz (mint például a nagy hőségek, szárazság, viharok, villámárvizek, stb.)?

A nyitott kérdést a kérdezők feldolgozáskor az alábbi típusú válaszokba sorolták be:

1. *Jobb építkezés, jobb építési technológiák, építési szabványok;*
2. *Öntözés, csatornázás, esővíz gyűjtése-hasznosítása, vízgazdálkodás;*
3. *Védjük a fákat, zöldfelületeket, parkosítás;*
4. *(Szakma)politikai tervek, tudományos javaslatok;*
5. *Tartalékok képzése, fel kell készülni, időjárás előrejelzés;*
6. *Technológiával, pl. gátépítés, mesterséges időjárás változtatás;*
7. *Személyes változtatások (életmódváltás, több vizet inni, naptól tartózkodni);*
8. *Háztartási beruházások (árnyékolás, hőszigetelés, zöldtető, egyéb beruházások);*
9. *Egyéb válasz*
10. *Nem tudunk / nem kell alkalmazkodnunk / ronthat a klímán / a megelőzés fontosabb*
NT / NV

Összefoglalás

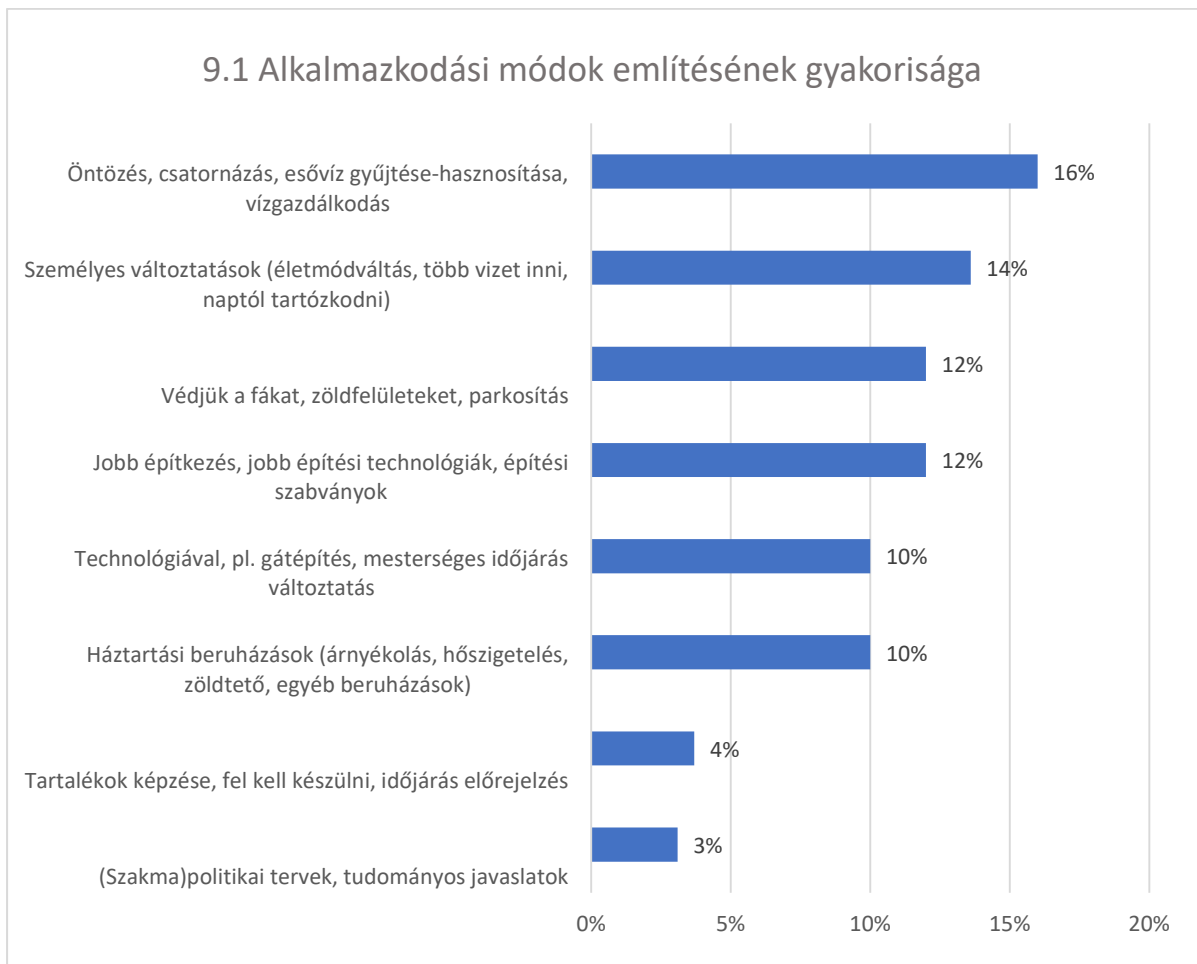
Az ezen kérdésre adott válaszok arról árulkodtak, hogy az alkalmazkodás fogalma még viszonylag kevésbé ismert a társadalomban. Az építészeti megoldások, az életmódbeli változtatások és a háztartási beruházások esetében kivehető a trend, miszerint a magasabb iskolai végzettségűek nagyobb arányban ismerik ezeket a módokat. A 'nem tudja/nem válaszolt' arány az alacsony iskolázottságúak körében meglehetősen magas ebben a kérdésben, majd látványosan csökken az iskolázottsági szint növekedésével.

Részletes elemzés

Általánosságban elmondható, hogy erre a kérdésre a többihez viszonyítva nehezen tudtak válaszolni a megkérdezettek. A 'nem tudja/nem válaszolt' arány 17%, ami magasnak számít ebben a felmérésben. Ezen felül az egyes válaszkategóriákon belül is alacsony volt a válaszok száma, holott a kérdés nyitott volt, azaz akárhány alkalmazkodási módot említhettek a válaszadók.

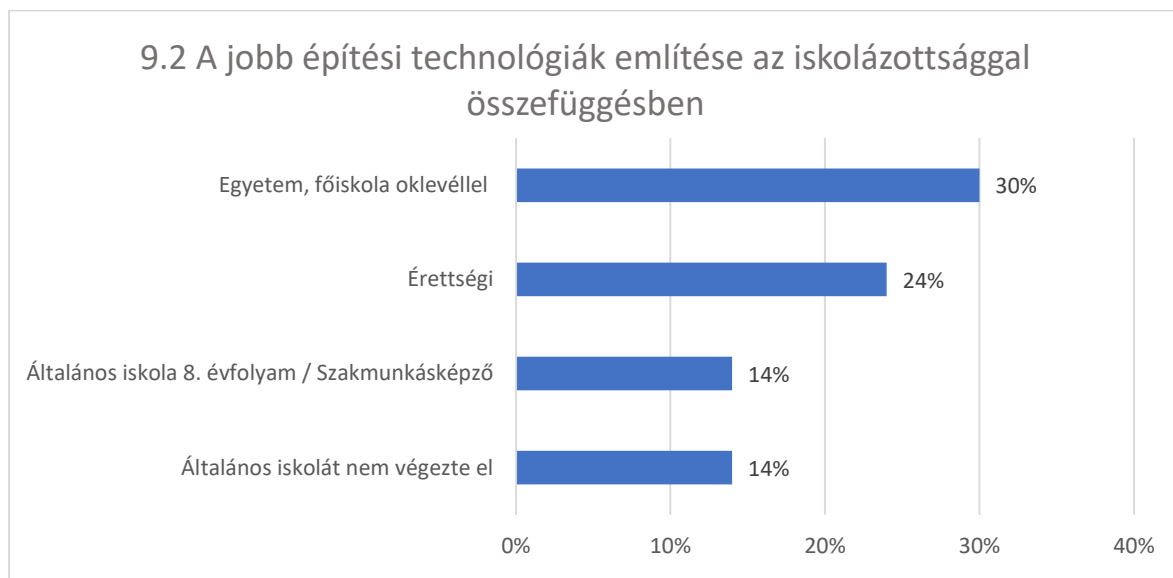
Meglehetősen nagy arányban (14,5%) azt gondolják a válaszadók, hogy nem tudunk alkalmazkodni az éghajlatváltozáshoz, azt egyszerűen el kell viselnünk. Mindez alapvetően az ismeretek hiányára utal, hiszen természetesen sokféle mód kínálkozik az alkalmazkodásra, és azok többségét az emberek feltehetően ismerik, illetve akár gyakorolják is. Levonhatjuk tehát a következtetést, hogy az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és annak módjai még nincsenek bent a köztudatban, ezért általában a fogalom értelmezése is nehezen megy.

A válaszok megoszlása az egyes típusválaszok között az alábbi mintázatot mutatta:

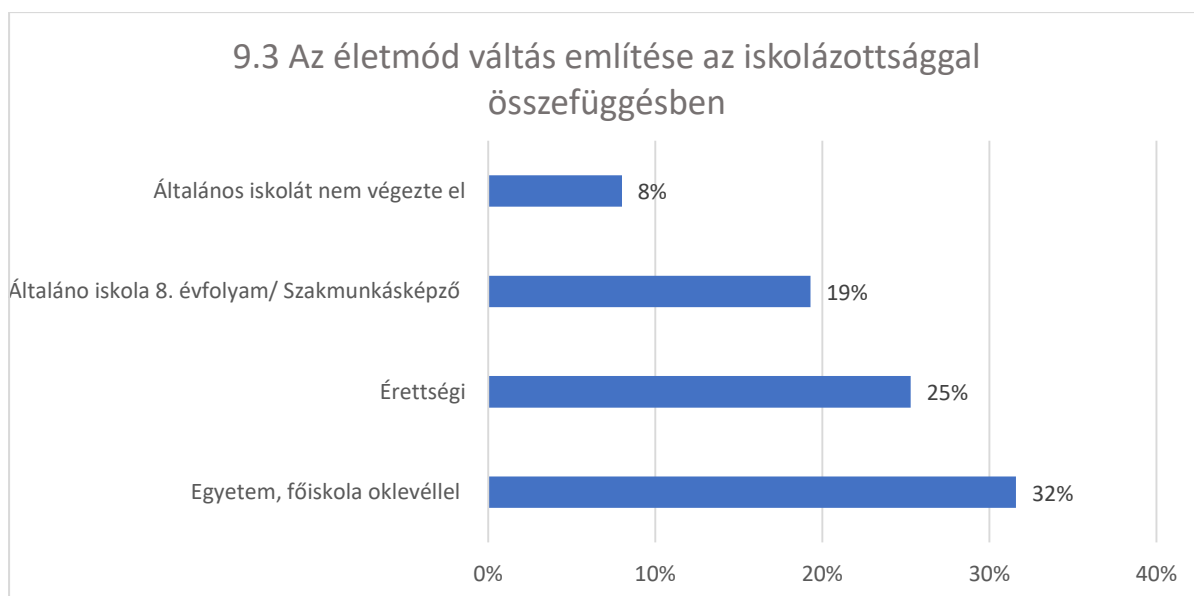

A válaszadói csoportok részletes elemzése néhány jól látható összefüggést tár fel. A **fiatalok** és az **idősebbek** például az alkalmazkodás kapcsán nagyobb arányban neveztek meg a zöldfelületek megóvását és általában a személyes változtatásokat (életmódváltást stb.), míg a középkorú válaszadók inkább a technológia jellegű megoldásokat említették, beleértve a jobb építési technológiákat.

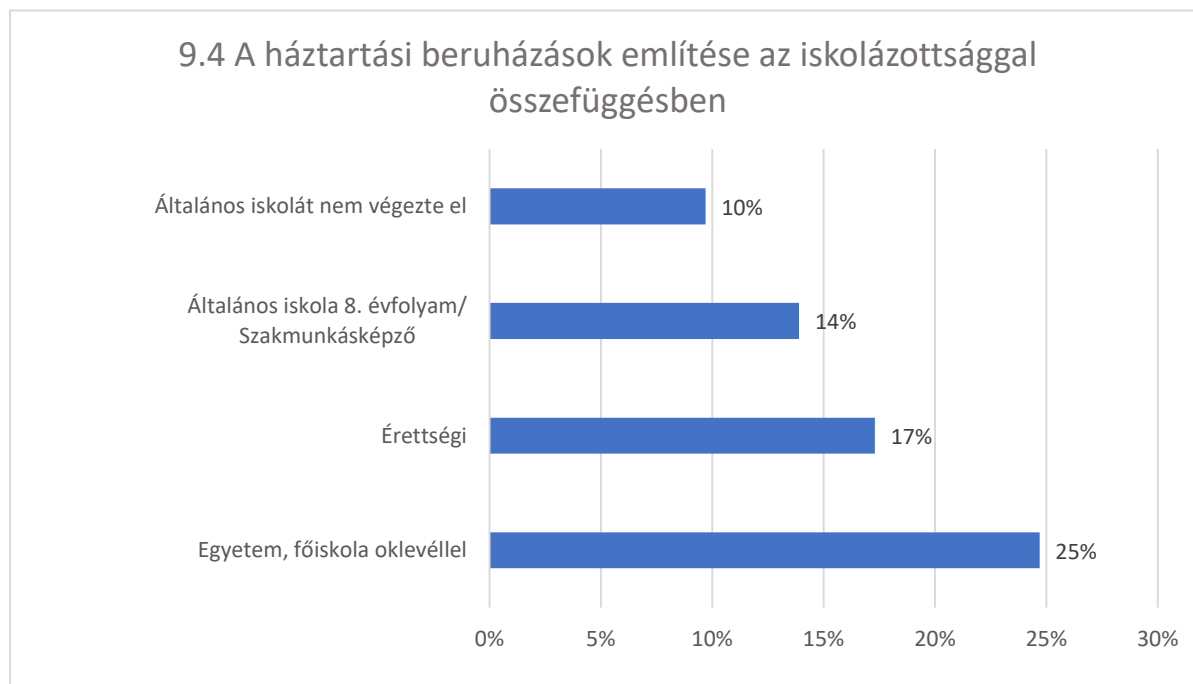
A *jobb építési technológiák* alkalmazásának említése egyértelmű összefüggést mutat az **iskolázottsággal**. A 8 általános, vagy az alatti végzettségű válaszadók csupán 14%-a tett erről említést, míg az egyetemet végzettek kétszer ekkora arányban említették ezt a lehetőséget. Eszerint az alacsonyabb iskolai végzettségűek jóval kevésbé vannak tisztában az építészeti megoldásokban rejlő lehetőségekkel, ami mutatja az ilyen irányú szemléletformálásban, ismeret átadásban rejlő lehetőségeket.

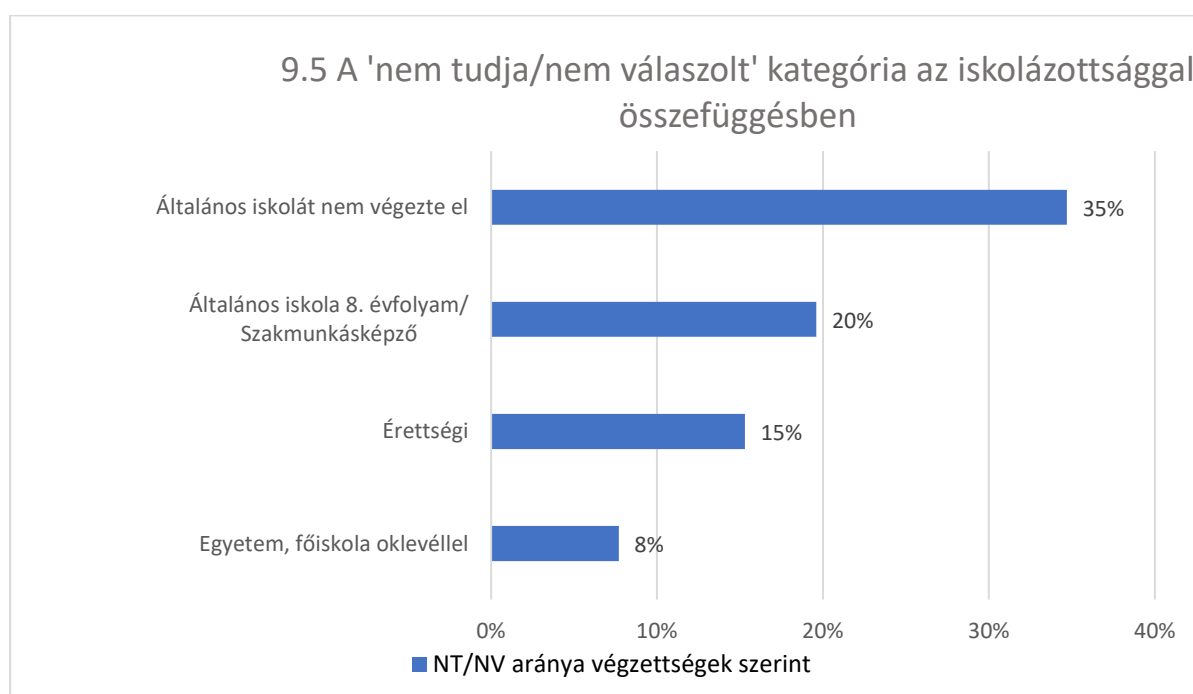
A *személyes változtatások, életmód váltás* tekintetében szintén erős tendencia figyelhető meg az **iskolai végzettség** növekedésével összefüggésben. A 8 ált. alatti válaszadóknak csupán 8%-a, míg a végzettséggel növekvő arány mellett a diplomások 312%-a említette az alkalmazkodásra ezeket a lehetőségeket.

Szintén tendencia figyelhető meg a *háztartási beruházások*, mint alkalmazkodási mód esetében, ahol a **legalacsonyabb és legmagasabb végzettségű** csoportok között 2,5-szeres különbség van az említések gyakoriságában.

Ezen tendenciák feltehetően részben arra vezethetők vissza, hogy az alacsonyabb iskolai végzettségű válaszadók általában kevésbé tudták értelmezni az alkalmazkodás fogalmát, értelemszerűen kisebb arányban neveztek meg módokat is. Ezt támasztják alá a 'nem tudja/nem válaszolt' kategóriák csoportonkénti értékei is, amelyek az iskolázottság növekedésével egyre alacsonyabbak: az általános iskola alatti végzettségűek 35%-a nem tudta a választ, vagy nem válaszolt, míg a diplomásoknak mindössze 8%-a.

Alig látható az iskolázottság szerinti szórás olyan válaszok esetében, mint az öntözés, csatornázás, valószínűleg azért, mert ezen válaszok viszonylag könnyen következnek magából a kérdésből (szárazság, viharok, villámárvizek). Az elvontabb összefüggések említéséhez, mint pl. építészeti megoldások, életmód változtatás, háztartási beruházások, kevésbé ad segítséget a kérdésfeltevés, ezeket inkább a magasabb iskolai végzettségűek említik.

Az alkalmazkodási lehetőségekre adott válaszok számát tekintve elmondhatjuk, hogy még a magasabb iskolai végzettségűeknek is feladta a leckét ez a kérdés. Sokan nehezen, hosszú gondolkodást követően tudtak rá válaszolni.

Ebben a kérdésben a **regionális szórás** egyes választípusokban jelentős, 10-12-szeres különbségeket is mutat, amire nem tudunk megbízható magyarázattal szolgálni. A regionális különbségek ugyanis nem mutatnak egyértelmű tendenciákat, például összefüggést a regionális jövedelemszintekkel. A 'nem tudja/nem válaszolt' értéke például lényegében azonos a Nyugat-Dunántúli és az Észak-Alföldi régiókban. Egyetlen régióként Észak-Magyarországot érdemes megemlíteni, ahol a legtöbb választípus jóval alacsonyabb arányban fordul elő, a 'nem tudja/nem válaszolt' érték pedig rendkívül magas, közel háromszorosa az országos átlagnak és a rá következő legmagasabb értéknek (21%, Észak-Alföld) is több, mint kétszerese. Ez azt jelenti, hogy ebben a régióban volt messze a legkevesebb ötlete a válaszadóknak az alkalmazkodás módjaira.

Az alkalmazkodás lehetőségeire adott válaszokat elemeztük olyan szempontból is, hogy **mennyire releváns a válasz**, illetve hogy **klímabarát**, vagy éppen nem a válaszadó által mondott tevékenység. Elemzésünk szerint a válaszok 2/3-a, 65% releváns volt adott a kérdésre, azaz valóban alkalmazkodási tevékenységet nevezett meg. Ez a szám nem a válaszadók, hanem a válaszok arányát mutatja, mivel egy ember tetszőleg számú választ adhatott. A válaszok 14%-a volt nem releváns, azaz vagy olyan tevékenységet említett, amely a megelőzést szolgálja, vagy egyszerűen nem odailő.

Ezen felül az adott válaszoknak szintén közel 2/3-a (63%) olyan tevékenységet takar, amely éghajlatvédelmi szempontból előremutató, míg a válaszok 14%-a jelölt olyan tevékenységet, mely tovább rontja a helyzetet (pl. klímaberendezések alkalmazása, vagy gátépítés).

A **véleményvezérek** válaszaik kisebb eltérésekkel tendenciájukban megegyeznek a diplomás válaszadók válaszaival.

10. Mi motiválja a magyar embereket az éghajlatváltozás elleni fellépésnél?

A 10. kérdésnél azt vizsgáltuk, hogy a válaszadók szerint mi motiválja a magyar embereket az éghajlatvédelmi cselekvésre. Hajlandóak-e azért megtenni lépéseket, mert fontosnak tartják az ügyet, vagy az anyagi szempontok motiválják őket, esetleg nem is érdekli őket a téma.

A kérdés

Ön szerint a magyar emberek többsége...

- a) az éghajlat védelmét fontosnak tartják, szívesen tennének a klímaváltozás ellen, vagy...
- b) csak akkor mozdulnak, ha anyagilag megéri nekik (pl. szigetelés, megújuló energiák használata)? vagy...
- c) inkább nem tesznek semmit, mert nem is érdekli őket?

Összefoglalás

Válaszadóink közel 60%-a szerint a magyarok akkor tesznek a klímavédelemért, ha az anyagilag is megéri nekik. A megkérdezettek ötöde gondolja a magyarokról, hogy anyagi érdek nélkül is szívesen tesznek az éghajlatváltozás ellen, míg szintén ötöde azt, hogy nem is érdekli őket a téma.

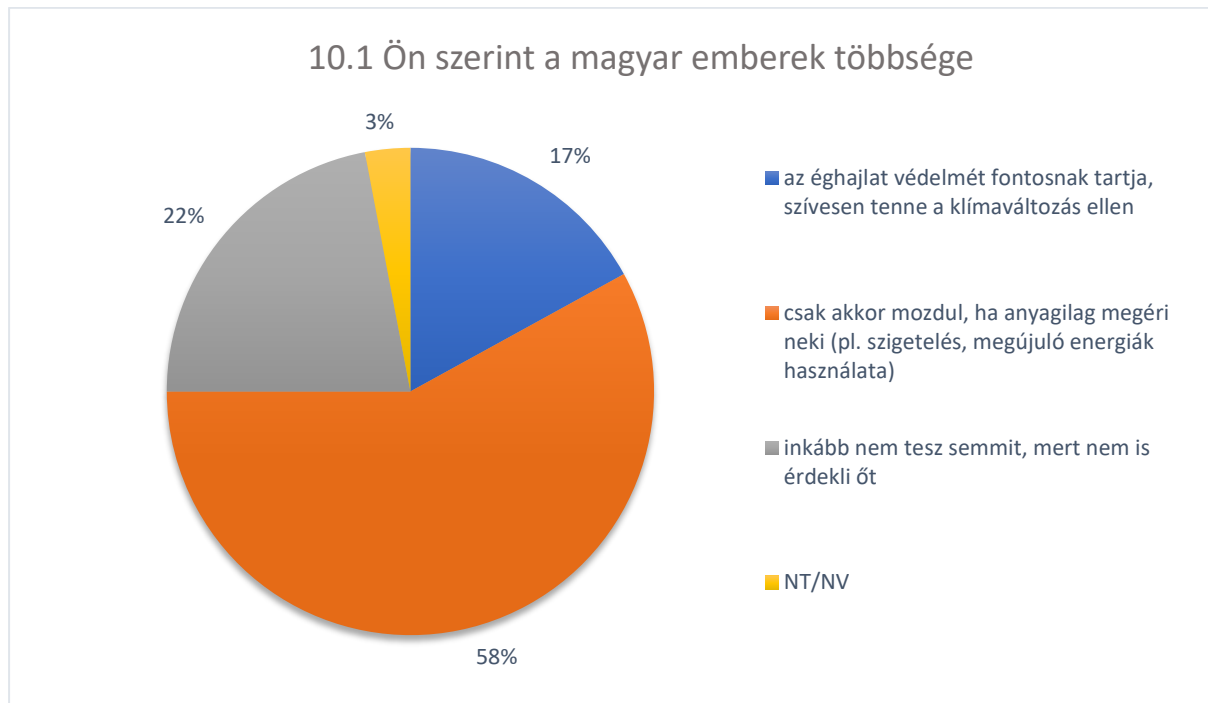
Nagyon hasonlóak a fiatalok, a tanulók és a felsőfokú végzettségűek válaszai, ők az átlagnál anyagiasabbnak tekintik a magyar emberek éghajlatvédelmi motivációit. Ezzel szemben a nyolc általános alatti végzettségűek, a közmunkások és a nyugdíjasok közül többen hisznek egy, az éghajlatváltozás ellen érdek nélkül cselekvő társadalomban. Az egyes szociológiai csoportokban nagyjából azonos volt (20-25%) azoknak az aránya, akik szerint egyáltalán nem érdekli az embereket az éghajlatváltozás.

A régiók közül Dél-Alföld és Nyugat-Dunántúl lakossági válaszai térnek el az átlagtól, itt kevesebben hisznek abban, hogy az emberek szívesebben tesznek az éghajlatvédelemért és többen gondolják azt, hogy a embereket nem érdekli a kérdés.

A véleményvezérek válaszai átlagban nem térnek el a felsőfokú oklevéllel rendelkező lakossági válaszadóktól. E csoporton belül a civil szervezeti képviselők közül kevesebben, a politikusok közül többen gondolják, hogy az éghajlatvédelem fő motivációja Magyarországon ma anyagi. Az összes társadalmi csoport közül messze a politikusok gondolják leginkább, hogy a társadalom anyagi érdekek mentén motiválható.

Részletes elemzés

A kérdésre a lakossági felmérésen résztvevők 97%-a válaszolt, nagyon kevés volt a bizonytalanok aránya. A válaszadók 58%-a szerint a magyar emberek csak akkor tesznek a klímaváltozás ellen, ha ez anyagilag is megéri nekik. A másik két választ nagyságrendileg azonos számú ember adta, 18% szerint szívesen tesznek a magyarok a klímaváltozás ellen, 22% szerint viszont nem is érdekli őket a téma.

A **szignifikancia** vizsgálatok szerint nincs különbség a **férfiak és a nők**, illetve az egyes **település típusok** lakosságának válaszai között.

Szignifikáns eltérés van a válaszokban az **életkor szerint**. Minél fiatalabb valaki, annál inkább azt gondolja, hogy a magyar embereket anyagi szempontok mozgatják az éghajlatváltozás elleni cselekvésben. A fiatal és nyugdíjas válaszadók közötti különbség jelentős. A 15-24 év közötti válaszadók csupán 8% hiszi azt, hogy érdek nélkül is teszünk az éghajlatvédelem ellen, míg 64% szerint csak akkor, ha ez anyagilag is megéri. Ezzel szemben a nyugdíjasok 28%-a hisz az érdek nélküli cselekvésben, s az anyagi motivációkat a válaszadó nyugdíjasok fele (51%) feltételezi a magyarokról. A 35 év alatti fiatalok között jelentős azoknak a száma is (közel 30%), akik szerint a magyar embereket nem érdekli az éghajlatváltozás kérdése.

Ugyancsak van szignifikáns összefüggés az **iskolai végzettség** és a kérdésre adott válaszok között. Minél magasabb egy válaszadó iskolai végzettsége, annál inkább gondolja, hogy az anyagi szempontok határozzák meg a magyar emberek éghajlatvédelmi cselekvését. Az általános iskolát el nem végzett emberek negyede szerint szívesen tesznek a magyarok az ügyben, 46%-uk szerint akkor, ha az anyagilag is megéri. Körülbepedig magas azoknak a száma is, akik szerint a magyarokat egyáltalán nem érdekli az éghajlatvédelem. A felsőfokú végzettségű válaszadók 11%-a jelölte meg válaszként az érdek nélküli cselekvést és kétharmaduk (66%) az anyagi motivációk dominanciáját.

A **foglalkozási státusz** és a kérdésre adott válaszok között is találtunk kismértékű összefüggést. Az átlagosnál kevésbé hisznek a magyar emberek érdek nélküli éghajlatvédelmi cselekvésében a tanulók (6%). Az anyagi motiváció elsődlegessége a tanulók esetén tér el felfelé szignifikánsan az átlagtól (68%), illetve a nyugdíjasoknál lefelé (51%).

A **régiók közötti különbségeket** elemezve az országos átlagtól két régióban tér el az emberek véleménye a kérdésben. Dél-Alföldön és Nyugat-Dunántúlon kevésbé hisznek abban a válaszadók abban, hogy a magyarok szívesen tesznek az éghajlatváltozás ellen (8-9%), körükben többen gondolják azt az átlagnál, hogy az embereket egyáltalán nem érdekli ez a téma (26-28%).

Véleményvezérek

A véleményvezérek válaszainak mintázata megegyezik a felsőfokú végzettséggel rendelkező lakosság válaszainak arányaival. A véleményvezérek bizonyos csoportjai az átlagtól eltérő válaszokat adták, ők a civil szervezeti képviselők és a politikusok. A civilek közül többen hisznek a társadalom érdek nélküli éghajlatvédelmi motivációjában és kevesebben ítélik dominánsnak az anyagi szempontokat (52%). Ugyanakkor nagyobb arányban gondolják, hogy a magyar társadalmat nem érdekli a téma. A politikusok ezzel szemben döntő többségükben (80%) azt gondolják, hogy az emberek csak akkor tesznek az éghajlat védelméért, ha az anyagilag megéri neki.

Ön szerint a magyar emberek többsége...					
	Átlagos	Felsőfokú végzettség	Véleményvezér átlag	Véleményvezér civil	Véleményvezér politikus
az éghajlat védelmét fontosnak tartják, szívesen tennének a klímaváltozás ellen	22%	11%	13%	19%	7%
csak akkor mozdulnak, ha anyagilag megéri nekik	58%	66%	65%	51%	80%
inkább nem tesznek semmit, mert nem is érdekli őket	17%	22%	21%	27%	13%
NT/NV	3%	1%	1%	3%	0%

11. Megvalósult, vagy tervezett klímabarát háztartási beruházások

A kérdéssel azt mértük fel, hogy a válaszadók saját háztartásukban, lakókörnyezetükben, életmódjukban milyen energiahatékonysági, vagy más módon klímabarát beruházást, szokást valósítottak meg az elmúlt években. A kérdés második részében ugyanezen lehetőségek közül választhatták ki azokat, amelyekben a következő három évben terveznek előrelépést.

A kérdés

a. Kérem, mondja el, hogy milyen háztartási éghajlatvédelmi tevékenységeket valósított meg eddig!

b. Kérem, mondja el, hogy a következő 3 évben milyen háztartási éghajlatvédelmi tevékenységeket tervez!

A kérdező által felsorolt területek az alábbiak voltak:

- a) Fűtőkorszerűsítés, energiahatékonyabb fűtés, kazáncsere
- b) Energiatakarékos háztartási gépek beszerzése és takarékos használatuk
- c) Nyílászárócsere
- d) Hőszigetelés (fal és/vagy tető)
- e) Vízta karékos beruházások
- f) Megújuló energia beruházás (napelem, napkollektor, hőszivattyú, stb.)
- g) Zöldfelületek növelése, fa telepítés, árnyékolás
- h) Környezetbarát napi közlekedés (közösségi közl., kerékpározás)
- i) Tudatos kevesebb fogyasztás (életmódváltás)
- j) Keletkező hulladékmennyiség csökkentése, szelektálás, komposztálás

Összefoglalás

Önbevallás alapján a magyar háztartások az elmúlt években átlagosan öt területen tettek az éghajlatvédelem irányába ható lépéseket, és a következő három évben legalább további két fejlesztést terveznek. Legtöbben (82%) a hulladékgazdálkodás területén környezettudatosak. Szintén sokan tettek olyan lépéseket, melyek nem, vagy csak kisebb anyagi ráfordítást igényelnek.

A háztartások több mint fele valósított meg legalább egy épületenergetikai fejlesztést és ötödük a következő három évben is tervez ilyen fejlesztést.

Egyelőre kevesen valósítottak meg megújuló energia fejlesztést, de ha válaszadóink terveit valóra válnak, néhány éven belül minden tizedik lakás energiaellátását megújuló források is segíthetik.

Részletes elemzés

A kérdés első részénél, mely az elmúlt időszakra vonatkozott, kevesen voltak azok, akik nem tudtak, nem akartak válaszolni, az érték a különböző lehetőségeknél 2-5% között változott. Jelentősen megnövekedett azonban a nem válaszolók száma (15-20%) a kérdés második, a következő három év terveit vizsgáló részénél.

A sorrendet vizsgálva a legtöbb fejlesztést a hulladékgazdálkodás terület tettük meg és ugyanitt tervezzük is megtenni – a válaszadók 82% tett és 42% tervezi, hogy még további lépéseket tesz a kapcsoló területeken.

Sok háztartást érintenek azok a további lehetőségek, fejlesztések, amiknek csekélyebb az anyagi vonzata.

- Tudatos kevesebb fogyasztás (életmódváltás) - 70% megvalósult - 39% tervezett;
- Környezetbarát napi közlekedés (közösségi közl., kerékpározás) - 70% megvalósult - 36% tervezett;

- Energiatakarékos háztartási gépek beszerzése és takarékos használatuk - 65% megvalósult - 21% tervezett;

- Zöldfelületek növelése, fa telepítés, árnyékolás - 56% megvalósult - 21% tervezett.

A háztartások több, mint fele végzett el az elmúlt években energetikai korszerűsítéseket:

- Nyílászárócsere - 53% elvégzett - 19% tervezett;

- Fűtéskorszerűsítés, energiahatékonyabb fűtés, kazáncsere - 44% elvégzett - 16% tervezett;

- Hőszigetelés (fal és/vagy tető) - 44% elvégzett - 17% tervezett.

Víztakarékos beruházásokat a megkérdezettek 37% végzett el és 17% tervezi.

*Alacsony azok száma (5%), akik az elmúlt években megújuló energia beruházást végeztek el, az **Eurobarométer 2015**-ben ugyanezt az adatot mérte hazánkra. Ez az a egyetlen kategória azonban, ahol a következő 3 évre vonatkozó arányszám (12%) meghatározóan magasabb, mint az elmúlt évekre vonatkozó. A növekedés még jelentősebb, ha az adatokat összevetjük az Energia Klub Energetikai Barométer 2014 méréseivel, ahol a az összes válaszadó mindössze 3%-a nyilatkozott úgy, hogy tervez a közeljövőben megújuló energia fejlesztést.*

Az Eurobarometer 2015 klímaváltozással kapcsolatos felmérésében több területen jelentősek a különbségek:

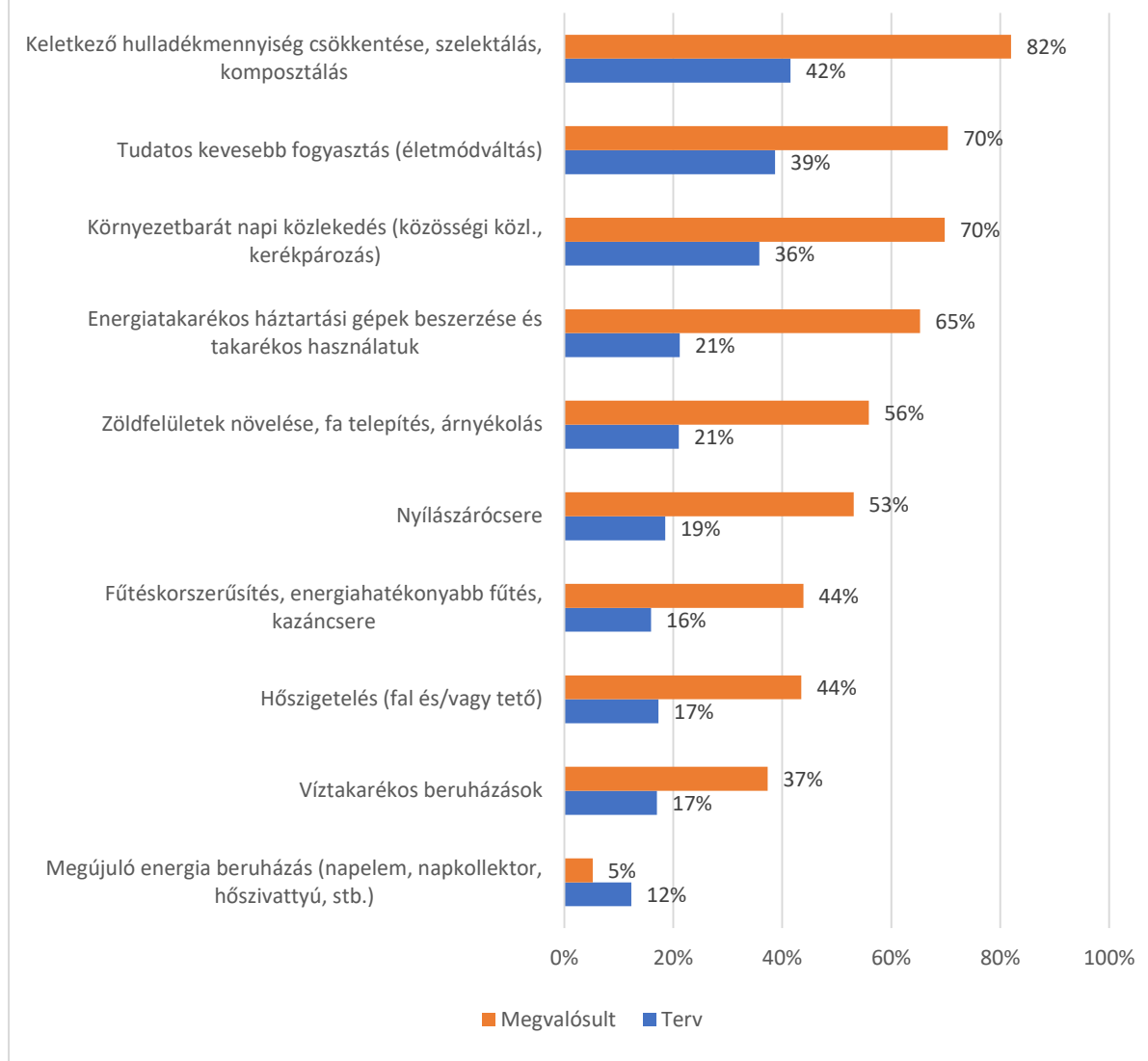
- *A hulladékmennyiség csökkentését, a szelektív hulladékgyűjtést az európai felmérésben résztvevő magyar megkérdezettek között szintén a legtöbben választották (58%), azonban ez mértékében jóval elmarad az általunk mért 82%-tól;*

- *A környezettudatos közlekedésnél az Eurobarometer 18%-ot mért hazánkban, míg mi 70%-ot;*

- *A házak szigetelésére vonatkozóan 20% vs. 44%*

- *Energiatakarékos berendezések 38% vs. 56%*

11.1 Milyen háztartási éghajlatvédelmi tevékenységet valósított meg eddig, vagy tervez megvalósítani?

A **szignifikancia** vizsgálatok alapján minimális különbség van **a férfiak és a nők** válaszaik között.

Életkor alapján megállapítható, hogy a fiatalok inkább tervezik a nagyobb léptékű, pl. épületenergetikai fejlesztéseket, míg az idősebbek azok, akik körében kevesebben valósítottak meg, illetve terveznek jelentősebb fejlesztéseket.

Végzettség tekintetében a megújuló energia fejlesztésekhez adott válaszoknál látható egyértelmű tendencia, a magasabban képezettek közül többen valósítottak meg és terveznek ilyen beruházásokat.

Település típus szerint vizsgálva elmondható, hogy az energetikához kapcsolódó megvalósított fejlesztések aránya a település nagyságához igazodva növekszik. Ez az arány ugyanakkor fordított a zöldfelületek létrehozása, fásítás esetében.

A **véleményvezérek** több éghajlatvédelmi beruházást terveznek és valósítottak meg. Különösen nagy a pozitív eltérés a tervezett megújuló energetikai beruházások, zöldterület fejlesztés, a víztakarékos beruházások és a tudatos fogyasztás területén.

a, Kérem, mondja el, hogy milyen háztartási éghajlatvédelmi tevékenységeket valósított meg eddig!						
b. Kérem, mondja el, hogy a következő 3 évben milyen háztartási éghajlatvédelmi tevékenységeket tervez!						
	Megvalósult			Tervezett		
	Összes kérdezett	Felsőfokú végzettségű	Véleményvezér	Összes kérdezett	Felsőfokú végzettségű	Véleményvezér
Fűtéskorszerűsítés, energiahatékonyabb fűtés, kazáncsere	44%	52%	55%	16%	15%	22%
Energiatakarékos háztartási gépek beszerzése és takarékos használatuk	65%	79%	89%	21%	22%	27%
Nyílászárócsere	53%	57%	58%	19%	19%	26%
Hőszigetelés (fal és/vagy tető)	44%	48%	52%	17%	17%	24%
Víztakarékos beruházások	37%	41%	55%	17%	15%	36%
Megújuló energia beruházás (napelem, napkollektor, hőszivattyú, stb.)	5%	8%	8%	12%	19%	35%
Zöldfelületek növelése, fa telepítés, árnyékolás	56%	53%	70%	21%	20%	49%
Környezetbarát napi közlekedés (közösségi közl., kerékpározás):	70%	72%	62%	36%	38%	60%
Tudatos kevesebb fogyasztás (életmódváltás)	70%	76%	92%	39%	40%	79%
Keletkező hulladékmennyiség csökkentése, szelektálás, komposztálás	82%	89%	96%	41%	43%	80%

11.2 Eurobarométer 2015 felmérés eredményei

12. Mennyivel vagyunk hajlandóak többet fizetni a környezetbarát termékekért?

A kérdésben azt vizsgáltuk, hogy válaszadóink hajlandóak-e többet fizetni, és ha igen, mennyivel (%-ban kifejezve) egy olyan termékért, amelynek választásával hozzájárulhatunk környezetünk megóvásához.

A kérdés

12. Környezetbarát termékek, élelmiszerek választásával is tehetünk az éghajlatváltozás ellen. A környezetbarát termékek azonban sokszor drágábbak. Mennyivel hajlandó Ön ezekért többet fizetni? Válasz:..... %-ot.

Összefoglalás

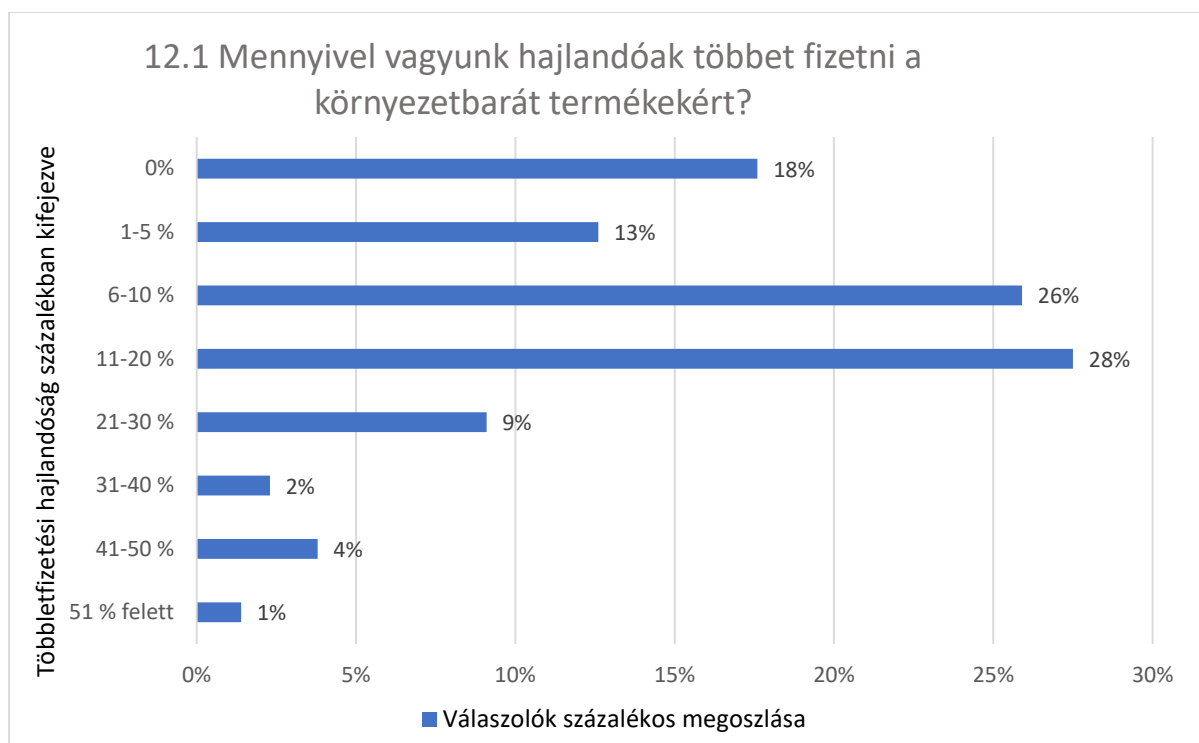
Átlagosan 14,3%-kal vagyunk hajlandóak többet fizetni egy olyan termékért, melynek választásával hozzájárulhatunk a környezet védelméhez. Nagyobb a fizetési hajlandóság a magasabb képzettségű nagyvárosi fiatalok között. A lakosság fele 5-20% között fizetne többet egy környezetbarát termékért, míg a válaszadók ötöde nem hajlandó egy ilyen termékért többet áldozni.

Részletes elemzés

A kérdésre a megkérdezettek nagy többsége (97%) adott választ.

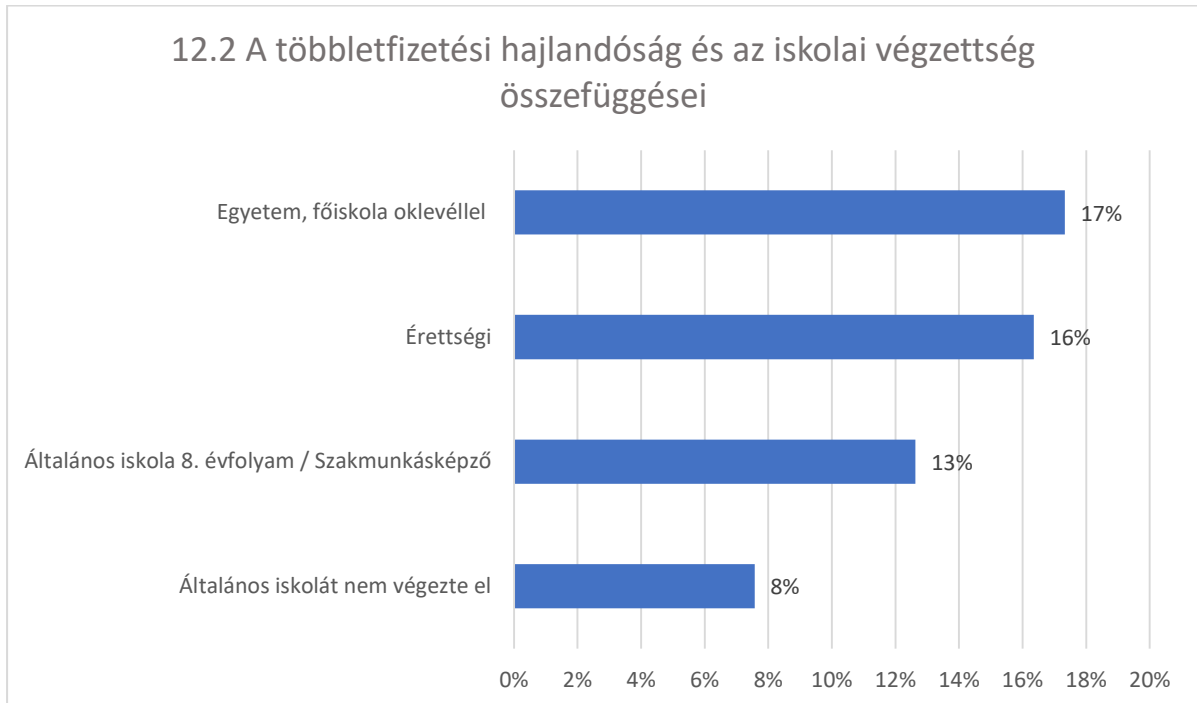
Átlagosan 14,3%-kal vagyunk hajlandóak többet fizetni egy olyan termékért, melynek választásával hozzájárulhatunk a környezet védelméhez.

A válaszok közt jelentős a szórás, a válaszadók 17%-a nem hajlandó többet fizetni egy környezetbarát termékért, további 12% maximum 5%-kal fizetne többet egy ilyen termékért. A válaszadók fele (52%) 5-20% közötti összeggel áldozna többet egy környezetkímélő termékért, és csak minden ötödik ember fizetne 20%-nál is többet érte.

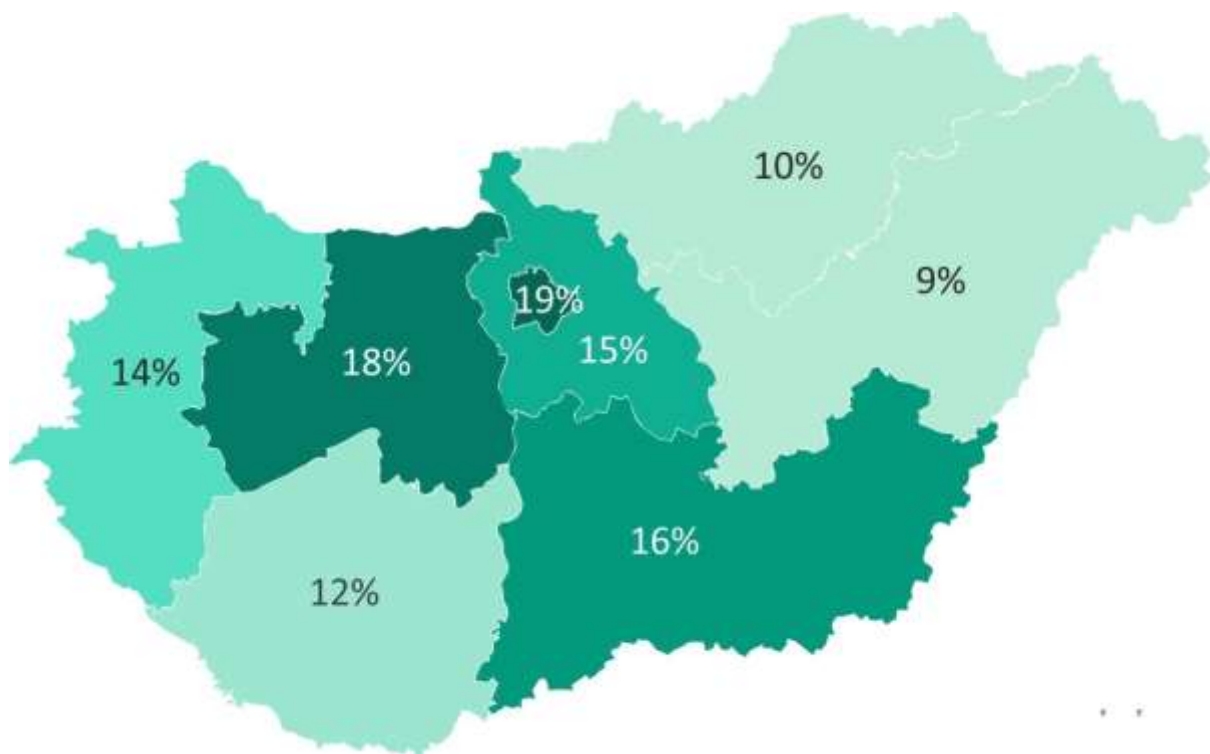

A **szignifikanciavizsgálatok** alapján e kérdés esetében sem mértékadó a különbség a **férfiak és a nők** között.

A **fiatalok** többet áldoznának a környezetkímélő termékekre, mint az idősebbek: míg a legidősebb 65 év feletti korosztály átlag 10 százalékkal, addig a legfiatalabb 18% fizetne többet. Jelentős a különbség az **iskolai végzettség** alapján is: a felsőfokú végzettséggel rendelkezőek jóval többet hajlandóak kifizetni.

Regionális bontásban a kevésbé fejlett régiókban, az Észak-Alföldön és Észak-Magyarországon élők áldoznának jelentősen kevesebbet a környezetbarát termékekért:

12.3 A többletfizetési hajlandóság regionális megoszlása

A **településtípust** vizsgálva a fővárosiak akár 19 százalékkal, a megyei jogú városok lakói és a városiak 14 százalékkal, a falusiak 12 százalékkal fizetnének többet a környezetbarát termékekért.

A **véleményvezérek** átlagosan 19 százalékkal fizetnének többet egy olyan termékért, melynek előállítása kisebb környezetterheléssel jár. A többletfizetési hajlandóságok a teljes lakossághoz képest (14%) jóval magasabb, de diplomásokét (17%) is meghaladja.

13. Milyen feltételekkel kezdenénk bele egy háztartási energetikai beruházásba?

Itt arról érdeklődtünk, hogy a válaszadók szerint érdemes-e saját erőből is finanszírozni egy energetikai felújítást, vagy csak kedvezményes hitelek esetén, illetve támogatásokkal kiegészítve.

A kérdés:

Ön szerint milyen feltételekkel érdemes belevágni egy energetikai felújításba?

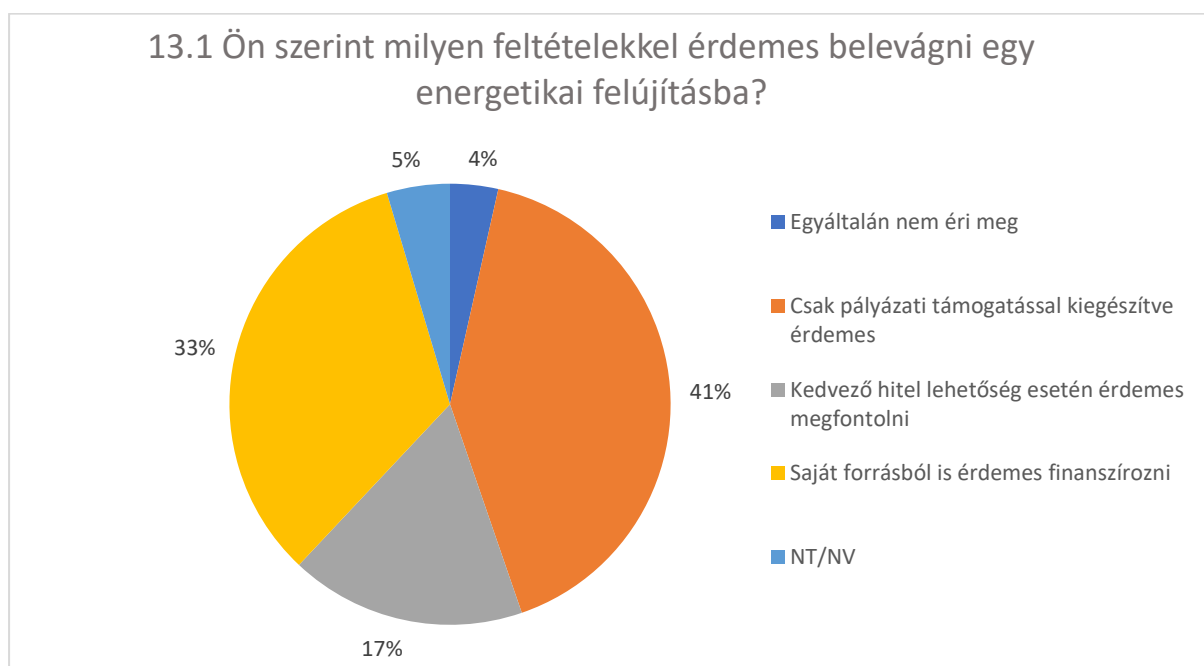
- a) saját forrásból is érdemes finanszírozni,
- b) kedvező hitel lehetőség esetén érdemes megfontolni,
- c) csak pályázati támogatással kiegészítve érdemes
- d) Egyáltalán nem éri meg

Összefoglaló

A lakosság fele lenne hajlandó saját forrásból (33%), vagy hitelből (17%) elvégezni lakóépülete energetikai felújítását. A relatív többség szerint szükség van ehhez pályázati támogatásra (41%). Kevesen vannak, akik szerint nem éri meg a felújítás (3%) és szintén kevesen a bizonytalanok (5%). A saját forrásból, vagy hitelből való energetikai felújítást pártolók aránya az egyes társadalmi csoportokban általában nem magasabb az átlagnál, ez alól kivételt képeznek a 24 év alatti fiatalok és a tanulók. A regionális elemzés csak Közép-Dunántúlon mutatott ki nagyobb arányt a saját forrást választókban, míg Észak-Magyarországon és Dél-Dunántúlon az arány az átlagnál is alacsonyabb. A környezetbarát termékekért többet fizetők jobban bevállalják az épületek felújítását saját forrásból is.

Részletes elemzés

A válaszok megoszlását az alábbi diagram mutatja:

Az egyes társadalmi csoportok esetén az eltérések a következőképpen alakultak.

A **férfiak és a nők**, a különböző **iskolai végzettségűek** és a más **településtípuson** élők válaszaik között nincs szignifikáns eltérés.

Az **életkor**csoportokat vizsgálva a **fiatalok** vélekednek eltérően a többi korosztálytól.

E csoportban többen gondolják, hogy érdemesebb saját forrásból finanszírozni a felújítást (42%) és kevesebb a pályázati támogatást igénylők aránya (35%), míg a hitelt választók aránya közel azonos a többi korcsoportéval.

A **foglalkozási státusz** szerinti vizsgálat a **tanulóknál** mutat ki jelentősebb eltérést az előzőhöz hasonlóan: többen (49%) választják a saját forrást, és kevesebben (33%) a pályázati támogatás opciót.

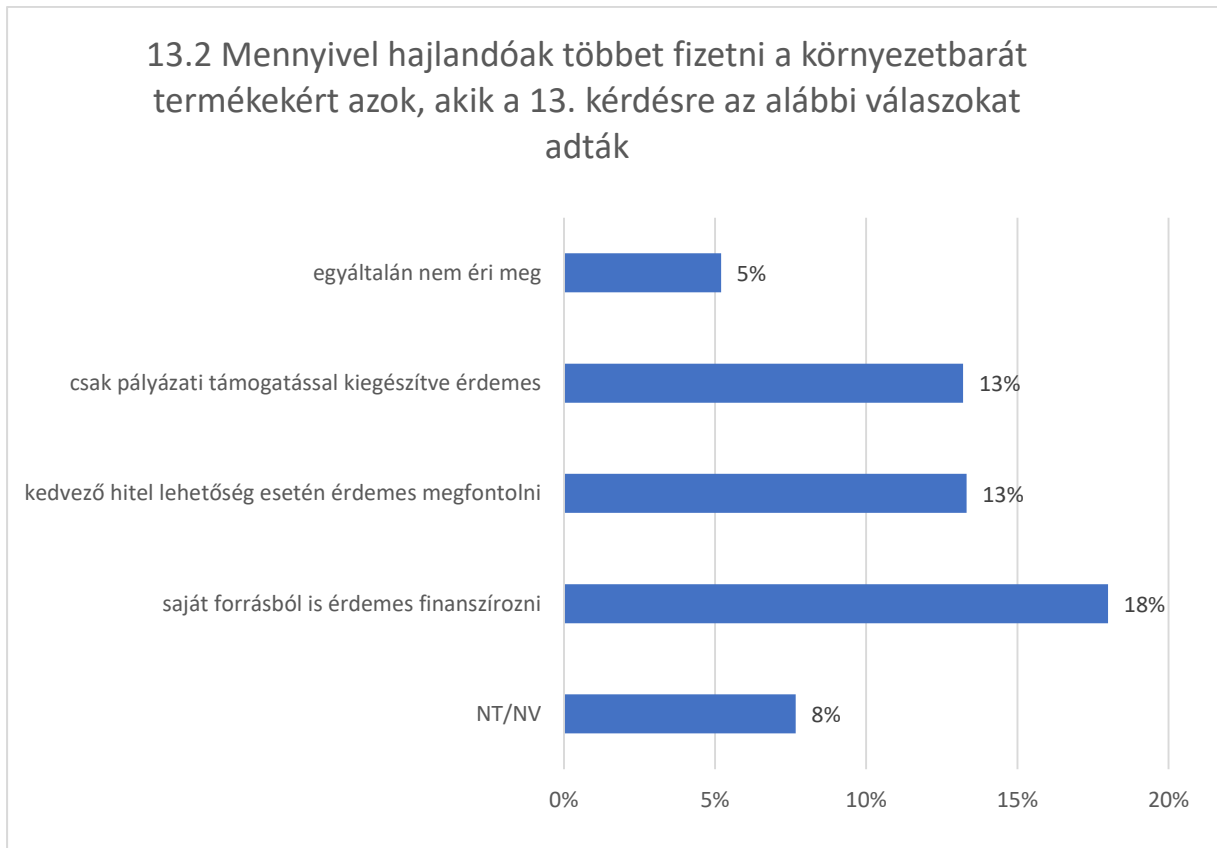
A **regionális elemzés** eredménye, hogy az Észak-Magyarországon (24%) és a Dél-Dunántúlon (21%) élők számára az átlagosnál kevésbé vállalható saját forrásból finanszírozni a felújítást, míg a Közép-Dunántúlon (58%) lakók közül többen választották ezt a lehetőséget. Az utóbbi régióban élők kevésbé választották a hitel finanszírozást (9%), és a pályázati forrást (27%) is.

A **véleményvezérek nem adtak szignifikáns módon eltérő választ** a kérdésre, mint a felsőfokú végzettséggel rendelkező válaszadók.

Ön szerint milyen feltételekkel érdemes belevágni egy energetikai felújításba?			
	Átlagos	Felsőfokú végzettség	Véleményvezér
saját forrásból is érdemes finanszírozni	35%	40%	47%
kedvező hitel lehetőség esetén érdemes megfontolni	18%	20%	16%
csak pályázati támogatással kiegészítve érdemes	43%	39%	36%
egyáltalán nem éri meg	4%	1%	1%

A környezetbarát termékekkel kapcsolatos fizetési hajlandóság és az energetikai finanszírozás módja közti összefüggés

Megvizsgáltuk, hogy van-e összefüggés a környezetbarát termékekkel kapcsolatos fizetési hajlandóság (12. kérdés) és az energetikai felújítás finanszírozási módja között. Az találtuk, hogy akik szerint saját forrásból is érdemes finanszírozni a felújítást, többet hajlandóak fizetni a környezetbarát termékekért (18%). A hitelt vagy pályázati támogatást választók fizetési hajlandósága átlaghoz közeli (13%). Messze az átlag alatti a fizetési hajlandóság azoknál, akik szerint egyáltalán nem éri meg a felújítás (5%) vagy bizonytalanok (8%).

14. Milyen forrásokból tájékozódunk a klímaváltozással kapcsolatban?

Ezzel a kérdéssel azt mértük fel, hogy mely kommunikációs forrásokat preferálják a válaszadóink az éghajlatváltozás témakörében. A kérdező által felsorolt listából választhatott a válaszadó tetszőleges számú kommunikációs forrást.

A kérdés

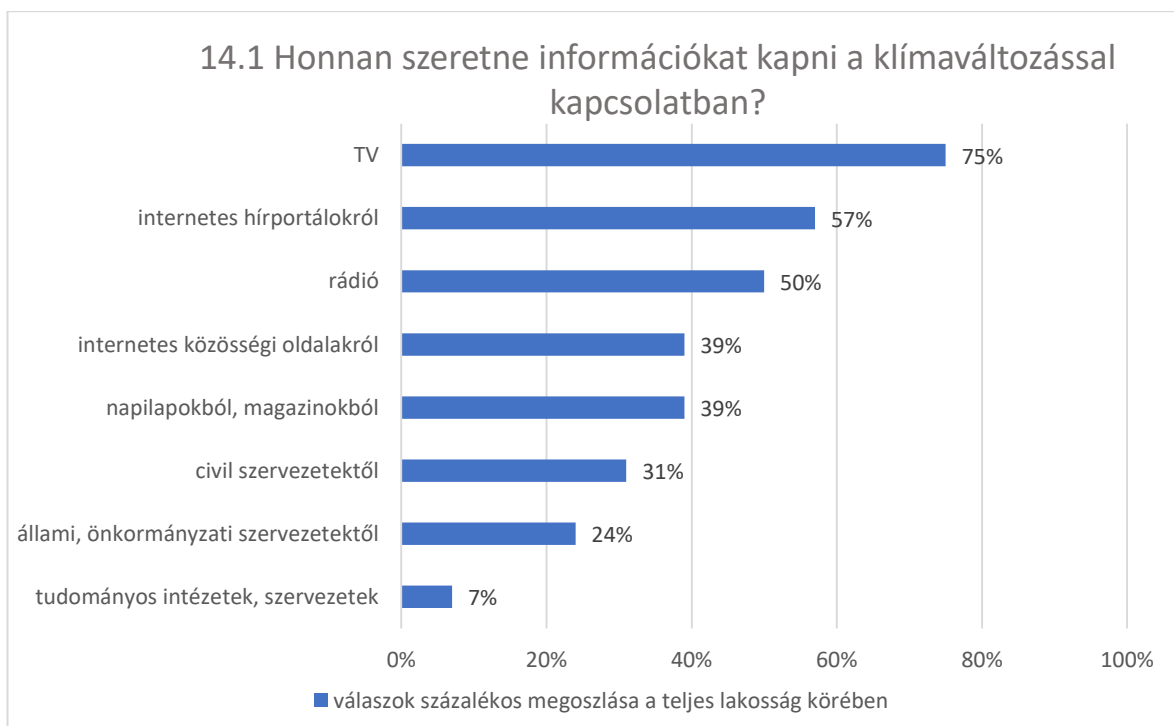
14. Honnan szeretne információkat kapni a klímaváltozással kapcsolatban? (Több válasz is adható)

A kérdező által felolvasott alternatívák:

- *napilapokból, magazinokból;*
- *televízióból, rádióból;*
- *internetes hírportálokról (pl. index.hu, origo.hu);*
- *internetes közösségi oldalakról (pl. Facebook, Instagram, Youtube);*
- *tudományos intézetek, szervezetek;*
- *állami, önkormányzati szervezetektől;*
- *civil szervezetektől;*
- *egyéb, éspedig:*
- *nem érdekel a téma.*

Összefoglaló

Az elemzés alapján a hazai lakosok elsősorban a TV-ből tájékozódna a klímaváltozásról (75 %), másodsorban az internetes hírportálokból (56,5%), míg rádió lett a harmadik legnépszerűbb (49,8%). A fiatalabbaknál és a végzettség növekedésével az online hírforrások hangsúlyosabb szerepet kapnak. A véleményvezérek a felsőfokú végzettségűekhez viszonyítva is szívesebben tájékozódna a civil szervezetektől. Minél magasabb végzettségű valaki, annál inkább támaszkodna a civil szervezetek információira.

Részletes elemzés

A legnépszerűbb 3 hírforrás **életkorral** változik: a fiatalabbak (15-34) esetében a TV és hírportálok után harmadsorban a közösségi oldalakról tájékozódna (Facebook, Instagram, YouTube), a középkorúak és idősebbek (35-64) hozzák az átlagot (TV, hírportál, rádió preferencia sorrend), míg a nyugdíjaskorúaknál (65-) a TV, rádió, majd napilapok-magazinok a preferencia sorrend. Az idősebbek kevésbé támaszkodnak a civilekre hírforrásként, mint a fiatalok.

A **végzettséggel is** változik az első 3 legszívesebben használt hírforrás: az általános iskolát nem végzeteknél TV, rádió, napilapok-magazinok a sorrend, míg az általánost végzeteknél és érettségizetteknek az átlag jellemző (TV, hírportálok, rádió), a felsőfokú végzettségűeknél az internetes hírportálok vezetnek, majd a TV, harmadikként pedig megjelennek a civil szervezetek. Megfigyelhető, hogy a végzettség növekedésével nő a civil szervezetek, mint hírforrások preferenciája. Ugyanígy többen jelölték meg hírforrásként a magasabb végzettségűek közül a hírportálokat, közösségi oldalakat, tudományos intézeteket és állami, önkormányzati szereplőket.

Régiós különbségek: Közép- és Dél-Dunántúlon a rádió a negyedik helyre csúszott, helyette inkább napilapokat-magazinokból tájékozódna a lakosok.

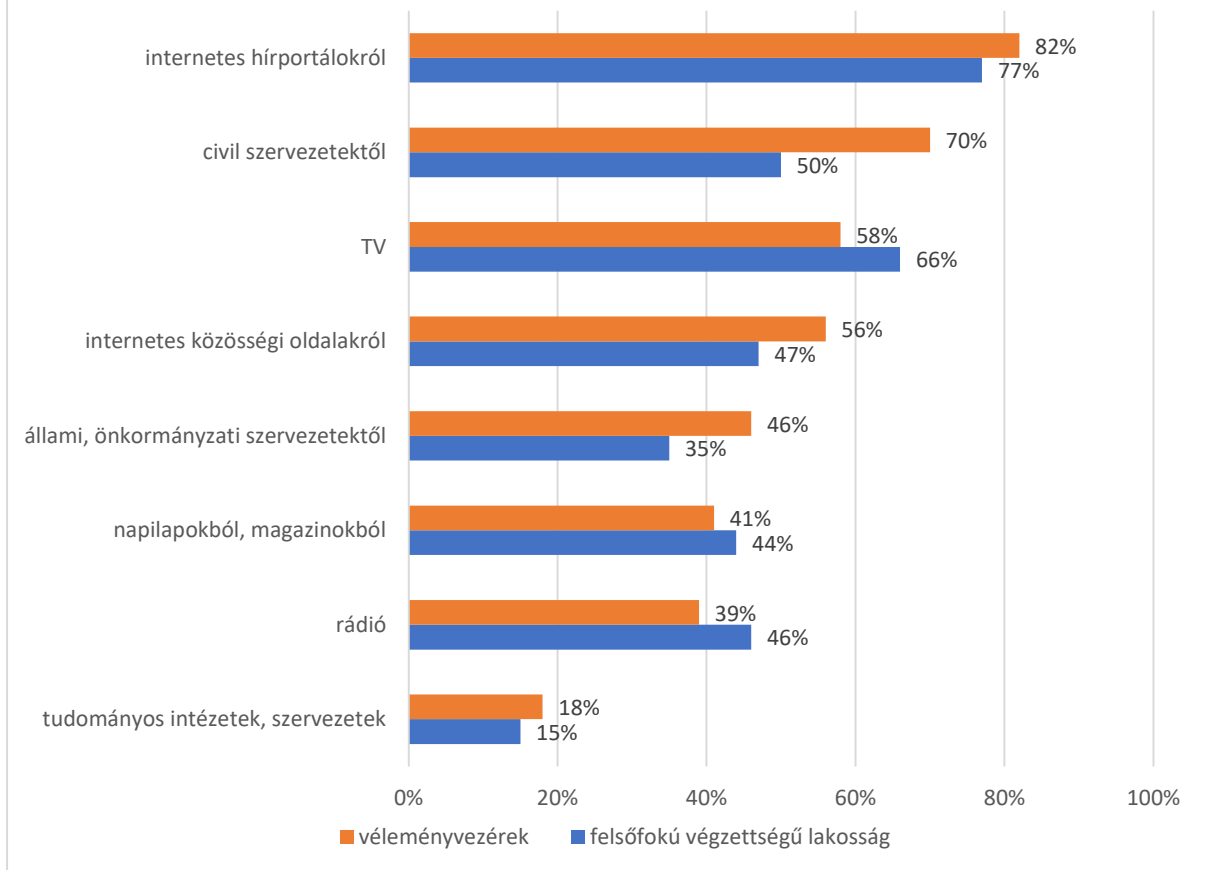
A **településméret** csökkenésével kissé csökken a 2. helyezett hírportál és a civil szervezetek preferenciája.

A **végzettség** növekedésével arányosan csökken azok aránya, akiket nem érdekel a klímaváltozás mint téma a hírforrásokban.

A **véleményvezérek** preferált hírforrásai jelentősen eltérnek a lakossági preferencia sorrendtől, de még a felsőfokú végzettségű lakosságétól is: a véleményvezérek (82%) és a felsőfokú lakosság (77%) zöme is leginkább online hírportálokból tájékozódna, viszont másodikként a véleményvezérek a civileket (70%), és csak harmadsorban a TV-t (58%) említették, míg a felsőfokú végzettséggel rendelkező lakosoknál a 2. és a 3. pont fordított.

Honnan szeretne információkat kapni a klímaváltozással kapcsolatban?			
	teljes lakosság	felsőfokú végzettségű lakosság	véleményvezérek
1. helyezett: piros, 2. helyezett: narancs, 3. helyezett: kék			
TV	75%	66%	58%
rádió	50%	46%	39%
internetes hírportálokról	57%	77%	82%
internetes közösségi oldalakról	39%	47%	56%
civil szervezetektől	31%	50%	70%
tudományos intézetek, szerv.	7%	15%	18%
állami, önkormányzati szerv.	24%	35%	46%
napilapokból, magazinokból	39%	44%	41%

14.2 Honnan szeretne információkat kapni a klímaváltozással kapcsolatban?

15. A szemléletformáló rendezvények lakossági megítélése

A kérdés során arra szerettünk volna válasz kapni, hogy mennyire tartják fontosnak az emberek a szemléletformáló rendezvényeket az éghajlatváltozás kapcsán. A kérdést indirekt módon tettük fel (mit gondol elmennének-e az emberek) és több alternatív válaszlehetőséget ajánlottunk.

A kérdés

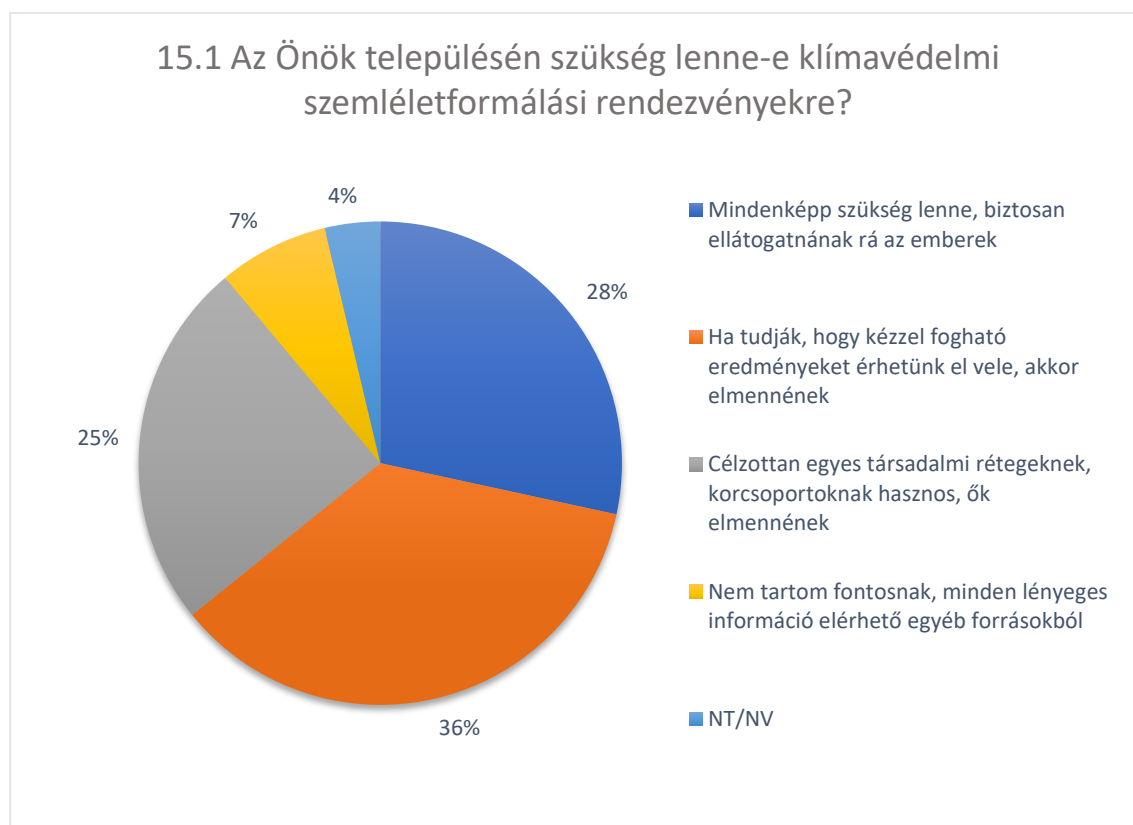
15. Mit gondol, az Önök településén szükség lenne-e klímaváltozás elleni szemléletformálási rendezvényekre?

- Mindenképp szükség lenne, biztosan ellátogatnának rá az emberek.
- Ha tudják, hogy kézzel fogható eredményeket érhetünk el vele, akkor elmennének.
- Célzottan egyes társadalmi rétegeknek, korcsoportoknak hasznos, ők elmennének.
- Nem tartom fontosnak, minden lényeges információ elérhető egyéb forrásokból.

NT / NV

Összegzés

Az emberek 90%-a egyetért azzal, hogy szükség lenne a településén klímaváltozás elleni szemléletformálási rendezvényre. A kérdésre a 3 fő alternatíva (a.,b.,c.) tekintetében kiegyenlített válaszokat kaptunk: Kis többséggel az alternatíva volt a leggyakoribb válasz, mely szerint a válaszadók akkor tartják hasznosnak az ilyen rendezvényeket, ha azok kézzelfogható eredményeket hoznak. A véleményvezérek e három válaszra még kiegyenlítettebben szavaztak.

Részletes elemzés

A válaszadók több, mint harmada (36%) szerint akkor látogatnának el az emberek egy ilyen rendezvényre, ha kézzel fogható eredményeket várhatnak tőle. Nem sokkal kevesebben (28%) gondolták úgy, hogy mindenképpen szükségesek az ilyen rendezvények és arra ellátogatnának az emberek. A harmadik válasz csoportja is meglehetősen népes, a válaszadók negyede (25%) szerint célzottan, egyes társadalmi csoportok számára érdemes rendezvényt szervezni az éghajlatváltozásról.

Férfi válaszadóink és a **kistelepüléseken élők** nagyobb arányban mondták azt, hogy nem tartják fontosnak az ilyen rendezvényeket és hogy az információ elérhető más forrásokból.

A kézzelfogható eredményeket leginkább a **munkanélküliek** említették, és náluk volt a legmagasabb a "nem tartom fontosnak" válasz aránya is.

Regionális eredmények. Válaszadóink Dél-Dunántúlon érték leginkább egyet az ilyen rendezvények szükségességével (46%), míg az egyes társadalmi csoportokra célzott rendezvényt a Közép-Dunántúliak preferálták leginkább (35%). Dél-Alföldön mértük a legmagasabb "nem tartom fontosnak" választ (12%).

Véleményvezérek esetében közel ugyanakkora a három fő alternatív választ választók aránya (32-34%), kiegyenlítettebb a vélemény, mint az átlag válaszadók, vagy a felsőfokú végzettséggel rendelkező válaszadók esetében.

IV. Véleményvezérek

A véleményvezérek ezen kutatás keretében média szakemberek, politikusok, önkormányzati és intézményvezetők, pedagógusok, vallási és civil szervezeti vezetők, valamint vállalkozók. Többségében felsőfokú végzettségűek, ezért válaszaikat a felsőfokú végzettséggel rendelkező válaszadókéval hasonlítottuk össze. Bár végzettség tekintetében e két csoport megközelítően megegyezik, azért kutatási hipotézisünk az volt, hogy a véleményvezérek munkájuk - és ebből adódóan ismereteik, érdeklődésük - okán némileg eltérő módon ítélik majd meg az éghajlatváltozás egyes vonatkozásait. Ez a feltevésünk az eredmények alapján igazolódni látszik.

Miben gondolkodnak másképpen a véleményvezérek?

Az alábbiakban a véleményvezérek által adott válaszokat – ha nem jelezzük külön - a felsőfokú végzettséggel rendelkezők válaszaikhoz hasonlítjuk.

Több kérdésben megjelent az a különbség, hogy a véleményvezérek **érzékenyebbek a klímaváltozás társadalmi hatásaira**. A kérdésre például, hogy látnak-e összefüggést az éghajlatváltozás és a migráció között, a teljes lakosság 28%-a válaszolt igennel, míg a diplomások 40%-a, a véleményvezéreknek viszont közel fele (48%).

Arra a kérdésre, hogy **‘az éghajlatváltozás milyen káros hatásaitól tart’**, a véleményvezérek kétszer nagyobb gyakorisággal neveztek meg társadalmi hatásokat (pl. klímamenekültek), míg kisebb arányban egyéb hatásokat (évszakok zavara, légszennyezettség).

E két kérdés arra enged következtetni, hogy a véleményvezérek a felsőfokú végzettségűekkel összehasonlítva is érzékenyebbek az éghajlatváltozás várható társadalmi következményeire. Ez feltehetően a rájuk jellemző nagyobb társadalmi felelősségvállalásból ered.

A csoport az éghajlatváltozásban lényegesen **nagyobb felelősséget tulajdonít az energiaszektoroknak és a pénzügyi szektoroknak**. Tíz, illetve nyolc százalékponttal nagyobb arányban tartják ezen szektorokat nagyon felelősnek.

A másik, szintén felelősséget firtató kérdésünk esetében is beszédesek a véleményvezérek által adott válaszok. Kevésbé a nagyvállalatokat tartják felelősnek az éghajlatváltozásért, kevésbé bizonytalanok az éghajlatváltozással kapcsolatban, illetve kevésbé hiányolják tudományos oldalról a tájékoztatást. Az első érték mutathatja azt, hogy **árnyaltabban ítélik meg** a felelősség kérdését, utóbbi két érték pedig arról árulkodik, hogy véleményvezér válaszadóink általában **tájékozottabbak a témában**.

Az éghajlatváltozás lassításának lehetőségei közül a válaszadók ezen csoportja kiemelkedően gyakrabban említett meg **energetikai megoldásokat** (pl. megújuló energiaforrások), **a közösségi közlekedést, valamint a zöldfelületek növelését** (23, 9 és 10 százalékpontokkal).

Amikor arra kérdeztünk rá, hogy szerintük a magyar emberek fontosnak tartják-e az éghajlatváltozás kérdését és szívesen tennének-e ellene, vagy csak anyagi érdekeik mentén cselekednének, a csoport két szegmense, a civil szervezeti vezetők és a politikusok válaszai jelentősen eltértek. A **civilek** sokkal inkább hittek az **érdek nélkül való cselekvésben**, míg a **politikusok** lényegesen magasabb arányban gondolják azt, hogy **csak anyagai érdekelttség esetén hajlandóak valamit tenni** az emberek. Azt gondoljuk, hogy ez az eltérés jól illusztrálja a két társadalmi csoport közötti szemléletbeli, világnézeti különbséget.

A megvalósított vagy tervezett klímabarát beruházások esetében szintén voltak jelentős eltérések a felsőfokú végzettségűekkel összehasonlítva. A véleményvezérek a zöldfelületek növelése és a tudatosan kevesebb fogyasztás, életmódváltás esetében lényegesen magasabb arányban valósítottak meg, illetve terveznek tevékenységeket. A megújuló energiás fejlesztések esetében csak a tervek tekintetében van eltérés, ott viszont jelentős mértékben. Az eltérések ezekben a kategóriákban 16 és 39 százalékpont között szórnak, ami igen jelentősnek mondható. Az eredmények arra engednek következtetni, hogy ez a **csoport nagyobb készséget mutat cselekedni az éghajlat védelmében**.

Véleményvezér válaszadóink az információ szerzés csatornái közül is szignifikánsan eltérően választanak. A felsőfokú végzettséggel rendelkező lakossághoz viszonyítva 5-10 százalékponttal kevésbé a televízióból és a rádióból, hanem **inkább internetes hírportálokról és közösségi oldalakról szerzik információikat**. Még nagyobb az eltérés a civil szervezetek tekintetében: a **véleményvezérek 20 százalékponttal gyakrabban jelölték meg a civil szervezeteket információforrásként**. Mondhatjuk úgy, hogy ez a csoport kevésbé a főáramú média által generált hírekre kíváncsi, illetve a civilek felé mutatott nagyobb nyitottsága a nagyobb közéleti érzékenységre és részvételre utal.

A véleményvezérek egyéb megjegyzései az éghajlatváltozással kapcsolatban

A véleményvezérekkel kitöltött kérdőívek végén, 16. kérdésként megkérdeztük, szeretnének-e még valamit elmondani a témában.

A válaszok terjedelmükben igen különböztek, voltak egészen rövid és másfél oldalas vélemények is. Számos itt megosztott gondolat nem kapcsolódott az éghajlatváltozás ügyéhez, ezért alább csak azokat emeljük ki, melyek több válaszban is előfordultak és relevánsak jelen kutatás szempontjából.

Az állam szerepe az egyik leggyakrabban előforduló felvetés volt a véleményvezérek között. Sokan gondolják úgy, hogy az állam nem tesz eleget a környezetvédelemért sem a szabályozások, sem a támogatások terén, holott a környezettudatos életmód gyakran túl drága az emberek számára (pl. megújuló energia alkalmazása). Többször visszaköszönt az a vélemény, hogy ha a szabályozás és a támogatások a környezettudatosság irányába terelnék az embereket, akkor arra mennének.

Ide kapcsolódik az a visszatérő vélemény, hogy a környezetbarát viselkedést, fogyasztói magatartást az államnak támogatnia kellene, illetve hogy akkor működik az ilyen magatartás, ha az embereknek anyagiilag megéri (pl. energia megtakarítás, alacsonyabb rezsi).

Az oktatás, a következő generáció szemléletének alakítása a másik gyakori gondolat. Ezen felül többek által említésre kerültek még az önellátó gazdaságok, a szelektív hulladékgyűjtés, a zöldfelületek megóvása és bővítése, a vizekkel való előrelátóbb gazdálkodás, a tudatos várostervezés, a cégek felelőssége és az alkalmazkodás fontossága.

A véleményvezér csoport számos tagja meglehetősen borúlátó a jövővel kapcsolatban, reálisan ítélve meg napjaink tendenciáit. Ezért is sokaknál visszatérő téma az alkalmazkodás, hiszen úgy gondolják, hogy a folyamatokat megfordítani úgysem tudjuk. Többen a következő nemzedékekre számítanak a problémák megoldásában, mivel mi már nem tudjuk megoldani azokat.

Többen voltak ebből a csoportból, akik tagadták, vagy erősen megkérdőjelezték az éghajlatváltozás veszélyeit, illetve abban az emberi tevékenységek meghatározó szerepét.

A válaszokban szinte mindenki a saját kompetenciáján kívül eső tennivalókat határoz meg, saját felelősség és saját hatáskör, cselekvés és ötletek csak elvétve merülnek fel. Ez alól csak néhány települési vezető, vállalati vezető és pedagógus saját aktivitásról árulkodó válaszai képeznek kivételt.

A véleményvezérek válaszai közül a szerintünk leginkább előremutatóak azok voltak, amelyek vagy saját ötletekről és szerepvállalásról szóltak, vagy arról, hogy milyen konkrét szabályozással és ösztönzőkkel lehet valódi pozitív hatást elérni. A klímavédelemben valószínűleg valóban ez a két járható, hatásos út létezik: a kreatív állampolgári és vezetői szerepvállalás, valamint az állam által kialakított átgondolt, hatékony szabályozás és motiváció.

V. Irodalomjegyzék

Budapesti Corvinus Egyetem, Környezettudományi Intézet, Környezetgazdaságtani és Technológiai Tanszék (2013): Megújuló energia felmérés 2013 - A megújuló energiatechnológiák társadalmi elfogadottságának vizsgálata
http://korny.uni-corvinus.hu/kutatas/megujulo_felmeres_2013.pdf

Cognitive: Éghajlatváltozás 2009, Környezettudatossági felérés a Magyar Természetvédők Szövetsége részére

Cognitive: Ökobarméter 2007, Környezettudatosági felmérés civil szervezetek részére (Energia Klub, Greenpeace, Levegő Munkacsoport, MTVSZ, Védegylet WWF megbízásából)

Energia Klub (Fülöp Orsolya, Kun Zsuzsanna): Lakossági Energiahatékonysági Barométer (2014)
https://www.energiaklub.hu/sites/default/files/lakossag_energiahatekonysagi_barometer_2014_energiaklub.pdf
<https://www.energiaklub.hu/hirek/a-magyarok-szerint-szukseg-van-unios-tamogatasra-otthonaik-korszerusiteséhez-3865>

Európai Bizottság: Special Eurobarometer 435 „Climate change” (2015 május-június), ISBN 978-92-79-53032-6
<http://ec.europa.eu/COMMFronOffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2060>
http://data.europa.eu/euodp/en/data/dataset/S2060_83_4_435_ENG

Európai Bizottság: Special Eurobarometer 409 „Climate change” (2014 március),
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_409_en.pdf

Magyar Energiahatékonysági Intézet (2016): Energiatudatossági beruházások lakossági potenciálja
<http://mehi.hu/hir/900-ezer-haztartas-tervezi-lakasat-energiahatekonnyan-tenni-a-kozeljovoben>

MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Regionális Kutatások Intézete (2015), Baranyai Nóra – Varjú Viktor : A lakosság klímaváltozással kapcsolatos attitűdjének empirikus vizsgálata.
http://mta.hu/data/dokumentumok/egyeb_dokumentumok/tanulmanyok/Klimavaltozas-attitudvizsgalat_Baranyai-Varju_paper.pdf

WWF Magyarország (2016): Kit érdekel a természet- és környezetvédelem?
http://wwf.hu/egyeb-termeszetvedelem_/1/kit-erdekel-a-termeszet-es-kornyezetvedelem

VI. Melléklet - Kérdőív

Klíma v áltozás 2016 - Kérdő i ves felmérés	
A kérdezőbiztos neve:	Helyszín:.....
Az interjú időpontja: 2016.	Az interjú kezdete: óra, perc

Jó napot kívánok! vagyok, a Magyar Természetvédők Szövetsége megbízásából a hazai lakosság klímaváltozással kapcsolatos tudásáról, hozzáállásáról, cselekvési hajlandóságáról végzünk felmérést. Ehhez szeretném az Ön segítségét kérni egy rövid, kb. 15 perces interjú erejéig. Az interjú során az Ön véleményére vagyunk kíváncsiak, nincsenek jó vagy rossz válaszok, továbbá semmit sem akarunk eladni Önnek. Válaszait szigorúan bizalmasan fogjuk kezelni és azokat összesítve, név nélkül dolgozzuk fel!

1. Kérem, mondja el röviden, akár egy szóban, hogy mi jut eszébe az éghajlatváltozásról! <Írd le, amit mond>

.....

.....

2. Az emberi környezetszennyezésnek, környezetpusztításnak az éghajlatváltozásban Ön szerint... <Olvasd fel az a)b)c) lehetőségeket és jelöld melyiket választja!>

a) Meghatározó szerepe van,	1
b) Kevés szerepe van,	2
c) Nincs szerepe	3
d) Nem is változik a földi éghajlat.	4
e) NT/NV	X

3. Mennyire tartja ön aktuálisnak az alábbi hazai kihívásokat? Kérjük, osztályozzon úgy, ahogy az iskolában szokás, ahol az egyes azt jelenti, hogy egyáltalán nem aktuális, az ötös azt jelenti, hogy különösen aktuális.

<Egyesével olvass fel a kihívásokat, mindegyikre karikázd a kérdezett által adott osztályzatot.>

	Egyáltalán nem tartom aktuálisnak	Kevésbé tartom aktuálisnak	Részben aktuálisnak tartom, részben nem	Elég aktuálisnak tartom	Nagyon aktuálisnak tartom	NT / NV
a) Az egészségügy helyzete	1	2	3	4	5	X
b) Elszegényedés	1	2	3	4	5	X
c) Környezetszennyező életmód	1	2	3	4	5	X
d) Pazarló fogyasztás	1	2	3	4	5	X
e) Munkanélküliség	1	2	3	4	5	X
f) Éghajlatváltozás	1	2	3	4	5	X
g) Az oktatásügy helyzete	1	2	3	4	5	X
h) Az árak emelkedése	1	2	3	4	5	X
i) Közbiztonság	1	2	3	4	5	X
j) Migráció	1	2	3	4	5	X
k) Terrorveszély	1	2	3	4	5	X

4. Ön szerint van-e összefüggés a klímaváltozás és...

<Egyesével olvass fel a pontokat, karikázd a választ.>

	Igen	Nem	NT / NV
új növényi és állati kórokozók megjelenése között?	1	2	X
a szélsőséges időjárás között?	1	2	X
a munkanélküliség között?	1	2	X
a migráció között?	1	2	X

5. Ön az éghajlatváltozás milyen káros hatásától tart az Ön életében illetve lakókörnyezetében? (És még?)

<Jegyezd az üres helyre, amit mondott. A kategóriákat NE OLVASD FEL, csak jelöld a válaszádnak megfelelő kategóriákat!>

	Mondta
1. Egészségügyi hatások, egészségügyi problémák növekedése	1
2. Kevesebb zöldterület, növényzet károsodása	2
3. Csapadékeloszlás zavarai, vízállás-zavarok	3
4. Élelmiszertermelés zavarai	4
5. Szélsőségesebb/extrém/kiszámíthatatlan időjárás	5
6. Évszakok zavara	6
7. Több növényi/állati/emberi kórokozó	7
8. Légszennyezettség, por stb. szennyezés nő	8
9. Gazdasági hatások (áramfogyasztás nő, versenyképesség csökken)	9
10. Társadalmi hatások (klímamenekültek, gazdák nem tudnak megélni)	10
11. Egyéb válasz:.....	11
NT/NV	X

6. Ön szerint ma mely szektorok felelősek leginkább az éghajlatváltozásért?

Kérjük, osztályozzon úgy, ahogy az iskolában szokás, ahol az egyes azt jelenti, hogy egyáltalán nem felelős az éghajlatváltozásért, az ötös azt jelenti, hogy különösen nagy felelőssége van benne.

<Egyenként olvasd fel, karikázd a válasz számát! >

	Egyáltalán nem felelős	Kevésbé felelős	Részben felelős, részben nem	Elég felelős	Nagyon felelős	NT/NV
a) közúti közlekedés, szállítás	1	2	3	4	5	X
b) energiatermelés	1	2	3	4	5	X
c) oktatás	1	2	3	4	5	X
d) nagyüzemi mezőgazdaság	1	2	3	4	5	X
e) légi közlekedés	1	2	3	4	5	X
f) az emberek pazarló fogyasztása	1	2	3	4	5	X
g) hulladéktermelés	1	2	3	4	5	X
h) pénzügyi szektor	1	2	3	4	5	X

7. Kérem, mondja meg, hogy mennyire ért Ön egyet az alábbi kijelentésekkel!

Kérjük, osztályozzon úgy, ahogy az iskolában szokás, ahol az egyes azt jelenti, hogy egyáltalán nem ért egyet az állítással, az ötös pedig azt, hogy teljesen egyetért vele.

<Egyenként olvassd fel, karikázd a válasz számát! >

	Egyáltalán nem értek egyet	Kevésbé értek egyet	Részben egyetértek, részben nem	Eléggé egyetértek	Teljesen egyetértek	NT/NV
a) A politikusok többsége nem veszi elég komolyan a klímaváltozás kérdését.	1	2	3	4	5	X
b) A globális felmelegedés a nagyvállalatok felelőtlen döntéseinek eredménye, ezért az ő felelőségük tenni ellene.	1	2	3	4	5	X
c) A tudósok nem hívják fel eléggé a figyelmet az éghajlatváltozás veszélyeire.	1	2	3	4	5	X
d) A globális felmelegedés elsősorban a fogyasztók felelőssége.	1	2	3	4	5	X
e) Nekem is tennem kell a klímaváltozás ellen.	1	2	3	4	5	X
f) Többféle ellentmondó információval találkoztam a klímaváltozásról, ezért bizonytalan vagyok.	1	2	3	4	5	X

8. Milyen megoldásokról hallott Ön, amelyek lassíthatják az éghajlatváltozást?

<Jegyzed az üres helyre, amit mond! A kategóriákat NE OLVASD FEL, csak jelöld, amit mondt!>

.....

	Mondta
1. Fosszilis energiáról áttérés, kibocsátás-csökkentés, megújuló/alternatív energiák, környezetbarát üzemanyagok	1
2. Közösségi közlekedés, kevesebb autó és szállítás	2
3. Növényzet megóvás, erdőtelepítés	3
4. Környezetbarát mezőgazdaság, élelmiszertermelés	4
5. Hatékonyabb háztartási berendezések, energiatakarékoskodás	5
6. Életmód-váltás, tudatos fogyasztás, nemnövekedés	6
7. Oktatás, nevelés környezettudatosságra ill. intézkedéssel pl. adók, ellenőrzés	7
8. Technológiai fejlesztések (pl. elektromos autó)	8
9. Jobb hulladékgazdálkodás, hulladékcsökkentés	9
10. Jobb vízgazdálkodás, vízszennyezés-csökkentés	10
11. Egyéb válasz:	11
NT/NV	X

9. Ön szerint hazai szinten hogyan tudunk alkalmazkodni az éghajlatváltozás káros hatásaihoz (mint például a nagy hőségek, szárazság, viharok, villámárvizek stb.)?

<Jegyezd le, amit mond! A kategóriákat, lehetőségeket NE olvasd fel, csak jelöld, amit mondott!>

	Mondta
1. Jobb építkezés, jobb építési technológiák, környezettudatos szabványok	1
2. Öntözés, csatornázás, esővíz gyűjtése-hasznosítása, vízgazdálkodás	2
3. Védjük a fákat, zöldfelületet, parkosítás	3
4. (Szakma)politikai tervek, tudományos javaslatok	4
5. Tartalékok képzése, fel kell készülni, időjárás előrejelzés	5
6. Technológiával pl. gátépítés, mesterséges időjárás-változtatás,	6
7. Személyes változtatások (életmódváltás, több vizet inni, naptól tartózkodni)	7
8. Háztartási beruházások (árnyékolás, hőszigetelés, zöldtető, egyéb beruházások)	8
9. Egyéb válasz:	9
10. Nem tudunk / nem kell alkalmazkodnunk / ronthat a klímán / a megelőzés fontosabb	10
NT/NV	X

10. Ön szerint a magyar emberek többsége...

a) az éghajlatvédelmét fontosnak tartják, szívesen tennének a klímaváltozás ellen, vagy...	1
b) csak akkor mozdulnak, ha anyagilag megéri nekik (pl. szigetelés, megújuló energiák használata)? vagy...	2
c) inkább nem tesznek semmit, mert nem is érdekli őket?	3
d) NT/NV	X

11. a. Kérem, mondja el, hogy milyen háztartási éghajlatvédelmi tevékenységeket valósított meg eddig!

<Olvasd fel a pontokat egymás után, mindegyik után jelöld a választát.>

b. Ha tervez ilyen tevékenységet a következő 3 évben, jelezze!

	Igen	Nem	b. Következő 3 évben tervezem	NT/NV
a) Fűtéskorszerűsítés, energiahatékonyabb fűtés, kazáncsere	1	2	3	X
b) Energiatakarékos háztartási gépek beszerzése és takarékos használatuk	1	2	3	X
c) Nyílászárócsere	1	2	3	X
d) Hőszigetelés (fal és/vagy tető)	1	2	3	X
e) Víztakarékos beruházások	1	2	3	X
f) Megújuló energia beruházás (napelem, napkollektor, hőszivattyú, stb.)	1	2	3	X
g) Zöldfelületek növelése, fa telepítés, árnyékolás	1	2	3	X
h) Környezetbarát napi közlekedés (közösségi közl., kerékpározás):	1	2	3	X
i) Tudatos kevesebb fogyasztás (életmódváltás)	1	2	3	X
j) Keletkező hulladékmennyiség csökkentése, szelektálás, komposztálás	1	2	3	X
l) Egyéb, éspedig:	1	-	3	-
NT/NV	X			

12. Környezetbarát termékek, élelmiszerek választásával is tehetünk az éghajlatváltozás ellen. A környezetbarát termékek azonban sokszor drágábbak. Mennyivel hajlandó Ön ezekért többet fizetni?

<Pontos százalékot írj le. Ha két értéket mond, átlagold!>

.....%-ot

NT/NV

X

13. Ön szerint milyen feltételekkel érdemes belevágni egy energetikai felújításba?*<Sorold fel az a-c pontokat, és karikázz be egy választ!>*

a) saját forrásból is érdemes finanszírozni,	1
b) kedvező hitel lehetőség esetén érdemes megfontolni,	2
c) csak pályázati támogatással kiegészítve érdemes	3

<Ha spontán említ valamilyen pályázati forrást, írd le!>

(ne olvasd fel, csak jelöld, ha ezt mondja:)

d) Egyáltalán nem éri meg	4
e) NV	X

14. Honnan szeretne információkat kapni a klímaváltozással kapcsolatban? (Több válasz is adható)*<Sorold fel a pontokat, és tegyél X-et azokba a rubrikákba, amelyeket választotta.>*

	Választotta
a) napilapokból, magazinokból;	
b) televízióból;	
c) rádióból;	
d) internetes hírportálokról (pl. index.hu, origo.hu)	
e) internetes közösségi oldalakról (pl. Facebook, Instagram, Youtube)	
f) tudományos intézetek, szervezetek;	
g) állami, önkormányzati szervezetektől;	
h) civil szervezetektől;	
i) egyéb, éspedig:	
j) nem érdekel a téma.	

15. Mit gondol, az Önök településén szükség lenne-e klímaváltozás elleni szemléletformálási rendezvényekre?*<Sorold fel a pontokat, és karikázz be egy választ!!>*

a) Mindenképp szükség lenne, biztosan ellátogatnának rá az emberek.	1
b) Ha tudják, hogy kézzel fogható eredményeket érhetünk el vele, akkor elmennének.	2
c) Célzottan egyes társadalmi rétegeknek, korcsoportoknak hasznos, ők elmennének.	3
d) Nem tartom fontosnak, minden lényeges információ elérhető egyéb forrásokból.	4
e) NT / NV	X

Most még néhány általános kérdést szeretnék feltenni Önnek.

1. **A kért neme** (*ne kérdezd, jelöld*)

férfi	1
nő	2

2. **Kérjük, adja meg életkorát!** (*betöltött életkor*)

15-24	1
25-34	2
35-49	3
50-64	4
65-	5

3. **Kérjük, adja meg legmagasabb iskolai végzettségét!**

Általános iskolát nem végezte el	1
Általános iskola 8. évfolyam / Szakmunkásképző	2
Érettségi	3
Egyetem, főiskola oklevéllel	4
NT / NV	X

4. **Kérjük, adja meg foglalkozási státuszát!** (*Olvasd fel a válaszlehetőségeket, jelöld a legjellemzőbbet*)

Vállalkozó	1
Alkalmazott	2
Nyugdíjas	3
Közmunkás	4
Munkanélküli	5
Tanuló	6
TGYÁS-GYES-GYED-en lévő, háztartásbeli, főállású szülő	7
Egyéb	8
NT/NV	X

5. **Település név:** (**ahol életvitelszerűen most lakik!**)

6. **Régió** (**ahol életvitelszerűen lakik!**)

Dél-Alföld,	1
Észak-Alföld,	2
Észak-Magyarország,	3
Dél-Dunántúl,	4
Közép-Dunántúl,	5
Nyugat-Dunántúl,	6
Budapest,	7
Pest megye	8

7. **Településtípus** (**ahol életvitelszerűen lakik!**)

Budapest	1
Megyei jogú város(ok)/megyeszékhely	2
(Többi) város	3
Nagyközség, község	4

Az interjú vége: óra, perc
--